

SLOVENSKÉ NÁRODNÉ NOVINY

Ročník 38
16/2023
12. august 2023

Ludo Štúr

ZALOŽIL ĽUDOVÍT ŠTÚR 1. AUGUSTA 1845

VYDÁVA MATICA SLOVENSKÁ

Cena 1,- €

SLOVO O SLOVENSKU

Matica slovenská si práve pripomína 160 rokov existencie. Počas svojho pôsobenia to nemala na ružiach ustlané v nijakom politickom režime. Prežila zrušenie v roku 1875 za silnejúcej maďarizácie slovenského národa. Čechoslovakisti a pražskí centralisti počas prvej Československej republiky na ňu vyvíjali tlaky v duchu chorej myšlienky jednotného československého národa. Predstavitelia Hlinkovej Slovenskej ľudovej strany zase v priebehu prvej Slovenskej republiky od nej žiadali, aby sa každý člen Matice stal automaticky členom ich strany. No a komunisti – či už v päťdesiatych rokoch, alebo počas normalizácie – jej činnosť obmedzili, ako sa len dalo. Nezlomili ju a Matica všetky tieto režimy prežila.

Po nežnej revolúcii v rokoch 1991 a 1992 zohrala nezastupiteľnú rolu pri vzniku druhej slovenskej štátnosti, postavennej na pilieroch demokracie, kresťanstva a slobody slovenského národa. V súčasnosti – v časoch suverénnej Slovenskej republiky – prežíva opäť vytlačanie z verejného priestoru. Cíti nevraživosť či mieru nepochopiteľnej nedôvery niektorých politikov, médií a, žiaľ, aj verejnosti.

Už vyše desať rokov predstavitelia štátu nedokázali inštitucionálne zvýšiť štátnu dotáciu na činnosť Matice. Prítom za toto obdobie sa život na Slovensku zdražil niekoľkonásobne. Naopak, už odídenná vláda Igora Matoviča nám ju znížila. Po kovidovej pandémii jej súčasná energetická kríza zasadila ďalší vážny hospodársky úder, ktorý môže národnú ustanovizeň na jeseň tohto roka priviesť na prah platobnej neschopnosti. Prítom žiadame štát len o dofinancovanie enormného zvýšenia cien za energie oproti roku 2022 vo výške stotisíc eur. Podporu navyše zatiaľ nezískala.

Matica slovenská prežila ťažké časy a prežije aj tento ekonomický marasmus. Smutné je, že sa tak deje v roku 160. výročia jej vzniku. Na druhej strane – nadácie, ktoré mnohé pôsobia aj proti záujmom štátnosti, dostávajú jednorazovo desaťmilionové dotácie, pričom Matica živorí ročne len s 1,5 milióna eura a vykonáva štrnásť štátnych úloh na poli podpory slovenského vlastníctva, vedy, kultúry či vzdelávania.

Maroš SMOLEC,
šéfredaktor SNN

MATICA OSLAVUJE 160 ROKOV

Fotografia: Ján SEMAN

Problémy s ukrajinským obilím	str. 6
Zrádzenie národného jazyka	str. 8
Sto rokov športu vysokoškolákov	str. 11

TRI OTÁZKY PRE: Petra MAŠTALÍRA, výrobcu a hráča na unikátny handpan

Lietajúci tanier s kozmickými tónmi

• Zaujali ste ma na nedávnom otvorení výstavy výtvarných diel v trencianskej Mestskej veži, kde ste návštevníkov vernisáže „bavili“ hudobnou produkciou na hudobnom nástroji dovedy nevidanom pre mnohých jej účastníkov. Tvarom pripomína zmenšený lietajúci tanier, akési miní UFO, ktoré aj vyludzuje nevšedné až kozmické tóny. Na čom to vlastne tak originálne muzicirujete?

Nástroj je handpan a ja som ho pomenoval PanTon. Hrám aj na austrálske didgeridoo a africký bubon djembe. Výrobe handpanu a hre na ňom sa venujem okolo osem rokov.

• Čo vás naviedlo na takéto aktívne hudobné experimentovanie?

Handpan nie je môj výmysel, výrobu podobného nástroja som videl v Rusku. Vybral som sa tam s rovnako muzikantsky založeným kamarátom, ktorý si moju záľubu v hudbe všimol na internete. Ako muzikantskí nadšenci chceli sme sa niečo nové priučiť, a tak sme cestovali na „ruský výlet“ a po tamojšej poznávacej epizóde a zbieraní poznatkov sme začali spoločne vytvárať podmiienky na výrobu našich handpanov.

• Melódie sa v handpane vyludzujú udieraním prstov do okolia viacerých vytepaných

preliačin, ktoré sú „naladené“ do požadovaných tónin. Pokiaľ viem, ste Trenčan a profesiou automechanik. Máte zaujímavého koníčka. Akú perspektívu pre seba a svoj unikátny nástroj si komponujete?

So spomínaným kamarátom sme stále v kontakte, ale momentálne žijem v Chorvátsku, kde pokračuje a hrá sám. Môžem povedať, že stretnutie s ním a handpanom bolo osudové a zmenilo mi smerovanie v živote. Mój hudobný nástroj mi zrejme bude na ďalšej ceste verný spoločník. Účinkovanie na takýchto a podobných kultúrnych akciách je príjemným spretrením a rád ich aj v budúcnosti absolvujem.

Zhovárал sa Emil SEMANCO

NEOGRAFIA
www.neografia.sk

R-2023012

ISSN 0862-8823
16
770862 882007

V SNN 17/2023
SI PREČITATE

Najbližšie vydanie Slovenských národných novín č. 17 vyjde s dátumom 12. august 2023

- Renesančná perla Šariša Fintický kaštieľ zo 17. storočia prechádza komplexnou rekonštrukciou
- Michal Spevák pôvodcom zo Srbska približuje novú knihu o sto rokoch futbalu v Petrovci

Akékoľvek spochybňovanie územnej integrity Slovenska je neprijateľné

Nie územie, ale Orbán je odtrhnutý od reality

Štefan ZLATOŠ – Karikatura: Andrej MIŠANEK

Premiér Maďarska asi fakt nemá čo riešiť. Najnovšie ho zaujali nadchádzajúce parlamentné voľby na Slovensku. Na predsedu vlády členskej krajiny Európskej únie v 21. storočí a viac ako sto rokov po Trianone však Orbán zapôsobil na civilizovaných ľudí skôr ako neprebudený a mimo reality.

Najnovšie začal riešiť neúspech politických predstaviteľov maďarskej menšiny na Slovensku, ktorých volebné preferencie sa vyvíjajú inak, ako sa podľa Orbána na „vicišpánov v Horných Uhrách patrí“. Orbán totiž na tradičnej letnej univerzite Maďarov v Rumunsku (ktorá Rumunov mimoriadne srdí) kritizoval maďarskú menšinu na Slovensku, ktorá napriek tomu, že tvorí zhruba desať percent obyvateľstva, nie je schopná zabezpečiť svoje zastúpenie v slovenskom parlamente. Situáciu označil za slabý výkon, pokiaľ niekto chce niečo urobiť pre svoju vlasť v „odtrhnutých častiach krajiny“.

■ HASÍ BENZINOM

Viktor Orbán si nadšene prihrnieva svoju etnickú nacionalistickú polievku na pozadí vojny na Ukrajine. Nechajme bokom konflikt Rusov a Ukrajincov a všimnime si už verbalizované požiadavky časti politického spektra v Poľsku na niektoré regióny Západnej Ukrajiny a tiež pomerne časté vyjadrenia predsedu vlády Maďarska na adresu na Ukrajine žijúcich Maďarov a narážky na politiko-geografický návrat Zakarpatskej Ukrajiny do čias pred druhou svetovou vojnou. Bohvie, prečo nikto na Slovensku nepíše ani o tom, že český prezident Pavel vymenoval veľvyslancu v Kosove, čím de facto uznal Kosovo ako nezávislý štát. To je však iná, aj keď do politického kontextu obsahovo významne zapadajúca téma.

■ SLOVENSKÁ REAKCIA

Predseda slovenskej vlády Ľudovít Ódor označil výroky maďarského premiéra Viktora Orbána o Slovensku ako o „odtrhnutom území“ za neprijateľné. „Akékoľvek spochybňovanie

územnej integrity Slovenska je neprijateľná vec. Neprosiepa to ani bilaterálnym vzťahom a nepomáha to ani maďarskej menšine na Slovensku," vyhlásil slovenský premiér. Dodal, že vedenie slovenskej diplomacie si predvolo maďarského veľvyslancu Csabu Balogha a informovalo ho o tom, prečo sú vyjadrenia Orbána pre Slovensko neakceptovateľné a neprijateľné.

■ POLITIKA NENÁVISTI

Reakcia slovenských Maďarov príjemne prekvapila. Zrejme s ňou a v takom odmietavom tóne nerátal ani sám Orbán. Vyjadrenia maďarského predsedu vlády Viktora Orbána o Slovensku ako o „odtrhnutom území“ môžu slúžiť niektorým stranám, profitujúcim v predvolebnej kampani zo zhoršenia slovensko-maďarských vzťahov. Upozornili na to predstavitelia strany Most – Híd, ktorí sa od Orbánových slov dišancujú. Predseda Mosta

– Híd László Sólymos vníma Orbánove vyjadrenia ako pokus o nešťastné a aj zbytočné zasahovanie do septembrových volieb na Slovensku, pravdepodobne na prospech strany Aliancia. „Tá sa pre politiku nenávisťi rozhodla už vtedy, keď na kandidátku pozvali politika Györgya Gyimesiho. Jeho kontroverzné vyjadrenia im asi nestačia, tak teraz takýmto spôsobom zvýšili obrátky," vyhlásil Sólymos. Podpredseda Mosta – Híd Konrád Rigó upozornil, že Orbánove kontroverzné vyjadrenia, spochybňujúce nemennosť hraníc, môžu poslúžiť v predvolebnej kampani viacerým stranám.

Mimoparlamentný Hlas – SD ostro odsúdil vyjadrenia maďarského premiéra Viktora Orbána, ktorý vo verejnom vystúpení označil Slovensko za „odtrhnuté územie“. Takáto rétorika je podľa strany neprijateľná a spochybňuje zvrchovanosť a územnú celistosť Slovenskej republiky. V kontexte rusko-ukrajinského konfliktu to vytvára nebezpečný precedens.

■ NEPRIJATEĽNÁ RÉTORIKA

„Vyjadrenia Viktora Orbána sú dôkazom, že Slovensko sa potáca v bezvládni celé tri roky a národnostný záujem nie je schopná brániť ani úradnícka vláda Ľudovíta Ódora. Parlamentné voľby dávajú šancu vytvoriť silnú a v zahraničí rešpektovanú vládu, ktorá svojou politikou obnoví rešpekt voči Slovensku aj na medzinárodnej scéne," reagoval Hlas – SD. Maďarský premiér Viktor Orbán to prehnal. Vyhlásil predseda mimoparlamentnej SNS Andrej Danko. „Verím, že to boli slová v emóciách. Hoci takému skúsenému politikovi by sa to nemalo stávať," podotkol. Dodal, že Slovensko nesmie zabudnúť na obdobie maďarizácie

či na mnohé obete, ktoré bojovali za zvrchovanosť a suverenitu Slovenska. „Máme Slovenskú republiku a okolie do nás kope, pretože máme slabú vládu," skonštatoval predseda SNS.

■ ŠKANDALÓZNE VYJADRENIE

Predseda strany Smer–SD Robert Fico zareagoval na kontroverzné slová maďarského premiéra Viktora Orbána konštatovaním o „škandalóznom vyjadrení“. „Viktor Orbán vie, že Slovensko je dnes slabé ako nikdy, že ho tri roky viedli a vedú amatéri bez vzťahu k vlastnej štátnosti. Ani tak však nemôžem súhlasiť s tým, aby označoval Slovensko ako „odtrhnuté územie“. To je to isté, ako keby som takto hovoril o Podkarpatске Rusi," zdôraznil Robert Fico na sociálnej sieti.

Milan Uhrík za Republiku poslal tento odkaz Viktorovi Orbánovi: „Pán Orbán, Slovenská republika nie je „odtrhnuté územie“. Sme suverénny a hrdý štát. Už by ste to konečne mohli pochopiť aj v Budapešti.“

■ BEZ IREDENTY A REVIZIONIZMU

Matica slovenská protestuje proti vyjadreniam maďarského premiéra Viktora Orbána, ktorý označil Slovensko za „odtrhnutú časť krajiny“. Spochybňovanie suverenity Slovenska je absolútne neprijateľné. Súhlasí s potrebou dobrých a priateľských vzťahov so susednou krajinou, no bez iredenty a revizionizmu. Stanovisko vedenia inštitúcie poskytol jej tajomník Ján Seman.

„Slovenská republika nie je a nikdy nebola odtrhnutou časťou súčasného Maďarska. Šírenie politických anachronizmov dávno zaniknutého Veľkého Uhorska popiera akékoľvek maďarské vyjadrenia o úprimných a priateľských vzťahoch medzi Maďarskom a Slovenskom, čo umocňuje aj fakt, že minulý rok sa Viktor Orbán objavil na futbalovom výstupe so šálom s mapou Veľkého Uhorska," konštatovalo vedenie Matice slovenskej a označilo za záležajúce, že takéto priame i nepriame odkazy na Veľké Uhorsko sa dejú v roku, keď si pripomíname 30. výročie vzniku SR, 105. výročie vzniku Československa a 160. výročie vzniku Matice.

AKTUÁLNE

Bez akékoľvek nadsádzky z vlastnej skúsenosti môžem povedať, že meno generála Milana Rastislava Štefánika v mnohých (a nielen) európskych krajinách otvára dvere. O tomto významnom štátnikovi som si mala čo povedať s niekdajším ministrom kultúry Francúzska Franckom Riegerom, keď som ako minis-

Generálovi Štefánikovi

terka bola rokovať o rekonštrukcii hviezdárne v Meudone, kde M. R. Štefánik pôsobil, aj s mnohými ďalšími predstaviteľmi kultúry doma i v zahraničí. Inicivovala som Rok Milana Rastislava Štefánika, vďaka ktorému sa veľkolepé celonárodné oslavy na Bradle dostali viac do povedomia verejnosti i médií. Ministerstvo kultúry pod mojím vedením venovalo veľkú pozornosť rekonštrukciám miest, spätých s týmto významným diplomatom, vedcom, literátom, cestovateľom, bojovníkom za slobodu a národné sebaurčenie.

Prečo o tom hovorím? V týchto dňoch sme si pripomenuli 143. výročie narodenia generála M. R. Štefánika a v mnohých častiach Slovenska si toto výročie pripomínali niekoľko dní pred i po samotnom Štefánikovom narodení.

Miestny odbor Matice slovenskej v Banskej Bystrici je mimoriadne aktívny a nikdy nezabúda. Pri pomníkoch tejto jedinečnej osobnosti v niekdajších obciach, dnes mestských častiach Rudlová a Sásová, sa na pietnom akte položenia vencov a pri kultúrnom programe zúčastňujú, ktorí si pamiatku nezlomného diplomata ctia celé roky. Za pozvanie úprimne ďakujem predsedovi Miestneho odboru Matice slovenskej v Banskej Bystrici JUDr. Pavlovi Boroňovi.

Lubica LAŠŠÁKOVÁ

VŠIMLI SME SI

Nebyť tohto opáta z kláštora na Panónskej hore, biskupa v Pätkostoli, ale aj uhorského básnika a prozaika, asi by sme o mnohých Andrejovi-Svoradovi a Beňadikovi, pustovníkoch zo Skalky pri Trenčíne aj zo Zobora, a zázračkoch s nimi spojených nevedeli. V roku 1083 oboch vyhlásila cirkev za svätých...

Čo biskup Maurus netušil

Blahoslavený Maurus podľa všetkého pochádzal z okolia Nitry, kde sa narodil okolo roka 1000, vzdelanie získal u benediktínov na Zobore. Takže pohľad na napísanie prvej uhorskej legendy o životnom príbehu asketických bratov, benediktínskych mníchov, určite mal, najmä keď mu Svoradov osud osobne vyrozprával jeho žiak Beňadík, čosi z osobného poznania pridal aj zoborský predstavený rehole Filip a do literárneho spracovania oboch kultových osudov ho povzbudzovali pápež Gregor VII. a kráľ Ladislav. Panonhalský biskup nemohol tušiť, že jeho stručný literárny dej podnieti toľko úžasných

Herec Štefan BUČKO, básnik Erik ONDREJČKA a spisovateľ Rudolf DOBIAŠ počas uvádzania záverečného ceremonálu 16. ročníka medzinárodného literárno-výtvarného sympózia ORA ET ARS na Skalke.

súvislostí a Skalka sa do nich zapíše ako miesto duchovného, vzdelanostného a všeobecného rastu ako najstaršie pútnické miesto na Slovensku na uctievanie si oných svätých mužov a v posledných rokoch aj konaním medzinárodného literárneho a výtvarného sympózia Ora et ars, ktoré má za sebou šiestnásť prínosných ročníkov. Tentoraz ho organizátori pripravili v prvých júnových dňoch a do literárnej sekcii, ktorú zastrešoval R. Dobiaš, pozvali E. Ondrejčku, M. Mališa, J. Tluku a J. Tomášika. Výtvarnú sekciiu pod garanciou J. Vydrnáka sformovali G. Sargsyan, E. Šándorová, A. S. Botek, D. Monček, M. Jesus Machek-Rivero, Z. Augustínová-Boteková, J. Syrový, A. Spišáková, J. Botek. Záverečnú prezentáciu prac v deň konania výročnej púte 17. júla, na ktorej sa zúčastnili predstavitelia Mesta Trenčín, TSK, TOS, KBS, Nitrianskej diecézy a farnosti Skalka, obohatili aj diela zosnulých B. Znojemskej. Obsiahle kurátorské hodnotenie predniesol teoretik M. Kvášnička. Program s vystúpením speváčky A. Bartošovej skvelo uvádzal herec Š. Bučko. Dovidenia na Skalke o rok...

Emil SEMANCO – Foto: Štefan KAČENA

Hlavná cena za obnovu národnej pamiatky putuje do Liptovského Jána

Fénix pristál v hrade Červený kameň

Keď sme na skorý jar v roku 2017 priviezli z Bratislavského hradu výstavu Koloria do Liptovského Jána, na prvý pohľad bolo zrejme, že sa nám všetky obrazy a aj niekoľko sôch z výstavnej kolekcie členov Umelckej besedy slovenskej do priestorov zrekonovaneho Szentiványiovského kaštieľa, ktorý vtedy už tretí rok slúžil v tejto pozoruhodnej obci ako kultúrne centrum, do výstavnej sály nepomestia. Ale akoby zázrakom s využitím všetkých možností interiéru a schodísk a pridaných stojanov sa to podarilo a atmosféra na vernisáži s účinkovaním krojovanej muziky, účasťou vedenia obce i okresu a hojným publikom vyvážila všetky prepravné a inštalračné štrápacie...

Už neviem, kto prišiel na predsedníctvo spolku s nápadom vystavovať v tejto obci. Spočiatku som na návrh hľadel skepticky. V Jáne som predtým nebol. Lenže už prvý kontakt s prostredím obce ma doslova očaril. Dvadsaťdva kaštieľov rodu Svätováňovských ma fakt ohúrilo a ďalšie pamätihodnosti a prírodné danosti tento začiatkový vnem ešte prehĺbili. Ako magnet na mňa pôsobil najmä tamojší stredoveký architektonický skvost – národná kultúrna pamiatka Kostol sv. Jána Krstiteľa, aj keď v tom čase vyzeral dosť schátral a o potrebe jeho obnovy sme na otvorení výstavy len opatrne prehodili pár viet s vtedajším starostom Jurajom Filom a primátorom Liptovského Mikuláša Jánom Blcháčom. Aj preto ma zaujala informácia, že sa ťady pohli a kostol prechádza komplexnou obnovou. Ešte viac ma potešila správa, že po vydarenej rekonštrukcii v rokoch 2021 – 2022, ktorá dala svätostánku pôvodný hodnovrhový historický výraz a priniesla aj zaujímavé reštauračné objavy, majúce

ČO INÍ NEPIŠU

Kostol sv. Jána Krstiteľa v Liptovskom Jáne pred obnovou a po nej

na Cenu Fénix – Nadácie SPP – za najvydarenejšiu adaptáciu NKP v jej šiestnástom ročníku. V predošlom ročníku získal Cenu Fénix kostol rovnakého mena na cintoríne v Modre, úzko spojený s menom Ľudovíta Štúra. Akosi som preto neveril, že by sa voľba zopakovala. Viac som medzi tridsiatimi šiestimi navrhnutými a dvadsiatimi vybranými do finále favorizoval za najkrajšiu pamiatku roka dlhodob zachraňovaný a adaptovaný Kostol sv. Žofie v Zborove, na ktorom sa devastačne podpísali obidve svetové vojny. Ten získal čestné uznanie. Rozhodlo šestnásťtisíc hlasov spomedzi šestdesiatdvoch tisíc hlasujúcich, že najvydarenejšou i najpôsobivejšou rekonštrukciou prešiel opäť Kostol sv. Jána Krstiteľa – tentoraz však v Liptovskom Jáne. Na hrade Červený kameň odborná porota udelila cenu aj Meštianskemu domu č. 12 na námestí SNP v Banskej Bystrici, Mestskej veži v Brezne a za vynikajúci počín aj združeniu Čierne diery za záchranu NKP Železiareň v Betliari.

Text a foto: Emil SEMANCO

Orbánova posttrianonská trauma

Roman MICHELKO

Maďarský premiér Viktor Orbán nazval Slovensko na tradičnej letnej univerzite Tusványos odtrhnutým územím Maďarska. Práve na tomto fóre už desaťročia vydáva svoje vyhlásenie mestu a svetu, akési maďarské Urbi et orbi. Hovorí tam to, čo by v bežnej politickej „prevádzke“ možno aj zapadlo, každopádne by tak nevyznelo. Preto znalci pomerov vždy čakajú na povestný letný rituál, keď Orbán zvestuje posolstvo, najmä svetovému Maďarstvu, ale iste do značnej miery aj domácemu publiku.

Spomínaným prejavom jasne dokázal, že politická societa v Maďarsku sa ešte stále s Trianonom nevyrovнала. Treba si veľmi dobre uvedomiť, že maďarská politika pracuje s dlhodobými víziami. Je vždy intelektuálne pripravená argumentovať na prospech revízie, čo sa jej minimálne v 20. storočí aj viackrát podarilo. Na príklade Slovenska si

môžeme jasne ilustrovať, že maďarská armáda v 20. storočí päťkrát vstúpila na územie Slovenska. Bola tu do roka 1918, potom hneď v roku 1919, keď sa horďy Bélu Kuna pokúšali o vytvorenie pobočky boľševickej republiky rád. Potom po prvej Viedenskej arbitráži v roku 1938 a nakoniec v roku 1968. Pri tomto výpočte nemôžeme nespomenúť druhú Viedenskú arbitráž, keď Maďarsko získalo značné územia na úkor Rumunska (Sedmohradsko) a Srbska (Vojvodinu). Ich zahranično-politická koncepcia je vždy rovnaká. Sú vždy pripravení, ak sa medzinárodná situácia vyvinie v neprospech ich susedov a potom využijú svoju pozíciu na to, aby presadili revíziu hraníc. No a musíme s poľutovaním konštatovať, že niekedy je táto stratégia úspešná. Minimálne v 20. storočí to tak bolo viackrát. Po roku 1990 sa naplno ukázalo,

že trauma z Trianonu v priebehu dlhých desaťročí nezmizla, len bola utlmená. Prvý postsocialistický premiér Maďarska József Antall hneď po tom, ako sa ujal moci, vyhlásil, že mieni byť premiérom nie desiatich miliónov Maďarov, ktorí žijú v Maďar-

KOMENTÁR

sku, ale všetkých pätnástich miliónov, ktorí žijú všade na svete, najmä však v susedných krajinách. Na jeho výrok potom v roku 1998 nadviazal premiér Viktor Orbán, ktorý ho v podstate zopakoval s tým, že začal aj naplňovať program, ktorým by spojil maďarské národné spoločenstvo ponad hranice Maďarska. Zásadným krokom, ktorým sa to malo dosiahnuť, bolo vydávanie maďarských pasov, a teda aj občianstva ponad hranice.

Napokon nechajme prehovoriť samotných vysokých predstavite-

lov maďarskej diplomacie. Maďarský štátny tajomník na ministerstve zahraničných vecí Zsolt Németh povedal: „Nejestvuje menšinová trauma, ale celé Maďarsko má traumy z Trianonu.“ V tejto súvislosti vyslovil nádej, že práve „Slovensko“ by mohlo byť precedensom riešenia – spájania maďarského národa ponad hranice vytváraním inštitucionálnych a právnych väzieb medzi Maďarskom a Maďarmi, ktorí sú občanmi susedných štátov“.

Ďalší Orbánov štátny tajomník A. Várehy potvrdil, že cieľom maďarskej zahraničnej politiky je národná integrácia: „Tento proces sa zavŕši, keď každý maďarský občan, ktorý žije mimo Karpatskej kotliny – rozumej mimo Maďarska – dostane štátne občianstvo Maďarskej republiky a s tým súvisiace volebné právo v Maďarsku.“ Toto úsilie zavŕšil premiér Orbán, keď vyhlásil, že „dnes je celá národná politika o budovaní 15-miliónového inštitucionalizovaného spoločenstva, čo znamená, že každý Maďar, ak chce, dostane sa do inštitucionalizovaného osobného vzťahu s maďarským štátom“.

Dnes veľmi dobre vieme, že po takýchto vyjadreniach nasledovali konkrétne politické kroky. Prijal sa zákon, ktorý umožňoval pridelovanie

maďarského občianstva bez akejkoľvek väzby na Maďarsko. Dotyčný nemusel v Maďarsku dlhodobo žiť či pracovať, stačilo ovládanie maďarského jazyka a to, že sa narodil v „Karpatskej kotline“. Proti takýmto snahám sa viacerí susedia bránili. Slovenská republika konkrétne tým, že neumožňovala dvojité občianstvo svojim občanom. Iste, aplikácia takéhoto zákona bola komplikovaná, pretože bolo ťažké niekomu dokázať, že získal cudzie štátne občianstvo a tým mu zobrať to naše. Nakoniec najviac na to teda doplatili naši krajanovia v USA či v Austrálii, resp. tí, ktorí sa vysťahovali, ale dlhodobo žili v zahraničí, chceli si však udržať väzby na rodný štát.

Dnes je aj jasné, aký bol zámer takéhoto občianstva bez jasnej väzby na krajinu, ktorá ho vydávala. Orbánovské Maďarsko sa pokúsilo vydávaním občianstva ponad hranice vytvoriť akúsi piatu kolónu, ktorá by mohla v správnom čase, teda v čase, keď by bolo medzinárodnoprávne postavenie susedov Maďarska oslabené a, naopak, mohlo zneužiť svoje menšiny na revíziu hraníc. Je zrejme, že v najbližšom čase nič také nehrozí, ale svojho sna o revíziu hraníc sa orbánovská garnitúra stále nevzdala.

Nerob nič a ešte vyhraj voľby

Ivan BROŽÍK

Dá sa to? Jasné že to ide. Potvrdzujú to aj takmer všetky prieskumy verejnej mienky za uplynulý mesiac júl. Lenže, tento trend nie je platný všeobecne a na to by mnohé politické subjekty na Slovensku nemali zabudnúť.

Ono to vlastne s tým „nerob nič a vyhraj“ nie je až také jednoznačné. Stačí mať prezidentku, ktorá kampaňuje za vás, stačí mať prezidentku, ktorá mladých v zahraničí burcuje, aby volili „pošťou“, koho, to predsa všetci vieme. Mimochodom, prečo je Progressívne Slovensko jediný politický subjekt, ktorý takto vedie gro svojej kampane v anglosaskom zahraničí a ešte masívnejšie v Prahe? Ostatným politickým stranám vo volebnej kampani hlasy voličov v zahraničí zjavne a asi aj ostentatívne nechýbajú, nemajú o ne záujem? Tak sa to aspoň javí pri sledovaní ich predvolebných aktivít. Tu je vysvetlenie toho

zázraku, že strana, ktorá je v prieskumoch volebných preferencií na druhom mieste, doma nerobí nijakú kampaň, teda nijakú zrozumiteľnú, vysvetľovaciu, programovú, a ak, tak ponúka iba množinu akýchsi „všeobjímajúcich“ fráz. Zrejme si vystačí pri takej voleb-

POZNÁMKA

nej účasti, aká u nás zvyčajne býva, s hlasmi mladých ľudí žijúcich v zahraničí, dokonale zmanipulovaných slovenskou mainstreamovou propagandou, bohato dostupnou aj na diaľku na internete. Ide totiž o desaťtisíce hlasov, ktoré určite zamiešajú predpokladaným volebným výsledkom v parlamentných voľbách posledný septembrový deň na Slovensku.

Voľby sa nedajú vyhrať ani tak, že ich politickí protagonisti z kandidátnych listín víkend čo víkend tancujú

s tetuškami, veselia sa s deťmi, tu a tam zavítajú s gulášom medzi ľudí práce a potom v pracovné dni týždňa už o nich nič nevieme. Dôkazom tohto poznania je napríklad takmer pád, ale určite pokles donedávna ešte tradičnej dvojky a na jar chvíľami aj jednotky preferenčného rebríčka strany HLAS – SD. Prezentácia strany ešte automaticky neznamena prezentáciu jej politických povolebných ambícií, zámerov, a teda programu. A najmä rozhodovania.

To, že voľby nemožno vyhrať ani nepretržitým nadávaním oponentom do zlodejov a mafii, uvidíme veľmi pravdepodobne tiež. Napokon, k tomu obrazu nás navádzajú spomínané prieskumy renomovaných agentúr. Politika vulgárnej nenávisti a prehnanej, ničím nepodloženej odbornej samolúbosti už slovenských voličov neoslovuje. Tí chcú zmenu, poriadok, právny štát, dôstojné ekonomické i morálno-etické pod-

mienky na život na Slovensku počas ďalších štyroch rokov. Potvrdením takejto potreby je fakt, že viacerí politických subjektov, ktoré pred pár rokmi mohli iba snívať o zastúpení v parlamente, má na toto dnes celkom dobrú šancu.

Mimochodom, voliť proti... Nie je to dosť neambicióznou ponukou politikov? Volebná kampaň viacerých politických strán je postavená na mobilizácii voliča voliť proti. Ale nemáme právo ako slobodní občania voliť konečne niekedy aj „za“? Voliť takú politiku, ktorá sa nám pozdáva, ktorú považujeme za slušnú, nevulgárnu, neprimitívnu, nekonfliktnú, ale, naopak, programovo spolupracujúcu, konštruktívnu? Zdá sa to až ako z ríše rozprávok na Slovensku, ale nenadišiel už čas voliť aj múdrosť, kompetentnosť?

Do volieb zostáva šesť týždňov, počas ktorých môžu volebné štáby doslova zabrať. Ponúkať reálne vízie, dôstojný program, predstavy o povolebnej spolupráci. A to je to, čomu sa politici najintenzívnejšie vyhýbajú. Majú okridlenú vetičku o tom, že „až volič rozdá karty“. Ťažko čakať od rozumného voliča, že si zvolí ten politický subjekt, o ktorom nevie, s kým sa zajtra spojí. Je teda najvyšší čas začať s občanmi hrať poctivú hru.

SPOZA OPONY

Tento rok uplynie päťdesiatpäť rokov od dramatických udalostí búrlivého roka 1968. Spomienky by mohli byť ponaučením. Vtedy obsadilo Československo pod sovietskym velením štvrt milióna vojakov piatich štátov. Dnešné Rusko na inváziu v Ukrajine nasadilo stopäťdesiat tisíc vojakov. Veľavravný rozdiel. A to sa na vojenskej akadémii v Moskve vyučuje obsadenie Československa ako vzorová úspešná akcia...

Je toho veľa, o čom sa dá a musí hovoriť. Medziiným aj čo nám rok 1968 hovorí o cieľoch maďarskej politiky. V onom roku sa začal zavádzať v Maďarsku nový hospodársky mechanizmus, onen gulášový komunizmus, čo urobil z Maďarska najveselší barak v socialistickom tábore. Maďari robili zmeny tak, aby nenarazili na sovietsku nevoľu. Mali v pamäti krvavý október 1956, sovietske tanky. V československých premenách a Dubčekovi videli potenciál spojenca. Ved' mohli byť DVA vedúce reformné štáty. Budapešť by mala v Prahe a v Dubčekovi

spojenca tak ako kedysi v roku 1956 v Poľsku pri destalinizácii. Ak by Praha prekročila moskovské červené čiary, to by maďarské úsilie vážne ohrozilo. Aj Dubček, po januárových zmenách 1968 vo vrcholnej funkcii, stál o maďar-

názory ostatných a dosiahol, aby ho vypočuli na spoločnom stretnutí, tajné schôdzky nepovažoval za užitočné. Stretnutie dopadlo dobre. Dubček dokonca povedal, že s nikým iným si tak neporozumel, pre Kádára to bolo

Takisto Sovieti by azda dali zelenú takým zmenám, lebo by nepriamo pomáhali aj ich záujmom zlepšiť fungovanie ich toporne stagnujúceho systému.

Ale už v máji bolo všetko inak. Na uzavretom vrcholnom

o invázii (!) argumentuje (slovenskými) novinami – mládežníckym denníkom Smena a odborárskym denníkom Práca. „Sú v rukách gauerov a zrejme sú kontrolované zo zahraničia.“ „Gaueri“ (išlo o husársky kúsok Emila Remeňa a Milana Vároša v Smene kladli provokatívne otázky Bacilkovi, ktorý bol v päťdesiatich rokoch ministrom národnej bezpečnosti, a ten úbohý starček sa vyhovárал, že za nič v politických procesoch nemôže, že to všetko robili výlučne sovietski poradcovia poslani z Moskvy.

A tu maďarský komunista Kádár vyťahuje nátlakovú kartu: „My otvorene hovoríme o svojom znepokojení nad vývojom v Československu, nedávno sme predvolali československého veľvyslanca, pretože sa objavili nacionalistické tvrdenia, že v Maďarsku sa odohráva asimilácia Slovákov a iné nacionalistické vyhlásenia. Ak to tak pôjde ďalej, aj my začneme prejavovať záujem o osudy maďarského obyvateľstva v Československu.“

Je to príbeh o tom, že maďarská karta sa vyťahuje bez ohľadu na režimy vždy kvôli maďarským strategickým záujmom.

Prečo zasa o maďarských výrokoch

Dušan D. KERNÝ

ské poradenstvo. A tak dva týždne po nástupe do funkcie vedúceho tajomníka KSČ 20. januára 1968 ide Dubček na poľovačku do Palárikova a potom reprezentačne pohostinne do bývalého prezidentského zámočka v Topoľčiankach aj so svojím maďarským hosťom – starým známym Jánosom Kádárom.

„Blahoželám a úprimnú sústrasť“ boli prvé Kádárove slová. Dobré vedel, prečo ho Dubček pozval. A aj okrem iného radil, aby nerobil nijakú urazeckú politiku a vypočul si

stretnutie politikov naplnených zodpovednosťou a starosťami. Už začiatkom februára telefonoval Dubček osobne maďarskému veľvyslancovi v Prahe, išlo o oficiálnu schôdzku 4. a 5. februára v Komárne/Komárome. To hovorí za veľa. Je zrejme, čo hľadal Dubček. Maďarský záujem bol zasa na takých zmenách v Prahe, aké nenarazili v Budapešti. Teda zmenách, ktoré nehrozia politickou destabilizáciou, budú pre Sovietov menším zlom, keď sa budú sústreďovať len na ekonomické zmeny.

stretnutí sovietskych, maďarských, bulharských, poľských a východonemeckých (NDR) strán, o invázii rozhodovali bez Dubčeka, Kádár volá po boji v dvoch smeroch. „Proti nepriateľom socializmu, kontrarevolucionárom a agentom imperializmu, ako aj proti predchádzajúcim chybám. Ak nebojujete na dvoch frontoch, ste mŕtvi. Možno niekoho zatknúť, možno niektoré noviny zastaviť, netreba sa báť, čs. súdruhovia musia začať bojovať.“ Kádár na porade piatich štátov

SEBAOBRAHA

To najotravnější, čo môže byť, je aktualizovanie sa operačného systému počítača, tabletu alebo moderného telefónu. Zvyčajne prichádza v rámci fungujúceho zákona schválnosti vo chvíli, keď sa vám aktualizovanie a s ním spojené nevyhnutné čkanie naozaj absolútne nehodi.

Neignorujte aktualizácie

Bežne spraví užívateľ to, že buď oznam o potrebe aktualizácie dlhodobo ignoruje, alebo tú rozbehnutú už zruší a nenechá ju prístroj dokončiť. A to je obrovská a riskantná chyba. S aktualizáciami totiž prichádzajú aj rôzne „záplaty“, ktoré rýchlo reagujú na aktuálne bezpečnostné hrozby. Ak teda chcete mať svoje osobné údaje a najmä najrôznejšie bankové a platobné systémy a heslá k nim v bezpečí, nájdite si čas na aktualizáciu vašej elektroniky, vrátane mobilného telefónu.

V posledných týždňoch sa začal masívne šíriť spyware SpynOk, ktorý útočí na zariadenia s operačným systémom Android, teda najmä telefóny a počítačové tablety. Aj keď ešte predminulý mesiac o ňom prakticky nikto nevedel, aktuálne stojí už za každým piatym zachyteným útokom. Kedy ste aktualizovali telefón? V apríli? Neskoro!

Na hrozbu upozornili bezpečnostní experti ESET-u s tým, že sa tento nepozvaný návštevník prakticky okamžite vyhupol na druhú priečku najrozšírejších hrozieb pre Android. V najnovších štatistikách tejto antivírusovej spoločnosti má podiel 19,47 percenta.

SpynOk sa šíri ako domnelý doplnok pre vývojárov. Je to „plnokrvný“ spyware – jeho úlohou je napríklad získavať informácie o súboroch v zariadení obeť a odosielať ich útočníkom, dokáže však tiež kopirovať dočasný obsah vo schránke zariadenia alebo ho nahradiť. Navonok to vyzerá tak, že vám do telefónu pribudla nejaká malá hra alebo žrebovanie o nejaké ceny. Podľa bezpečnostných expertov ide o úplne nový typ rizika pre užívateľov smartfónov s platformou Android. SpynOk je softvérový modul s funkciami spywaru, ktorý dokáže zhromažďovať informácie o súboroch v napadnutom zariadení a následne ich odosielať útočníkom. Objavil sa v celom rade aplikácií, napríklad aj tých, ktoré sú „určené“ na úpravu videí. Na svoje šírenie využíva mobilné hry, ktoré napodobňujú slávnu hru Minecraft.

Nové funkcie, zlepšenie výkonu, príjemnejší vzhľad, jednoduchšie ovládanie. Aj to bežne zabezpečujú aktualizácie. Okrem toho však naozaj plnia ešte jednu veľmi dôležitú úlohu. Opravujú chyby v operačných systémoch, softvéroch a aplikáciách, ktoré by mohli hekeri zneužiť. Množstvo kyberútokov sa deje práve vinou „dier“ v softvéroch, cez ktoré hekeri do počítača či iného zariadenia „prepašujú“ malware. Po sprístupnení novej aktualizácie vývojári uvádzajú, čoho presne sa aktualizácia týka. Hakeri môžu stríchnuť práve na tieto informácie, a ak zistia, že aktualizácia súvisí s bezpečnostným problémom, môžu situáciu využiť a pokúsiť sa napadnúť zariadenia, ktoré zatiaľ aktualizáciu nemajú nainštalovanú.

Ján ČERNÝ

Rastislav ŠEPTÁK: Od začiatku som bojoval za slovenskú samostatnosť

Len zdravý a múdry národ môže prežiť

Zhováral sa: Matej MINDÁR – Foto: archív R.Š. a Štefan KAČENA

Bývalý národný politik Rastislav ŠEPTÁK je jedným zo zakladajúcich členov Slovenskej národnej strany. V období rokov 1994 – 2002 bol zvolený ako jeden z najmladších poslancov Národnej rady SR. Rozprávali sme sa aj o tom, na akých základoch by mala stáť súčasná národná politika.

• S akými predstavami ste v mladosti vstupovali do vysokej politiky?

Bol som mládenec plný ideálov a entuziazmu. Všetko je to o srdiečku. Bojoval som, aby Slovensko bolo krajinou, kde sa všetkým bude dobre žiť! Ako hrdý Slováč som vždy chcel pre Slovensko a ľudí tu žijúcich to najlepšie. Tak som vychovaný, a preto som od marca 1990 dodnes v SNS. Slovenská národná strana bola vždy

INTERVIEW

stranou, ktorá bojovala za práva Slovákov, nezávislý slovenský štát, budovala vlastenecké povedomie a zjednocovala.

• Ako sa vám vtedy podarilo si získať na svoju stranu mladú generáciu?

Jednoznačnou národnou politikou. Veľmi veľa záleží aj na samotnej výchove detí nielen v rodinách, ale aj v škole. Som presvedčený, že to bola najmä zásluha rodičov, starých rodičov a učiteľov, ktorí vychovávali k úcte a hrdosti... Pokiaľ naše deti budeme učiť a vychovávať, aby boli hrdí Slováci a Slovenky, tak sa nám to vždy pozitívne vráti. Aj keď mnohí odchádzajú nabrat' skúsenosti do zahraničia, väčšina z nich sa vráti späť. To je nakoniec prospešné pre Slovensko. Tvrdím, že keď sme mladých ľudí ako štát vychovávali a postarali sa o vzdelanie, mali by to spoločnosti po určitom čase svojou prácou a skúsenosťami vrátiť. Osobne preferujem vzdelanie, lebo potrebujeme múdru mladú generáciu a zároveň im my musíme vedieť odovzdať naše životné skúsenosti. Iba tak sa môžeme posúvať ďalej.

• Ako trebárs vnímate obdobie tzv. mečiarizmu, počas ktorého ste boli koalíčným poslancom vo vtedajšej Národnej rade SR?

Od samého začiatku som bojoval za samostatnosť. Stali sme sa mladou Slovenskou republikou. Naplnil sa sen o našom sebaurčení. Osobne som veľakrát zažil, ako sa nám vyhrážali, napríklad „že budeme visieť na kan-

Bývalý poslanec parlamentu za Slovenskú národnú stranu Rastislav ŠEPTÁK si mladú generáciu v časoch vzniku našej štátnosti získal práve národnou politikou. Dnešnej mládeži sú takéto myšlienky, žiaľ, na míle vzdialené.

Zápasy o Slovensko neustávajú ani po tridsiatich rokoch samostatnosti. Na hradnom kopci v Bratislave sa odohráva politika, ktorá pravých vlastencov naplnia rozpakmi a rozčarovaním.

delábrosch po celej Mudroňovej ulici v Bratislave“. Spomínam si aj na to, ako sme hľadali ľudí na kandidátku, pretože sa báli za SNS kandidovať. Obdobie, keď bol premiérom Vladimír Mečiar, vnímam tak, že sa usiloval urobiť pre Slovensko všetko, ako najlepšie vedel. Bol to premiér, ktorý naozaj kontroloval všetkých svojich ministrov, či robia svoju prácu tak, ako majú. Bol tiež premiérom, ktorý Slovensko začal stavať od toho povestného základu. Porovnajme si, čo

sa deje na Slovensku dnes, tam nájdete odpoveď...

• Aká bola potom vtedajšia opozícia?

Opozícia bola naozaj voči nám veľmi tvrdá. Ale nikdy to nebolo povedzme také zákerné, ako je to dnes. Dokázali sme si povedať do očí každý svoj názor a zaň sa aj doslova „pobiť“. Nikdy sa však nestalo, aby národ bol taký rozdelený, ako je teraz. Bežní ľudia vtedy žili skutočnou politikou. Jednoducho zaujímali ich veci verejné. Nebolo toľko zákerného svinstva a politické strany mohli uspieť len odbornosťou.

• Ako ste hľadeli na tých, ktorí boli v tom čase proti vzniku samostatnej Slovenskej republiky?

• Myslíte si teda, že väčšina tých, čo boli vtedy proti, sa postupne identifikovala so samostatnou Slovenskou republikou?

Myslím si že áno. Za tých tridsať rokov sa Slovensko stalo hrdou krajinou. Pravda je však aj to, že politika ľudí rozdeľuje, zvlášť v tomto post-kovidovom čase je národ veľmi znechutený. Prišli neskusení amatéri bez akýchkoľvek skúseností s riadením štátu. Stačilo, aby mali kopec „prachov“, a mediálna propaganda z nich urobila hrdinov a záchrancov... Ľudia stokrát opakovanejši ľži uverili a výsledky vidíme, cítime v priamom prenose, každý na vlastnej koži. Prítom je jasné, aby ste štát mohli viesť, musíte byť v prvom rade človek, ktorý v živote reálne niečo dokázal a zároveň vychovaný politik minimálne s ekonomickými či právnickými skúsenosťami.

• S čím podľa vás súvisí tento trend „nepolitikov“?

Ľudia sú dnes ľahko manipulovateľní. Uveria nereálnym sľubom a marketingovým hrám. Veľký vplyv majú médiá, ktoré vedia vyrobiť populárneho lídra aj z neschopného hlupáka! Dnes po troch rokoch žneme, čo si väčšina zvolila, a pociťujeme to všetci... Niekde sme urobili chybu. Doslova nám ukradli či zmanipulovali celé generácie detí. Rodičia im chceli zabezpečiť, aby lepšie žili ako oni. Všetko dostali na podnose, o nič nemuseli bojovať ako my v socializme. Do toho internet a sociálne siete a dnes sa nestačíme čudovať, aké názory majú... Celé rodiny sú rozhádzané. Odcudzujeme sa jeden druhému, prevláda zavisť a zlo. Obávam sa, či ešte platí to naše povestné slovenské dobro a víťanie hostí chlebom a soľou, alebo je to len rozprávka... Takýmto spôsobom sa pomalicky stráca národná identita...

• Čo by mala ponúkať slovenskej verejnosti súčasná národná politika?

V prvom rade by mala prinášať stabilitu, prosperitu, národné, sociálne a kultúrne témy. Mala by hľadiť na človeka, ktorý na Slovensku žije. Vedieť každému, kto pracoval a pracuje, pomôcť, aby slušne a dôstojne žil. Čo tým chceme povedať? Každý človek potrebuje mať naplnené základné životné istoty. Na to potrebujeme dobre nastavený sociálny a zdravotný systém. Lebo len zdravý a múdry národ môže prežiť. Slovenská národná strana presadzuje národnú politiku na prospech ľudí žijúcich na Slovensku. Zápasíme za Slovensko.

MEDZI NAMI

Boulevard, po našom bulvár, to je čosi ako parížska ulica plná ľudí, obchodov, kaviarní a najmä neodmysliteľných kabaretov. V devätnástom storočí tu kameloti predávali noviny a vykrikovali ich senzáčne bulvárne tituly. Odvtedy je privlastok „bulvárny“ synonymom poklesnutého, mravne upadnutého štýlu v médiách, literatúre, v reklame, aj v politike. V bulvárnem médiu nehrá podstatnú úlohu samotná informácia či podávaný fakt, ale senzácia podnecujúca emócie, ktoré prekrývajú pravdivosť správy a jej skutočný význam. Bulvár je vlastne gýč, rovnaký ako billboardy či billboardy, ktoré sú len imitáciou pravdy. Metóda bulvarizácie aj billboardizácie patrí k manipulativným technikám, aké sa hojne využívajú i zneužívajú v novinách, elektronických médiách a v predvolebnom politickom ringu.

Ak sa preniesieme z klasiky bulváru devätnásteho storočia do súčasnosti, zisťujeme, že sme na Slovensku nepokročili, najmä v bulvarizácii politiky, ani o centimeter. Spomeňme si len na taký predvolebný gýč ako sú billboardy (billboardy), ktoré zaplavujú naše mestá, chotáre, cestné

kommunikácie, ulice i električky vizuálnym smogom. Nie je to iné ani teraz v horúcom lete, keď sa na nás pozerajú vyžehlené bytosti z fotošopov, pripomínajúce tváre z hollywoodskych filmov. Pozrime sa napríklad na masky ľahúňov Sasky. Majstrovsky vyretušovaná Mária Kolíková sa zmenila na Megan Fox, nepodobná na strapatú paniu z parlamentnej lavice, a môžeme iba tipovať, koho nám pri-

nastaveniu tejto progresívnej strany. Kde sú tie časy, keď sa liberálna strana SAS (dnes Saska) vytasila so zábavným pútačom útočiacim na nižšie pudy voličov snímkom fotogenických nôh Jany Cigánikovej (dnes Bittó Cigánikovej) s červenými nohavičkami spustenými na pol žrde s textom: „Zbavme sa zbytočných prekážok.“ Napriek tomu alebo práve preto, že ten „výjav“ pripomínal skôr vývesný štít pred

manentné krízy troch nespôsobilých vlád. Pretrpeli sme šialenstvá Igora Matoviča, nemohúcnosť motáka Eduarda Hegera a trpíme dnes vajatím nekompetentnej vlády Zuzany Čaputovej, ktorú alternuje istý Odor. Tie tri roky tragických udalostí vydajú za celý ľudský život. Národ platí vysokú daň za rozhodnutie oklamáných voličov v prezidentských voľbách v roku 2019 a v parlamentných voľbách v roku 2020. Životná úroveň zaradila spiatocku prudkou rýchlosťou podobnou skôr pádu do strminy. V životnej úrovni sme druhí najhorší v Európskej únii, máme podľa Eurostatu najvyšší medziročný rast cien v krajinách eurozóny (11,3 percenta), čo je vysoko nad priemerom EÚ (5,5 percenta). Drastické zdražovanie a drastické zadlžovanie znamená, že približne milión slovenských občanov sa ocitlo na hranici prežitia alebo živoru na hranici chudoby. Podľa domácich štatistík najohrozenejšou vrstvou obyvateľstva sú deti a rapidne sa zhoršila aj situácia dôchodcov. Ak sa národ nepoučí, ak uverí politickým dobrodruhom, liberálnym tárajom, ziskovým politickým neziskovkám, ak nezoberie správu vecí verejných do vlastných rúk a dopustí sa omylu aj v nastávajúcich voľbách, zaslúži si svoj trpký osud.

Pekné pútače a realita

Ludovít ŠTEVKO

pomína mladý trénovaný junák Branislav Gröhlíng...

Bilbordov je veľa, veľa nepráv a málo originality. A texty – prázdna frazeológia. Spomeňme len pútač Progresívneho Slovenska s portrétom Michala Šimečku s textom: Dôstojná budúcnosť pre všetkých. Vyberme si: Ide o banalitu, alebo o dôstojnú budúcnosť pre všetkých hetero aj queer ľudí, ktorých rodová identita nie je cisrodová, čiže títo ľudia sa môžu identifikovať ako gej, lesbi, bisexuál alebo trans. Pravdepodobne by to zodpovedalo ideologickému

vstupom do erotického salónu ako do parlamentu, zabodoval naplno. Mladá žena z billboardu je dnes poslankyňou slovenského zákonodarného zboru, kandidátkou Sasky do septembrových predčasných volieb a rýchlovykvasenou odborníčkou na zdravotníctvo. Na slovenského voliča v stave letnej hibernácie dnešný saskársky slogan „meníme hru“ nezaberie. Marketér strany sa pomýlil. Kto by už len skočil na ten bonmót, kto by uveril „novej“ hre Richarda Sulíka!

Žijeme inak ako pred rokom 2020. Počas troch rokov sme zažili tri per-

Ďalší miliónový podvod s eurofondmi je utopený v remeselnom pive

Podnikanie podľa karpatskej receptúry

Ivan KRAJČOVIČ – Koláž: autor

Úrad európskej prokuratúry na konci júla spustil na Slovensku prostredníctvom Národnej kriminálnej agentúry akciu Karpat. Zatkli pri nej šesť ľudí, medzi inými aj dvoch štátnych úradníkov zo Slovenskej inovačnej a energetickej agentúry. Dnes už skrachovaná pivovarnícka spoločnosť Distrib Capital požiadala o financie na rozšírenie remeselného pivovaru. S agentúrou podpísali zmluvu o nenávratnom finančnom príspevku vo výške 7,8 milióna eura, z ktorého štyridsaťpäť percent spolufinancovala Európska únia.

Ako to býva domácim zvykom, napokon obvinení, medzi ktorými sú majiteľ, konateľ a účtovník pivovaru Karpat z Hrnčiaroviec nad Parnou a tiež konateľ spoločnosti, ktorá zvíťazila vo verejnom obstarávaní, sú stíhaní na slobode. Podľa Úradu európskej prokuratúry sú pritom obvinení z podvodu pri verejnom obstarávaní, z úverových podvodov a prania špinavých peňazí.

PIVOVAR KARPAT

Pivovar vznikol v roku 2015 v priemyselnej zóne pri Trnave. Založil ho podnikateľ Andrej Sabovčík. Pri stavbe mu pomáhal hlavný pivovarník a staviteľ pivovarov Jozef Krýsl z Plzne. Ocenenia sa len tak hrmuli. Získali cenu za najlepší novootvorený pivovar na Slovensku v roku 2015, sedemnásťstupňové pivo Karpat Weizen Bock získalo prvé miesto v desiatom ročníku Jarnej ceny českých sládkov.

Už v tom roku produkovali ročne milión fliaš piva. Vyrábali najmä spodne kvasené piva, ktoré zaštiťoval český pivovarník Tomáš Hub, neskôr Američan Matthew Wirtz. V pivovare bola aj podniková predajňa, inak sa pivo distribuovalo prostredníctvom spoločnosti Tesco. Už vtedy

sa degustátor piva z odbornej stránky opive.sk Peter Hudák čudoval, ako sa dá tretinková fľaška predat' za konečnú cenu 99 centov. Voči chuti nemal námietky, naopak bolo hodnotené dobre, aj keď otázkou bol čas spotreby, pretože šlo o nepasterizované pivo. Upozornil však aj na to, že pivovar prelepoval etikety s dátumom spotreby. V roku 2017 si podala firma žiadosť o eurofondy na rozšírenie výroby.

ŠKOLA KORUPCIE?

Pri tejto kauze sa vynára okolo štedrej skrine eurofondov aj niekoľko zaprášených politických mŕtvol. Žiadosť vtedy podpísal minister školstva Peter Plavčan. V tom čase musel odstúpiť z funkcie pre

KAUZA

viaceré kauzy spojené s vyplácaním eurofondov, pričom sa doteraz nikto nepozastavil nad tým, že dotácie ministerstva školstva v hodnote šesťsto miliónov eur aj na rozšírenie výroby piva malo pod palcom práve jeho ministerstvo. Problém sa prevalil v roku 2018 pre nespokojnosť Slovenskej akadémie vied, keď zverejnili, že pivovar bol úspešný, ale neprešiel ani jeden projekt akadémie. Pivovar vtedy získal takmer 3,6 milióna eura, pretože spoločnosť Distrib Capital, ktorej pivovar patrí, uspela v projekte na „implementáciu inovatívnych výrobných postupov v prevádzke pivovaru Karpat“.

Plavčana ako rektora súkromnej vysokej školy v Sládkovičove Danubius

už v minulosti preverovala polícia. Zistilo sa, že vyše sto študentov z Ruska a Bieloruska v škole študovalo slovenčinu za päťtisíc eur, pričom do školy nechodili, ale „študovali“ v priestoroch robotníckej ubytovne v bratislavskom Lamači. Preverovali aj agentúru, ktorá kurzy sprostredkovala. Na ich dekrétach, zaslaných cudzineckej polícii, bol Plavčanov podpis. Trestné oznámenie študentov sa akoby vyparilo v mori iných kauz...

PIVNÁ SEKERA

Už v roku 2021 sa prevalilo, že takmer rovnakú sumu, ako dostala, približne 3,5 milióna eura, dlhuje eseročka Distrib Capital finančnej správe, 37-tisíc Sociálnej poisťovni a vyše osemtisíc Všeobecnej zdravotnej poisťovni. Bývalá Poštová banka (dnes 365 banka), preto podala návrh na konkurzné konanie. Dlh momentálne podľa ekonomického portálu finstat.sk dosahuje sumu deväť miliónov eur. Firma mala pritom megalomanské vízie, ktoré zahŕňali aj výstavbu pivovaru v Bratislave a produkciu piva v plechovkách. Preto je veľmi zvláštne, že obvinení sú stíhaní na slobode. S bežnou osobou by sa asi postupovalo inak, a určite by im boli zablokované účty. Ale na Slovensku stačí, ak spoločnosť s ručením obmedzením vyhlási, že je „predĺžená“, teda má viac záväzkov ako majetku, niečo zaplatí, skončí v dražbe a všetko pôjde ďalej bez straty desiatky. Nielen tej pivnej.

Inak, do pivovaru som chodil občas nakupovať po ceste z práce aj ja, pretože piva boli naozaj jedinečné, takže okolie poznám. Pivovar v Hrnčiarovciach nad Parnou bol len pár desiatok metrov vedľa Ústavu na výkon trestu odňatia slobody s minimálnou ostrahou. Budeme sledovať, ako sa toto zneužívanie eurofondov bude vyvíjať ďalej.

NA OKRAJ

Pokiaľ ide o infláciu, Slovensko sa naozaj nemá čím chváliť. Iba ak by sme boli hrdí na aktuálne najhoršie umiestnenie spomedzi všetkých štátov Európskej únie. Vyplýva to z bleskovej štatistiky Eurostatu. Zopakujme si, že o inflácii hovoríme vtedy, keď dochádza k všeobecnému rastu cien tovarov a služieb, nielen k rastu cien jednotlivých položiek. To znamená, že za jedno euro sa toho dá dnes kúpiť menej ako včera. Inými slovami, inflácia znižuje hodnotu peňazí v priebehu času. V našom konkrétnom prípade si dnes za jedno euro kúpime to, čo nás vlni v tomto čase stálo deväťdesiat centov. Alebo inak, za sto eurový nákup vlni zaplatíme dnes stodesať eur...

Sme najhorší

Aj keď medziročná inflácia v eurozóne sa v júli spomalila na priemerných 5,3 percenta z 5,5 percenta v júni, Slovensko je v tomto štatistickom ukazovateli stále najhoršie. Inflácia v eurozóne v júli postupne klesala. Index spotrebiteľských cien v júli medziročne vzrástol o 5,3 percenta po zvýšení o 5,5 percenta v júni, uviedol štatistický úrad Európskej únie Eurostat vo svojom rýchlym odhade. Odhad ukazuje, že na Slovensku bol v júli rast cien na úrovni 10,2 percenta. Teda takmer dvojnásobok priemeru. A tak iba smutne zopakujeme, že je to najviac zo všetkých krajín Únie.

Pri pohľade na hlavné zložky inflácie v eurozóne sa očakáva, že potraviny, alkohol a tabak budú mať najvyššie rasty cien. Ide o júlových 10,8 percenta v porovnaní s 11,6 percenta v júni, nasledovali služby 5,6 percenta v porovnaní s 5,4 percenta, priemyselné tovary bez energií (5,0 percenta v porovnaní s 5,5 percenta v júni) a energie (6,1 percenta v porovnaní s 5,6 percenta v júni).

Ročná inflácia je zmena cenovej hladiny spotrebného tovaru a služieb medzi aktuálnym mesiacom a tým istým mesiacom predchádzajúceho roka. Mesačná inflácia je zmena cenovej hladiny medzi aktuálnym a predchádzajúcim mesiacom. Rýchly odhad inflácie v eurozóne sa vydáva na konci každého referenčného mesiaca. Eurostat zverejňuje kompletný súbor harmonizovaných indexov spotrebiteľských cien (HICP) pre eurozónu, EÚ a členské štáty približne v polovici mesiaca, nasledujúceho po referenčnom mesiaci. Ďalšie vydanie s úplnými údajmi na júl 2023 je naplánované na 18. augusta 2023.

(ib)

Karikatúra: Lubomír KOTRHA

Matičné oslavy jubilea pritiahli do Martina tisíce návštevníkov

Opodstatnenosť ustanovizne je nespochybniteľná

Matej MINDÁR - Foto: Maroš SMOLEC

V Martine sa 3. až 6. augusta 2023 uskutočnili celoslovenské matičné slávnosti pri príležitosti 160. výročia založenia Matice slovenskej a 30. výročia vzniku samostatnej Slovenskej republiky. Bohužiaľ dvaja z troch najvyšších ústavných činiteľov – prezidentka a premiér republiky – i všetky médiá tzv. hlavného prúdu odignorovali jedny z najväčších štátotvorných osláv našich moderných slovenských dejín.

Začiatok matičných slávností sa odštartoval dvojdňovým V. kongresom matic a inštitúcií slovanských národov v priestoroch Turčianskej galérie. Oficiálny program v piatok 4. augusta ďalej pokračoval v poobedňajších hodinách odhalením busty v matičnej Aleji dejateľov pred druhou budovou Matice slovenskej autorovi súčasnej slovenskej vlajky a exilovému grékokatolíckemu kňazovi, ktorý žil v Kanade, Mons. Františkovi Fugovi.

ODHALENIE BUSTY

Prítomný bol aj podpredseda Národnej rady SR Juraj Blanár (Smer – SSD). Poďakoval Matici slovenskej, že nezabudla na tohto nášho rodáka, ktorý sa narodil presne pred sto rokmi. „Udialo sa to aj pri príležitosti 160. výročia založenia Matice slovenskej. Je smutné, že takéto okružie výročie významnej inštitúcie predstaviteľa štátu ignorujú. Ale niet sa čo čudovať, ak si neboli schopní ani dôstojne uctiť 1160 rokov od príchodu vierozvestov zorganizovaním celoslovenských osláv, aké prináša takémuto výročiu.“

Vo večerných hodinách pred druhou matičnou budovou prebehlo inscenované Valné zhromaždenie Matice slovenskej z roka 1863 so slávnostným príchodom Štefana Moysesu. Po ňom nasledovali príhovory vzácných hostí. Ako prvý vystúpil bývalý prezident SR Ivan Gašparovič, ktorý zdôraznil, že Matica slovenská má svoju históriu a svoje miesto v našej spoločnosti. „A každý Slovak by si mal túto inštitúciu vážiť. Je to kus našej histórie. Je to kus nášho boja za slobodu a samostatnosť.“ Správca Matice slovenskej Maroš Smolec v krátkosti zhodnotil komplikované

Radostná atmosféra osláv narodenin Matice slovenskej panovala aj mimo útrobov športovej haly. Na fotografií vyhráva súbor Veselí chlapi od Levíc.

dejiny Matice. Ďalej skonštatoval, že sa súčasný demokratický režim v samostatnej Slovenskej republike počas liberálnych vlád snažil obmedziť matičnú činnosť. Preto v závere vyzval všetkých prítomných súčasných a budúcich politikov, aby pomohli Matici slovenskej. Je presvedčený, že tým pomôžu celému slovenskému národu, ktorý bude mať zabezpečenú svoju budúcnosť.

PRÍHOVORY POLITIKOV

Bývalá ministerka kultúry a súčasná poslankyňa Národnej rady SR Ľubica Laššáková (Hlas – SD) pripomenula, že ako malý národ sme zažili rôzne dejinné udalosti. „Práve tu na pôde Matice slovenskej si treba pripomínať, že vďaka aj takým dejateľom, ako boli Ľudovít Štúr, Jozef Miloslav Hurban či Michal Miloslav Hodža, sme ako národ ustáli veľakrát aj tvrdé obdobie maďarizácie, popieranie akýchkoľvek kultúrnych, vzdelanostných či politických práv. Našu národnú svojbytnosť sme nikdy nestratili a hrdó sme obhájili

svoje právo na národnú existenciu.“ Po jej vystúpení nasledovali príhovory predsedníčky Matice lužicko-srbskej Anje Pohontschovej, poslancov Európskeho parlamentu Milana Uhríka (Republika), Kataríny Roth Nevedalovej (Smer – SSD), Miroslava Radačovského (SNS), poslancov Národnej rady SR Tomáša Tarabu (Život – Národná strana – SNS), Igora Husa (OLaNO a priatelia) a Rastislava Schlosára (LSNS). So svojím príhovorom vystúpila tiež podpredsedníčka Slovenskej národnej strany Dagmar Kramplová. Každý z nich ocenil prácu, činnosť a historický prínos Matice slovenskej a jej zmysluplnosť v súčasnom globalizovanom svete 21. storočia.

DIVADLO Z KOMÁRNA

Piatkový program ukončilo divadelné predstavenie Čaj o piatej, ktoré pripravilo Divadlo Komora – prvé profesionálne divadlo v Komárne pôsobiace pri Dome MS v Komárne. Sobotný program 5. augusta 2023 sa mal pôvodne odohrávať vo vonkaj-

ších priestoroch pred budovou Matice slovenskej. Pre nepriaznivé počasie bol však presunutý do Športovej haly v Martine-Podháji. Pred večerným galaprogramom vystúpili mnohé folklórne matičné kolektívy zo všetkých kútov Slovenska a zo zahraničia. Po zaznení štátnej hymny SR predniesol svoj prejav predseda Národnej rady SR Boris Kollár (SME RODINA), ktorý v úvode s radosťou skonštatoval, že na tieto slávnosti prišli zástupcovia rôznych politických strán naprieč celým politickým spektrom. „Matica slovenská dnes rovnako bojuje ako pred mnohými rokmi, keď na štyridsať rokov bola zrušená. Aj dnes bojuje s progresívnym liberalizmom, ktorý rovnako by ju najradšej rozpustil, zrušil a zničil!“ Poďakoval zároveň všetkým prítomným poslancom Národnej rady SR, ktorí minulý rok zákonným spôsobom zafixovali výšku jej účelovej štátnej dotácie. Predseda Matice slovenskej Marián Gešper pripomenul, že tento rok slovenský národ oslavuje veľké výročie, ako je založenie Matice slovenskej a vznik samostatnej Slovenskej republiky. „Nie je náhodné, že Matica slovenská bola založená v roku 1863. Stalo sa to na tisície výročie príchodu svätých Cyrila a Metoda, ktorí nielen priniesli vieru, ale aj vážny štátno-politický akt posilnením suverenity vtedajšej Veľkej Moravy.“

PRE MLADÝCH

Primátor Mesta Martin Ján Danko sa poďakoval Matici slovenskej za jej doterajšiu činnosť. Po skončení jeho vystúpenia na znak úcty a vďaka v mene Mesta Martin odovzdal predsedovi MS pamätný list pri príležitosti 160. výročia založenia Matice slovenskej. Po zaspievaní matičnej hymnickej piesne Kto za pravdu horí program ďalej pokračoval vystúpením Slovenského ľudového umeleckého kolektívu (SLUK) a koncertmi Veroniky Rabady a Zuzany Smatanovej. Matičné slávnosti boli oficiálne ukončené v nedeľu 6. augusta katolíckou svätou omšou a evanjelickými službami Božimi. Na oslavách sa zúčastnilo vyše dvetisíc návštevníkov. Len počas vystúpenia SLUK-u bolo v hale takmer tisícpäťsto prítomných.

Atmosféra konfrontácie a novej studenej vojny na našom kontinente

Oprávnené otázky o národných záujmoch

Dušan D. KERNÝ – Foto: internet

Tohtoročná žatva priniesla nepredvídanú úrodu – nesiali sme, a predsa žneme. Prečo? Máme legitímne otázky a všetky súvisia s Ukrajinou. Otázky si nekladú len poľnohospodári a potravinári. Sú aj prvoradové politické témou v situácii rozčesnutej verejnej mienky vo víre predvolebnej kampane. Podpora verejnej mienky Ukrajinou a v plnom súlade s politikou Európskej komisie sme otvorili hranice. A čo nastalo? Ako poukázal Die Zeit (26. 7.), „medzi najväčších odberateľov 35 miliónov ton ukrajinských obilnín pôvodne pre Afriku boli Čína, Turecko a niektoré štáty EÚ“.

Úplne náhodný slovenský minister poľnohospodárstva uviedol okrem obilia ďalšie plodiny a med. Slovenské sýpky sú plné, kam dávať novú úrodu? Päť a pol milióna eur „odškodnenia“ z Bruselu nestačí. Slovensko teda žiada od Bruselu predĺženie zákazu dovozu obilnín.

Vojna sa tak odohráva akoby na našich poliach a sýpkach. Celkom prirodzene, chlebovo, denne vzniká otázka, ako formulovať slovenské postoje, čo je náš národný

GEOPOLITIKA

záujem. Ukrajina začala žatvu, je dobrá, na vývoz pripravuje päťdesiatštyri miliónov ton rôznych obilnín. Vzhľadom na ničivé ruské útoky a bojkot hľadá prepravu po súši. Tá však predražuje cenu. Cieľom Bruselu je pomôcť Ukrajine, solidarita má vyvážiť ruské agresívne počínanie proti ukrajinským prístavom a sýpkam.

ÚLOHA MÉDIÍ

Prečo o tom hovoríme? Úlohou médií je ukázať, že bezohľadné ruské ničenie je súčasťou celosvetovej vojny. Ruská úroda, úroda jedného z dvoch dlhé roky najväčších svetových vývozcov obilnín, je tiež dobrá. Má dosiahnuť deväťdesiat miliónov ton plus to, čo sa

Ruský veľvyslanec v Austrálii G. Logvinov varoval pred eskaláciou konfliktu so Západom. V medzinárodnom spoločenstve sa už otvorene hovorí o druhej studenej vojne medzi Západom a Východom.

zoberie na anektovanom území. Obilie má byť ruskou zbraňou. Každá raketa, ktorá dopadne na sýpku v Odese, ako keby dopadla na naše či maďarské, poľské alebo české polia.

Pre žurnalistiku azda vzniká aj otázka dať dovedna kalendár slovenského postupu v Bruseli, pokiaľ ide o solidaritu, otvorenie hraníc pre tovary, naši zruční obilninári vari ostali pri tom rozhodnutí bokom? Skúsení majitelia mlynov nezaváhali ani chvíľu. Azda nikto, kto vie, aký bol osud našej deväťdesiatkilometrovej hranice pred vstupom ruských inváznych vojsk

na Ukrajinu, nevedel predvídať? To naozaj chceme, aby závažnú otázku národného záujmu vyriešil až úplne náhodný či poverený minister, ktorý tam je na niekoľko týždňov?

Takto vznikajú legitímne, oprávnené otázky. Nie je ich málo. A bude ich pribúdať. Musíme sa držať nespochybniteľných faktov. Presadiť inú žurnalistiku, vecnú, faktografickú, zohľadňujúcu a nepotláčajúcu oprávnené otázky o národných záujmoch. A to znamená neignorovať verejnú mienku, ale presvedčivo komunikovať. Nespoliehať sa len na propagandu, najmä nie teraz, keď sa verejno-

práva televízia a rozhlas stali vlastne štátnymi.

NAPÄTÁ ATMOSFÉRA

Podľa Medzinárodného menového fondu nemecká ekonomika je už druhý štvrtrok v minuse, ekonomika stagnuje, Nemecko je v EÚ v týchto ukazovateľoch na poslednom mieste. Inflácia síce klesá, ale nie tak rýchlo ako inde v EÚ. Podľa MMF je Nemecko na poslednom mieste a pokiaľ sa týka rastu, čo osobitne škriekajú nemecké médiá, je, že dokonca aj Putinovo Rusko vystavené sankciám a vojne zaznamenalo rast. Nemecko zatiaľ žilo ilúziou úspechu.

Americký Wall Street Journal píše, že Nemecko ťahá európsku ekonomiku dole. Britský The Economist konštatuje, že nemeckí šéfovia sú deprimovaní. Institut der Deutschen Wirtschaft (IDW) v auguste uvádza, že medzi podnikateľmi panuje veľká frustrácia. Preto sa dožadujú štátnych subvencií, najmä pokiaľ ide o investície a o ceny elektriny. Nemecko bolo vždy lokomotívou európskej ekonomiky, ale teraz má podľa nemeckého verejnoprávneho rozhlasu DLF (26. 7.) problém. Ťahúň – automobilový priemysel – nezaberá. Výroba klesla o dvadsať percent, nenastal obrát vo výrobe e-áut, ani v Číne a ani v Nemecku dopyt nie je, ich produkcia klesla o tridsať percent. Problém je, že vojna urobila energiu, a tým plánovanie nielen drahšou, ale najmä neistou. Nedá sa, tak ako predtým spoľahlivo plánovať. Poučenie z toho je, že pri všetkom rozhodovaní treba uvážiť najmä ekonomické argumenty.

NOVÉ NATO

Všetko sa odohráva v novej ére nového konceptu NATO. Dokument prijatý vo Vílniuse je už prístupný na internete. Zmení celú európsku vojenskú bezpečnostnú štruktúru. Okrem iného sa majú na odstraše-

nie Ruska vytvoriť jednotky nasadenia, tristošesťdesiat vojakov, čo je desaťnásobok doterajšieho stavu. Slovenská verejnosť nebola komunikačne pripravená na to, že pre nás to znamená napríklad nasadenie sedemsto španielskych vojakov.

Na rozdiel od nás bojové jednotky na nasadenie budú v určitých štátoch tak ako v ére studenej vojny. Mení sa aj doterajší princíp rotácie vojsk. Estónsko napríklad integruje do svojich divízií jednu britskú brigádu. Zásadne sa mení nemecká politika. Dlhé roky bolo zásadou nemeckej politiky nepripustiť návrat studenej vojny. Teraz nie sme len naspäť v časoch studenej vojny, ale svet je oveľa viac nebezpečný, než to bolo v rokoch konfliktu Západ – Východ. Konštatujú to nemecké médiá na okraj rozhodnutia vybudovať v Litve základňu pre brigádu Bundeswehru so štyrmi tisíckami vojakov a s ročným rozpočtom stoväťdesiat miliónov eur.

NÁZOROVÝ SPOR

Zápas prebieha aj v názoroch. Vplyvný americký historik prof. Timothy Snyder je presvedčený, že Rusko musí vojnu prehrať. Podľa jeho formulácie: „Západ musí Rusku pomôcť vojnu prehrať tak, aby bol možný nový ruský štart, nový ruský začiatok. Preto aj Ukrajina musí útočiť na ciele v Rusku.“ Podľa nemeckého historika prof. Herberta Wulfa vojna sa nevedie len medzi Ruskom a Ukrajinou, aj NATO je súčasťou konfrontácie v tejto vojne na vyčerpanie. Sankcie musia na Rusko tvrdo dopadnúť, ale je nerealistické v krátkom čase predpokladať rozpad Putinovho systému, no Putin musí dostať možnosť skončiť vojnové úsilie tak, aby si zachoval tvár. Nie je to ústupok Západu, ale stratégia východiska z vojny. Ukrajine musí byť totiž jasné, že nerealistické ciele vojny znamenajú len jej predĺžovanie, a preto nebudú mať podporu Západu.

Obilie z ukrajinských polí by malo zachraňovať hladujúcich vo svete

Lodné koridory slúžili aj na útoky proti Krymu

Radoslav ŽGRADA – Foto: internet

V polovici júla vypršala platnosť dohody o vývoze poľnohospodárskych komodít z ukrajinských prístavov cez Čierne more. Kyjev a západní politici jej nepredĺženie tvrdo kritizovali a odsúdili argumentujúc humanitárnymi otázkami. Podľa Moskvy neboli splnené tie časti dohôd, ktoré sa týkali ruského exportu potravín, a hnojív a koridory vytýčené pre plavidlá naložené obilím sa využívali na útoky proti Krymu.

Pred vojnou patrila Ukrajina medzi kľúčových producentov kukurice, pšenice, slnečnice a taktiež k desiatim najväčším producentom cukrovej repy, jačmeňa, sóje a repky. V objemoch pšenice bola s podielom dvanásť percent na štvrtom mieste svetového vývozu.

ZAMÍNOVANÉ PRÍSTAVY

Podľa Wall Street Journal na potraviny z Ukrajiny bolo odkázaných vyše štyristo miliónov ľudí. Od začiatku ruskej invázie, teda od februára do júna 2022, uviazlo v skladoch najmenej dvadsaťpäť miliónov ton obilia určeného na svetové trhy, čo spôsobilo skokový nárast ich cien. Dôvodom bola ruská vojenská blokáda a zamínovanie prístavov, ktoré nariaďil Kyjev zo strachu pred námorným vylodením. Z iniciatívy OSN, najmä jej generálneho tajomníka Antónia Guterresa, a za pomoci Turecka uzavrel 22. júla 2022 Ukrajina a Rusko oficiálnu dohodu o vývoze obilnín z ukrajinských čiernomorských prístavov Odesy, Černomorska a Južného. Tá umožnila bezpečnú prepravu poľnohospodárskych produktov z troch spomenutých prístavov. Pôvodná dohoda mala trvať stovadsať dní, ale odvtedy bola niekoľkokrát predĺžená.

OSN odhaduje, že dohoda o obilninách znížila ceny potravín od marca 2022 o vyše dvadsaťtri percent.

Nákladné lode, ktoré prevážali ukrajinské obilie cez Čierne more, viezli noraz aj iný náklad ako pšenicu...

Vývoz pomáhal Kyjevu splácať gigantické vojnové dlhy. Koridor umožnil získať do jeho kasy 9,2 miliardy dolára. Štátny deficit Ukrajiny je tohto roka historicky najväčší – tridsaťosem miliárd dolárov. Západné krajiny podľa slov ukrajinského premiéra Denysa Šmyhala zaslali Ukrajine už dvadsaťtri miliárd dolárov. Prezident Volodymyr Zelenský však požaduje vyplatiť, teda aj od nás, celý štátny deficit. Nepredĺženie zmlúv ostro kritizovali západní politici. Podľa americkej veľvyslankyne pri OSN Lindy Thomasovej-Greenfieldovej sa Moskva dopustila „aktu krutosti“. Nechala sa počuť aj predsedníčka Európskej komisie Ursula von der Leyenová: „Silno odsudzujem cynický krok Ruska ukončiť čiernomorskú obilnú iniciatívu napriek snahám OSN a Turecka.“ Západný mainstream sa usiluje celý obraz dať do rámca zod-

povednosti Ruska za hroziaci hladomor v najchudobnejších krajinách sveta. Ako sa to už pri pokryteckých

KONFLIKT NA UKRAJINE

a skorumpovaných progresívnych médiách a politikoch stalo zvykom, pravda je značne iná.

DÁVAJÚ NAJBOHATŠÍM

OSN na svojom webe, ktorý je zameraný a dokumentujúci vývoz ukrajinských agrárnych produktov počas fungovania tzv. obilnej dohody, uvádza zarážajúce údaje. Ukrajina cez Čierne more vyviezla od začiatku jej platnosti, teda za takmer rok, 32,9 milióna tony obilnín. Z toho do najbohatších krajín sveta, najmä západnej Európy, smerovalo 14,3 milióna tony, čo tvorí 43,6 percenta z celkového vývozu. Najväčšími odberateľmi boli

v miliónoch ton Španielsko (5,98), Taliansko (2,06) a Holandsko (1,96). Do krajín s vyšším ako priemerným príjmom putovalo dvanásť miliónov ton – 36,7 percenta z celku. V tejto skupine bola najväčším príjemcom Čína (7,96 milióna tony). Do chudobnejších krajín s menším ako priemerným príjmom išlo 5,6 milióna tony, čo je 17,1 percenta. Pre najchudobnejšie štáty sveta, kde naozaj hrozí hladomor, bolo vyčlenených len 822 094 ton. Krajiny na pokraji humanitárnej katastrofy ako Afganistan, Somálsko, Etiópia, Sudán či Jemen získali z ukrajinského vývozu len 2,6 percenta produkcie!

FALŠOVANIE REALITY

Ďalším zaujímavým pohľadom do problematiky je oficiálna správa Ministerstva poľnohospodárstva USA (USDA), ktorá usvedčuje európske krajiny z pokrytectva a EÚ z falšovania reality. Potvrzuje údaje OSN, že hlavnými dovozcami ukrajinských obilnín boli bohaté európske krajiny. Hlavnými vývozcami bravčového mäsa do Číny v rovnakom čase boli Holandsko, Francúzsko a Španielsko. Ošipané sa pritom podľa údajov holandskej organizácie farmárov teraz vykrmujú najmä dovážanou ukrajinskou kukuricou. Tá sa buď skrími, alebo sa spracuje na priemyselné krmivo na export. Najnovšie materiály USDA dokonca v rozsiahlej štúdií o európskom poľnohospodárstve tvrdia, že EÚ vďaka dovozu nepreclievaného ukrajinského obilia, ktoré predáva vlastným občanom, bude môcť v tomto roku exportovať historicky rekordné množstvo svojho vlastného. Európska únia tak bude najmä v západnej a severnej Afrike cenovo konkurovať produkcii z USA aj Austrálie. Ruská strana nepristúpila na obnovenie dohôd z objektívnych ekonomických a bezpečnostných príčin. Koridory vytýčené pre plavidlá naložené obilím využívala ukrajinská strana na útoky, ako bol posledný na Krymský most, ale podstatnejšie; časti dohody týkajúce sa vývozu ruského obilia a hnojív sa prakticky neuplatňovali.

CITELNÁ RANA

Napríklad z 262-tisíc ton hnojív z humanitárneho konvoja určených pre málo rozvinuté krajiny, zablokovaných v európskych prístavoch, sa podarilo odoslať iba dve várky: dvadsaťtisíc ton do Malawi a tridsaťštyritisíc ton do Kene. Zvyšok zostal v rukách Európanov. Sankcie na vývoz ruského poľnohospodárskeho exportu sa formálne zrušili, nie však sankcie na poistenie prepravy ani na finančné inštitúcie, kde mali putovať transakcie za predaj. Fakty naznačujú, že Moskva sa už nechystá k dohode vrátiť. Dokazujú to útoky na ukrajinské prístavy, ako aj predostretie podmienok, ktoré Západ zásadne neprijme, keďže by šlo o začiatok rušenia sankcií a najmä by to bolo priznanie neplnenia týchto podmienok od začiatku dohody, ako je pripojenie Rosselchozbank k systému SWIFT; odblokovanie zahraničných aktív a účtov ruských spoločností zapojených do výroby a prepravy potravín a hnojív; obnovenie dodávok poľnohospodárskych strojov a náhradných dielov; obnovenie prevádzky čpavkového potrubia Togliatti – Odessa; ďalej zrušenie obmedzení v oblasti poistenia a zaistenia a zrušenie zákazu vstupu do prístavov. Teda podmienky, aby sa dohoda realizovala vzájomne. Pre Kyjev to znamená obrovskú ranu, pred vojnou sa deväťdesiat percent poľnohospodárskeho vývozu uskutočňovalo po mori a iné spôsoby sú nerentabilné.

V predvolebných kortešačkách budú dominovať ceny potravín

Inflácia decimuje rodinné rozpočty

Róbert HÖLCZ – Karikatúra: Lubomír KOTRHA

Podľa Eurostatu, štatistického úradu európskych spoločenstiev, vykazuje Slovensko vyše dvojcifernú infláciu. Konkrétne je to 11,3 percenta, čo je v krajinách Unie s priemerom len 5,5 percenta najviac. Infláciu držia na nemilom rekorde najmä ceny potravín. Slovenská verejnosť sa oprávnene pýta – prečo je to tak? Navyše keď vieme, že agrárny sektor má osobitný predmet podnikania „pod holým nebom“, ktorý má dotácie z európskych i národných fondov...

Vysoké ceny potravín sú dnes veľkou agendou politických strán a hnutí kandidujúcich do septembrových predčasných parlamentných volieb. Voličov však nezaujímajú politické prekáračky, ale budúca životná úroveň, na ktorú majú ceny potravín podľa ich podielu na výdavkoch domácností najväčší vplyv.

DŮVOD SA NÁJDE

O inflácii sa už toho popísalo viac než dosť, aj o tom, že za jej mieru v percentách zodpovedá v našom prípade Európska centrálna banka, ktorej menovým nástrojom sú úrokové sadzby. V júni bola ich výška štyri percentá a podľa vyjadrenia bankovej rady ECB sa pred predčasnými parlamentnými voľbami majú zvyšovať. Opäť je namiesto otázka prečo, keď v poslednom období ceny energií, ktoré sa pokladajú za ďalšiu podstatnú príčinu inflácie, klesajú? Z odpovedí ECB vyplýva, že dôvodom je jadrová inflácia, pod ktorou sa rozumie rast cien v spotrebnom koši. Ak teda súvisí inflácia so zvyšovaním príjmov zamestnancov, miezd bez rastu produktivity práce, ktoré pracovníci dostanú nielen preto, že chýbajú na trhu práce, ale najmä pre rast cien tovarov služieb, teda aby sa udržala kúpyschopnosť a spotreba, vychodí, že vyššiu jadrovú infláciu chce ECB riešiť „dopovaním“ úrokovej sadzby. To ako keby sme na rúbanie dreva nie ostrili, ale tupili sekeru...

S jadrovou infláciou si ECB nepodarila aj preto, že na jej mieru má tiež vplyv fiškálna politika minulej vlády. Vládni politici v predvolebnom období „rozhadzujú“ verejné financie na vše-

ličo populistické, čo im má zabezpečiť voličskú priazeň. To po predčasných parlamentných voľbách už nebude možné pre nevyhnutnosť konsolidácie verejných financií.

PRIŠKRTEĽNÁ SPOTREBA

Prečo je inflácia u nás najvyššia, keď úrokové sadzby ECB sú pre všetky členské štáty rovnaké, teda od júna štyri percentá? Odpoveď možno hľadať v tom, že rovnaké percento nevyhovuje všetkým ekonomikám, a teda rozdielnym fiškálnym opatreniam vlád členských štátov eurozóny, čo sa pokladá za najväčšiu slabinu spoločnej meny euro. Predpokladáme, že všetky štáty majú rovnaké ceny energií, ale určité s rozdielnymi regulačnými opatreniami, ako aj rozdielne ceny potravín, čo má zásadný vplyv na mieru inflácie.

Prečo sú teda práve potraviny na Slovensku drahé? Okrem spomí-

naného nesúladu medzi menovou politikou ECB a našou fiškálnou politikou môže byť dôvodom úsilie poľnohospodárov a potravinárov zvýšiť si obchodnú maržu. Predajné ceny si v mnohých prípadoch zvýšili o viac percent, ako boli nákupné ceny, keďže v minulých rokoch boli ich obchodné marže nízke. Potravinári však už zistili, že im v poslednom období klesajú maloobchodné tržby. Nie je to výsledok klesajúcich cien, ale deje sa tak vinou poklesu obratu, čo vplyva aj na domácu spotrebu, ktorá sa vlní najviac podieľala na raste HDP. V tomto roku to sotva zaznamenáme, keďže úspory z obdobia pandémie sa ľuďom už rozkotúľali. Napokon, k rastu inflácie prispeli aj domácnosti svojim „hladovým dopytom po všetkom“, čo si počas protipandemických opatrení a lockdownov nemohli dovoliť.

Na rozpočtové saldo verejných rozpočtov bude od 1. 7. 2023 vplyv

vať novelizovaný zákon o sociálnom poistení. Od tohto dátumu sa zvyšujú dôchodkové dávky, rozmrazujú minimálne dôchodky, zvyšuje sa životné minimum a rozširuje sa okruh poberaateľov rodičovského dôchodku.

PARLAMENTNÉ POČTY

S akými opatreniami prichádzajú politické strany a hnutia, aby sa cena potravín znížila, sa dozvieme na ich predvolebných mitingoch. Do inflačnej obchodnej marže, pod ktorou rozumieme výrazne vyššie zvyšovanie predajných cien v porovnaní s nákupnými cenami, si nikto netrúfol zabrnúť z viacerých dôvodov. Obchodníci totiž tvrdia, že nemajú evidenciu o cenách a kalkuláciách nákladov, ktorú už budú musieť od augusta robiť a archivovať tri roky. A tak jediné konkrétne opatrenie, na ktorom sa napokon poslanci dohodli, je, že od 1. augusta do 31. januára 2024 sa zamestnancom potravinárskeho sektora so zárobkom do sedemsto eur znížia odvodové povinnosti o 24,15 percenta. Namiesto zamestnávateľa ich do Sociálnej poisťovne zaplatí štát. Ako to napokon dopadne, počkajme, keďže od júna sa zvyšujú príplatky za prácu v noci a cez víkendy, ktoré si zamestnávateľia obvyčajne premietajú do svojich koncových cien. Ostatné návrhy, ako je zníženie DPH alebo iný spôsob zastropovania cien vybraných druhov potravín, sa aj na základe skúseností zo zahraničia medzi poslancami, ale ani medzi odbornou verejnosťou nepodarilo presadiť. Proti regulácii cien, ako aj marži je aj rezortné ministerstvo a potravinárske zväzy, čo má pre nich logiku v tom, že domácnosti si viac nakúpia a kompenzácie cien sa zaplatia zo štátneho rozpočtu. V tejto súvislosti treba povedať, že obchodné reťazce si už všimli, že dochádza k poklesu domácej spotreby, najmä objemu nakupovaných potravín domácností, a tak už začali so znižovaním cien ich privátnych značiek, ktoré sú vyrábané pre konkrétny obchodný reťazec aj bez toho, aby sa spoliehali na nekalifikované rozhodnutie poslancov. Oni totiž vedia, že čím menej budú domácnosti nakupovať, tým menej sa bude vo veľkoobchode objednávať, a tým aj budú nižšie množstevné zľavy.

Hypotekárne úvery novým nádejným vlastníkom bytov nenahrávajú

Menová politika drží dostupnosť bývania v šachu

Róbert HÖLCZ – Foto: Emil SEMANCO

Realitný trh v hlavnom meste Slovenska, ale i vo väčších krajských mestách sa začína ochladzovať, pod čím sa rozumie pokles počtu predaných bytov aj ich cien. Dôvodom ochladenia je terajšia úroková sadzba ECB, ktorá už atakuje hranicu štyroch percent a podľa všetkého sa bude v tomto roku ešte ďalej zvyšovať.

Ak pred pandemiou boli hypotekárne úroky pod jedným percentom, dnes sú na úrovni vyše štyroch percent. Tým sa výrazne znižuje dostupnosť aj „príťažlivost“ hypoték od banky nielen pre mladých ľudí, ale aj pre občanov s vekom nad štyridsať rokov. Realitné kancelárie hlásia, že dnes sa väčšinou predávajú byty už len bez hypotekárneho záložného práva. A tak developeri skôr „dopredávajú“ staré zásoby už niekoľko mesiacov dokončených nových bytov a výstavba ďalších nových bytových jednotiek sa na predaj odkladá, a keď, tak sa presúvajú do zatiaľ komerčného nájomného bývania, keďže výstavba štátnych bytov zatiaľ mešká.

LÁKAJÚ NA BENEFITY

V predchádzajúcich rokoch sme konštatovali medziročný päťinový nárast cien nových bytov. V tomto roku ich ceny medziročne klesajú do piatich percent, a to aj napriek tomu, že ceny stavebných a mzdových nákladov sa výrazne zvyšujú. Z predajných zmlúv developeri už vynechávajú inflačnú doložku. Namiesto nej ponúkajú rôzne benefity – kuchynskú linku, miesto na parkovanie zdarma, ale aj bonifikáciu hypotekárneho úveru na obdobie do troch rokov za úrok do 1,5 percenta. K zásadnej zmene dochádza

Nový bytový komplex v širšom centre Bratislavy.

v investičnom podnikaní s bytmi, ktoré sa na dopyte po nových bytoch podieľalo vyše tridsiatimi percentami. Terajšia výnosnosť investičného bývania je zo spomínaných dôvodov, ako aj z dôvodov zvyšovania cien energií a dane z nehnuteľnosti už pre investorov nerentabilná, keďže ročná výnosnosť prenájmu je dnes pod tri percentá. Poniakí z investičných podnikateľov s bytmi sa začínajú viac zaujímať o kúpu apartmánov v dovolenkových oblastiach južnej Európy, ktorých cena je porovnateľná s cenami bytov u nás. Záujem o zahraničné dovolenky pri mori nepoľavuje ani u nás, a to napriek narastajúcej inflácii. Pokiaľ ide o staršie nehnuteľnosti,

ktorých ceny boli aj na úrovni nových, dochádza tiež k zmenám – pokles ich cien je niekoľko desiatok percent, s ich predajom s cieľom kúpiť nové byty sa nedarí niekoľko mesiacov.

REGIONÁLNE OSOBITOSTI

Pokiaľ ide o realitný trh v menších mestách, tam nedochádza k poklesu cien bytov tak výrazne ako v hlavnom meste, keďže trh komerčného nájomného, ako aj investičného podnikania nie je v regiónoch taký rozšírený ako v hlavnom meste, a keď niekto potrebuje byt predaj, väčšinou sa tak deje pre sťahovanie za prácou do iného mesta.

NA OKRAJ

Úradnícka vláda premiéra Ódora nedostala v parlamente dôveru. Z hľadiska fungovania štátu má obmedzený mandát v hospodárskej, sociálnej i zahraničnej politike a jej úloha spočíva v organizačnom zvládnutí predčasných parlamentných volieb, príprave vyrovnaného štátneho rozpočtu, z dočerpania peňazí z minulého programovacieho obdobia a naštartovania ich čerpania zo schváleného Fondu obnovy. Vzhľadom na personálne obsadenie Ódorovho kabinetu, väčšinou z ekonomického prostredia NBS, sa predpokladá, že vláda zanechá skôr len odkaz v podobe súpisu konkrétnych opatrení na ozdravenie kolabujúcich verejných financií.

Ozdravenie financií

Terajšie rozpočtové deficity – deficit verejných financií okolo 5 percent a verejnú dlhu okolo 58 percent k HDP – patria v rámci eurozóny medzi najnižšie. Problém však spočíva v tom, že sa neustále zvyšujú. Ich splácanie je oproti obdobiu pred covidom problematickejšie a hrozí, že zahraniční investori nebudú ochotní požičať nám ani za vysoké úroky, čo v krajnom prípade by viedlo k vyhláseniu bankrotu. Zatiaľ sú známe len východiská plánu zdravotných opatrení. Tie neboli súčasťou Programového vyhlásenia vlády, čo môže byť jeden z dôvodov, prečo nezískala dôveru. Pozrime sa na niektoré z tých najpodstatnejších. Udržateľnosť verejných financií v tomto a v nasledujúcom období zhoršujú novely zákonov o sociálnom poistení s účinnosťou od 1. 7. 2023, týkajúce sa mimoriadnej valorizácie dôchodkových dávok, rozmrazovania minimálnych dôchodkov, výšky životného minima, rozšírenia poberateľov rodičovského dôchodku a ďalších, ktoré majú trvalý dosah na rozpočtové saldo verejných rozpočtov. Väčším problémom však bude zmena doterajšej kompenzácie cien energií, ktorá sa týkala všetkých domácností. Vláda bude navrhovať pomoc len pre domácnosti s nižšími príjmami, keďže výdavky na energiu tvoria takmer päťinu ich príjmu. Kompenzácia cien energií zatažuje v tomto roku štátny rozpočet sumou vyše tri miliardy eur, čo sa v nasledujúcom roku nebude opakovať.

V štruktúre príjmov štátneho rozpočtu majú najväčší podiel dane za tovary a služby, dane z príjmov a kapitálového majetku, ako aj granty a transfery, v čom sú započítané aj peniaze z rozpočtu EÚ a z Plánu obnovy a odolnosti. Úradnícka vláda hovorí o potrebe modernizácie daňového systému, pod čím sa rozumie zmena váh týchto daňových príjmov. Podľa všetkého sa nebudú týkať daní z príjmov, ale skôr dane z nehnuteľnosti a negatívnych externalít, čo sú nepriaznivé efekty z nejakej činnosti, ako je trebárs fajčenie. Počíta sa so zjednodušením daňového systému, pod čím treba rozumieť zrušenie daňových výnimiek. Pri zostavovaní štátneho rozpočtu má vláda problémy s dlhovou brzdu, ktorá podľa ústavného zákona o rozpočtovej zodpovednosti pozná sankčné pásma prekročenia deficitu verejných financií k HDP. Ich zmena si vyžaduje namiesto hrubého dlhu, v ktorom je započítaná rezerva štátu, aj keď sa neminula, len čistý dlh, čím by došlo k zníženiu sankčných pásiem. Či sa pri zmene dlhovej brzdy zavedie aj daňová brzda, pod ktorou sa rozumie, že zavedením doteraz nepoznanej dane sa v rovnakom rozsahu zruší iná, počkajme si na stanovisko budúcej koalícnej vlády, čo platí aj ako odkaz úradníckej vlády.

Róbert HÖLCZ

Dejiny každého národa sú neoddeliteľne zviazané s existenciou vlastného jazyka

Zrádanie národného jazyka je zradou samého národa

Zhovárал sa Matej MINDÁR – Foto: archív SNN

V júli tohto roka sme si pripomenuli 180. výročie kodifikácie spisovnej slovenčiny, ktorá sa stala základom jej súčasnej verzie. Viac o tejto téme sme sa porozprávali v súčasnosti s najvýznamnejším jazykovedcom profesorom Jánom KAČALOM.

Akým spôsobom sa vyvíjali slovenské nárečia po zániku Veľkej Moravy?

Nárečia slovenského jazyka boli a sú prirodzene vzniknutou aj prirodzene sa rozvíjajúcou podobou slovenského národného jazyka, ktorá je územne značne diferencovaná. Už pre 10. storočie sú známe tri nárečové makroareály, v ktorých jestvovali a vyvíjali sa slovenské zemepisné nárečia: stredoslovenské, západoslovenské a východoslovenské. Tieto tri skupiny nárečí majú svoj pôvod v dávnejších vývinových obdobiach praslovenského základu slovanských jazykov. Už v týchto časoch sa ako osobitný typ vyformovali stredoslovenské nárečia. Na rozdiel od ostatných dvoch skupín sa istými výraznými znakmi približovali najmä južnoslovenskej skupine slovanských jazykov; týka sa to povedzme skupín rat-, lat- na začiatku slov typu rakyta, lakeť na rozdiel od ostatných dvoch nárečových skupín, kde im zodpovedajú skupiny rot-, lot-, čiže podoby rokyta, loket či lokec. Iným rozdielnym znakom je zjednodušenie skupín dl, tl na jednoduché l v slovách ako zubalo, omelo. Tieto znaky sú v stredoslovenských nárečiach živé podnes a časť z nich sa stala aj súčasťou spisovnej slovenčiny. Stredoslovenské nárečia sa oddávna pokladali za najtypickejšie slovenské nárečia, aj preto si ich Ľudovít Štúr vyvolil za východisko svojej spisovnej slovenčiny. Pritom stále treba mať na mysli, že popri tomto nárečovom základe sa oddávna formovali v dvorskom, vo vzdelaneckom aj v ľudovom prostredí osobitné kultivované útvary, ktoré sa neskôr stali východiskom na kodifikovanie spisovných jazykov.

Do akej miery jazyky okolitých národov v čase stredoveku ovplyvnili jej základné charakteristiky?

O ovplyvňovaní základných charakteristík slovenského jazyka sotva možno hovoriť, lebo slovenský jazyk si po celý čas svojho vyše tisícročného vývinu zachovával svoju podstatu zdedenú z praslovenského obdobia svojho vývinu a túto podstatu ďalej rozvíjal v duchu vlastných zákonitostí. Kultúrne, náboženské, vzdelanecké, politické a iné činitele, pravdaže, podmieňovali úzke vzťahy slovenčiny s inými jazykmi a najmä v slovnej zásobe slovenčina prevzala z iných jazykov – osobitne z latinčiny, nemčiny, neskôr aj z češtiny, ruštiny, menej z maďarčiny, ale aj z ďalších jazykov, v súčasnosti najmä z angličtiny – početné slová, odborné pomenovania, frazeologizmy a ďalšie prostriedky. No potrebné prevzaté prvky nenarušili jej jazykovú podstatu.

Aké osobnosti sa pokúšali pred Antonom Bernolákom nejakým spôsobom kodifikovať slovenský jazyk?

Jestvovali pokusy o stabilizáciu kultivovaného vyjadrovania napríklad v domácich náboženských textoch. Patrí sem povedzme známy český spevník Juraja Tranovského Cithara sanctorum z roka 1636 pre potreby slovenských evanjelíkov a paralelný prvý tlačený katolícky spevník Cantus catholici – Písne katolícké latinské i slovenské z roka 1655, ktorý zostavil Benedikt Szöllöši, ďalej preklad Svätého písma, tzv. Kamaldulskej Biblie, do bohemizovanej kultúrnej slovenčiny v prostredí kamaldulskej rehole v Červenom Kláštore z polovice 18. storočia. Kamaldulský slovník z roka 1763, ktorého autorstvo sa pripisuje Romualdovi Hadbávnemu, alebo východoslovenské

Profesor Ján KAČALA patrí k najvýznamnejším jazykovedcom súčasnosti.

kalvínske tlače z polovice 18. storočia. No týmto dielam nemožno pripísať kodifikačný status. Ako prvý kodifikátor spisovnej slovenčiny platí iba Anton Bernolák. A to tým väčšmi, že jeho kodifikácia bola komplexná, lebo sa týkala všetkých jazykových rovín, ako aj pravopisu.

Prečo sa bernolákovčina neujala ako jednotný spisovný jazyk?

Bernolákov čin je historický a revolučný, v nijakom prípade ho nemožno označiť za neúspech, dalo by sa povedať, že ako „predstupeň“ definitívneho riešenia bol v istom zmysle nevyhnutný. Nemožno zabúdať, že Anton Bernolák bol prvý, kto povedal: Slováci, píšete po slovensky: tu máte slovo moje o reči vašej. V čase, keď aj v katolíckej časti slovenskej spoločnosti ešte doznievali silné slovakizačné kroky v používaní češtiny ako písomnej podoby spisovného jazyka na Slovensku, bolo rozhodnutie za spisovnú slovenčinu odvážnym nielen jazykovým, ale aj celospoločenským a priam politickým rozhodnutím. Z jazykovedného hľadiska možno uvažovať o tom, že kultúrna západná slovenčina, ktorú kodifikoval vo svojich latinsky písaných spisoch (okrem päťrečového slovníka), bola síce okrajovým variantom slovenskej spisovnej reči, ale predsa len nebola taká vzdialená tradičnej písomnej spisovnej češtine. Najväčší básnik bernolákovskej školy a jeden z najväčších slovenských básnikov vôbec Ján Hollý bol stále presvedčený, že bernolákovčina je tá správna spisovná slovenčina a aj voči Štúrovej spisovnej slovenčine zaujal v súkromí rezervovaný postoj, ale – ako upozornila profesorka Eva Fordinálková – nikdy proti nej verejne nevystúpil. Príčina, že sa bernolákovčina neujala ako celospoločenská spisovná reč Slovákov, je zjavne v tom, že až Ľudovít Štúr spoznal historickú nevyhnutnosť jazykového vývinu na Slovensku v tom, že kultúrna stredná slovenčina je práve tá podoba slovenského jazyka, ktorej historicky zákonite patrí to, aby sa stala celospoločenskou spisovnou a kultivovanou podobou slovenského jazyka.

Na fare v Hlbokom sa 11. až 16. júla 1843 stretli Ľudovít Štúr, Jozef Miloslav Hurban a Michal Miloslav Hodža, aby sa dohodli na uzákonení spisovnej slovenčiny. Prečo si vybrali práve stredoslovenské nárečie?

Najzákladnejšia odpoveď je tá, že pochopili dejinnú zákonitosť, to, že stredoslovenské nárečia v ich kultivovanej podobe boli priam predurčené na to, aby sa stali národnoreprezentatívnou formou slovenského národného jazyka.

Ľudovít Štúr v tomto bode prináša celkom konkrétne odpovede vo svojom úvahovom spise Nárečia slovenskoalebo potreba písať v tomto nárečí, uverejnenom spolu s jeho kodifikačným spisom – Naukou reči slovenskej – roku 1846. Uvádza tu celkom racionálne dôvody – po prvé: najväčšia územná rozšírenosť stredoslovenských nárečí, po druhé: spontánne sa rozširujú aj v reči používateľov nepochádzajúcich zo stredného Slovenska, po tretie: je to reč najpravdivejšia slovenská, „najzavaruvanejšia“, najčistejšia a najplnohlasnejšia, po štvrté: je to reč, ktorou sa podarí prekonať rečové rozčesnutie národa založené na konfesijnom základe.

Prečo katolícka inteligencia už hneď na začiatku nechcela akceptovať Štúrovu verziu slovenského jazyka?

Bývalý prezident Ivan GAŠPAROVIČ udeľuje jazykovedcovi a matičiarovi prof. Jánovi KAČALOVÍ vyznamenanie za celoživotné dielo v oblasti kultivovania slovenského jazyka.

Ani samotní evanjelici neboli v tomto smere hneď jednotní. V čom napríklad kritizovali štúrovskú spisovnú slovenčinu Ján Kollár?

Protiročnosť konania Jána Kollára bola v tom, že na jednej strane vo svojich Národných spievankách z polovice tridsiatych rokov štúrovcom ukázal plnohodnotnosť a krásu slovenčiny, písal o nej ako o samostatnom jazyku, ale po vyjdení Štúrových spisov zorganizoval početných autorov na napísanie protestných článkov a zhrnul ich do knihy Hlasové o potrebe jednoty spisovného jazyka pro Čechy, Moravy a Slováky, vydané ešte v tom istom roku v Prahe. Vo svojom príspevku ostrými slovami odsúdil Štúrov čin, Štúrovu spisovnú reč aj samého Ľudovíta Štúra. Ako tvorca koncepcie slovenskej vzájomnosti urazene reagoval na Štúrovu kritiku tejto koncepcie a pridržal sa svojho návrhu na prijatie štyroch slovanských jazykov a literatúr. Naproti tomu Ľudovít Štúr na základe svojej koncepcie kmeňovosti slovenského národa bránil právo každého slovanského kmeňa, t. j. národa, na svoj vlastný jazyk a literatúru vo vlastnom jazyku. Proti svojim odporcom Ján Kollár po potlačení revolúcie presadil ako vyučovacý jazyk na slovenských

školách tzv. staroslovenčinu, t. j. češtinu upravenú niektorými slovenskými jazykovými prvkami. No tento umelý zásah nemal dlhé trvanie a do škôl sa znova dostala kodifikovaná spisovná slovenčina.

K zjednoteniu katolíkov a evanjelíkov došlo až na sednici Tatrina 10. augusta 1847 na fare v Čachticiach. Na čom konkrétnom sa dohodli na tomto stretnutí predstaviteľia oboch konfesií?

Pre čachtické stretnutie je charakteristické najmä to, že sa na ňom zúčastnil značný počet členov Tatrina a že sa do vzájomných diskusií o podobe nového spoločného spisovného jazyka zainteresovali aj katolícki duchovní. To značí, že katolícka strana

v prvých oficiálnych Pravidlách slovenského pravopisu z roka 1931 Václavom Vážnym a racionalizoval sa pravopis s cieľom čo najväčšmi ho priblížiť zvukovej a výslovnostnej podobe jazyka. Na tomto poli má najväčšie zásluhy Henrich Bartek a ním založený aj vedený prvý slovenský jazykovedný časopis Slovenská reč (vychádza od roka 1932 podnes). Týmto znakmi sa vyznačujú kodifikácie v Pravidlách slovenského pravopisu z rokov 1939 (úradne neprijatých), 1940, 1953 aj 1991.

Akým má historický význam kodifikácia slovenčiny z hľadiska národnoemancipačného úsilia Slovákov o vlastný štát?

Už Bernolákov kodifikácia spisovnej slovenčiny z roka 1787 sa pričínala o to, že so slovenčinou ako osobitným slovanským jazykom rátal vo svojej klasifikácii slovanských jazykov významný český gramatik a zakladateľ slavistiky Josef Dobrovský. Aj Bernolákov, aj Štúrova kodifikácia mala výrazný politický dosah a podporovala národnointegratívne úsilie slovenského národa smerujúce k nadobudnutiu štátnej suverenity. Zákonitým vyvrcholením tejto prirodzenej línie bolo ustanovenie v článku 6 Ústavy Slovenskej republiky z 1. IX. 1992, podľa ktorého štátnym jazykom na území Slovenskej republiky je slovenský jazyk. Aj tým sa potvrdzuje historická skúsenosť slovenského národa, že jeho dejiny sú neoddeliteľne zviazané s jestvovaním osobitného slovenského jazyka ako vrcholnej súčasti národnej kultúry a že tieto dejiny po celý čas smerovali k nadobudnutiu vlastnej suverénnej štátnosti.

V druhej polovici 19. storočia a začiatkom 20. storočia sa objavovali pokusy o jeho zjednotenie s českým jazykom. Aký zjednocujúci menovateľ mali tieto deštruktívne tendencie?

Takmer celé slovenské dejiny sú poznačené okrem iného aj zápasom o obhajobu slovenského národného jazyka ako osobitného slovanského jazyka, ktorý sa vyvinul z praslovenského základu po rozpade praslovenskej jazykovej jednoty v 10. storočí rovnako ako ostatné slovanské jazyky. Vznikol aj vyvíjal sa samostatne podľa vlastných zákonitostí a podľa potrieb jeho tvorcov a nositeľov a netvorí teda súčasť dajakého iného jazykového útvaru. Bolo treba zo slovenskej strany vyvracať rozmanité teoretické koncepcie zakladajúce sa na čechoslovakistickej teórii o jednotnom československom národe a o jednotnom československom jazyku. V konečnom dôsledku tieto teórie smerovali k pohlienu slovenského národa a slovenského jazyka a k ich zániku v náručí bratského českého národa a jazyka. To, že sa tak doteraz nestalo, svedčí o zdravej odolnosti slovenského národa, o originálnej slovenskej kultúre ako nevyčerpatelnom zdroji národnej energie aj o vysokej argumentačnej úrovni vedeckých disciplín, ktoré museli túto originalitu dokazovať a dokázať.

Akú budúcnosť podľa vás má slovenský jazyk v súčasnom globalizovanom svete?

Zodpovednosť za jestvujúci stav a ďalší vývin či priam osud spisovnej slovenčiny ako národnoreprezentatívnej a národnointegratívnej formy slovenského národného jazyka je v rukách celej slovenskej spoločnosti. Treba veriť, že sa aj v budúcnosti budú od zodpovedných orgánov aj jednotlivcov prijímať také koncepčné a organizačné kroky, ktoré najmä vo vzdelávacej činnosti povedú k zodpovednej, neprestávajúcej a všestrannej starostlivosti o náš spisovný jazyk, o zaistenie jeho ďalšieho rozvoja v súlade s jeho vnútornými zákonitostami a spoločenskými potrebami aj o ďalšie rozvíjanie jeho kultúry vo verejnom priestore, ako aj v neobyčajne diferencovaných individuálnych oblastiach jeho používateľov. Zrada vlastného národného jazyka a jeho kultivovanej spisovnej podoby by bola zradou samého národného spoločenstva.

Oslavy sv. Gorazda aj za účasti Matice slovenskej Zachovávajme dedičstvo otcov

Pavol JAVORSKÝ – Foto: Peter SCHVANTNER

Matica slovenská, Spoločnosť sv. Gorazda, gréckokatolícka i rímskokatolícka cirkev si aj tento rok dôstojne pripomenuli sv. Gorazda, ktorý bol prvým slovenským biskupom. Podľa niektorých zachovalých prameňov ho vysvätil samotný sv. Metod so slovami: Toto je slobodný muž vašej zeme, dobre učený v latinských knihách, pravoverný. Spomienkové podujatia sa konali 27. júla v gréckokatolíckom kostole v Bratislave a 30. júla v Kútoch. Za Maticu sa na ich zúčastnil jej správca Maroš Smolec.

Na sviatok Svätých sedmopočetníkov – sv. Cyrila, Metoda, Gorazda, Klimenta, Nauma, Sávu a Angelára – sa v Katedrálnom chráme Povýšenia vznešeného a životodarného Kríža uskutočnila 31. spomienka svätého Gorazda. Gréckokatolícku liturgiu v Bratislave celebraval ich protosynkel Vladimír Skyba. Po liturgii sa prítomným prihovril predseda Prezídia MS Miroslav Holečko, ako aj správca MS Maroš Smolec. „Svätogoradzovská tradícia si nenašla u Slovákov také miesto ako tradícia cyrilometodská, pritom sv. Gorazd bol slovenského pôvodu. Preto Matica slovenská podporuje všetky inicia-

Svätogoradzovskú tradíciu vytrvalo propaguje predseda Spoločnosti sv. Gorazda Miroslav HOLEČKO (vľavo), vedľa neho správca MS M. Smolec.

tívy, aby sa táto tradícia rozšírila medzi čo najširšie vrstvy slovenského národa. Ešte v roku 2012 sme aktívne pristúpili k osadeniu súsošia svätých Cyrila, Metoda a Gorazda v Bratislave. Práve Matica vyhlásila

verejnú súťaž na sochu, ktorú vyhral akad. sochár Anton Gábrik. Avšak už vtedy sa proti tejto iniciatíve spustila antikampaň liberálnych a progresívnych médií, ktorá vyústila do toho, že magistrát hlavného mesta osadenie sochy pri Kostole Svätej Trojice nepovolil a projekt zaspal na dlhých desať rokov. Dnes je pre nás cťou, že sa našli aktivisti, politici i predstavitelia cirkvi, ktorí dokázali tento projekt oživiť a v roku 1160. príchodu sv. Cyrila a Metoda na Slovensko bude toto súsošie odhalené na Bratislavskom hrade. Mimochodom, toto umiestnenie pred desiatimi rokmi odporúčali aj bratislavskí

pamiatkari a komisia, ktorá rozhodovala o umiestnení diela. A čuduj sa svete, opäť liberálne a progresívne médiá spustili proti súsošiu tvrdú kampaň. Vraj sú svätí chudí ako údenáče, že prečo sú bosí, prečo nemajú sandále a že autor je žiak komunistického sochára Jána Kulicha, ktorého Svätopluk je tiež na Bratislavskom hrade... Samozrejme, priestor dostávajú tzv. kritici, ktorí sa nedokázali presadiť svojou kreativitou v umeleckom prostredí, a preto aspoň kritizujú. Je zrejme, že ich kvičie hlasy nepadli tentoraz na úrodnú zem a súsošie bude stáť. Aj s dvojkřížom v rukách sv. Gorazda," povedal v Bratislave i Kútoch Maroš Smolec.

Oslavy v Kútoch boli už tridsiate štvrté v poradí. Prvé sa konali v roku 1990. Tento rok ich okrášlil aj koncert komornej skupiny Slovak kvartet. Predstavil krásne skladby z diela Eugena Suchoňa, ktorého matka pochádzala z Kútov. V programe vystúpili aj naše spevácke súbory Kúcané a Kútnica. Svätú omšu celebroval František Moško, kňaz z Kútov.

Nová predsedníčka Živeny Alena HERIBANOVÁ rokovala v Matici Matica slovenská a Živena prehlbujú spoluprácu

Text a foto: IÚ MS

Matica slovenská a Živena sú autentické národné a kultúrne organizácie s dlhou históriou siahajúcou do druhej polovice 19. storočia. Obidve organizácie však stále vytrvalo pracujú na kultúrnej postati Slovenska akoby vedľa seba. Z iniciatívy nového vedenia Živeny sa 19. júla v bratislavskom sídle Matice slovenskej stretli delegácie oboch inštitúcií, aby hľadali možnosti spolupráce.

Predstaviťky Živeny – predsedníčku Alenu Heribanovú a tajomníčku Radku Semancovú – prijal v bratislavskom sídle Matice slovenskej jej predseda Marián Gešper s riaditeľom členského ústredia MS Martinom Hajníkom a vedeckým pracovníkom Slovenského literárneho ústavu Lukášom Perným. Novozvolená predsedníčka najstaršieho ženského spolku Živena A. Heribanová počas rokovania navrhla viaceré zaujímavé okruhy tém a možnej prierezovej spolupráce. Obidvaja predstavitelia kultúrnych organizácií sa zhodli na obrode rozvíjania vzájomných vzťahov a zintenzívnení spolupráce pri realizácii kultúrnych podujatí a aktivít. Počas diskusie pred-

Zľava Lukáš PERNÝ, predseda MS Marián GEŠPER a Alena HERIBANOVÁ na pôde bratislavskej Matice

seda MS M. Gešper vyzdvihol A. Heribanovej v pozícii riaditeľky Slovenského inštitútu vo Viedni

nakrútila Matica slovenská v roku 2018 dokumentárny film o významnom slovenskom učencovi Adamovi Františkovi. Tiež pripomenul, že matičiari v Rimavskej Sobote odhalili bronzovú bustu významnej členke Živeny Izabele Textorisovej. Napriek zložitým okolnostiam, ktoré sprevádzali Maticu slovenskú v uplynulých rokoch a stále ovplyvňujú jej aktivity, obe strany odobrili podnet spolu organizovať podujatia na počesť Ambra Pietra (5. 10. 1843 Bobrovec – 3. december 1906 Martin), čo je rovnako významná osobnosť pre Maticu aj pre Živenu, keďže bol členom výboru MS, iniciátor založenia Živeny a jej tajomník a má v tomto roku okružle jubileum. Vedenie MS tiež ponúklo Živena matičné výstavy k dvojstoročniciam štúrovcov a M. Gešper osobne pozval jej predstaviťky na tohtoročné Matičné slávnosti v Martine k 160. výročiu ustanovizne.

Súčasnou programom stretnutia bola aj výmena reprezentatívnych tlačovín a periodík a tiež komentovaná prehliadka Galérie Matice slovenskej za prítomnosti jej iniciátorov Lukáša Perného a kurátora Ladislava Skraka z Výtvarného odboru MS, v ktorom – ako pripomenuli – je aj početné zastúpenie žien.

Slovenské územia Malohontu a Gemera darovali národu mnohé vynikajúce osobnosti

Velikánov ducha v Rimavskej Sobote pribúda

Peter DRAGIJSKÝ – Foto: archív SNN

Neveľký Malohont a priľahlá časť Gemera sú bohatým rodiskom či pôsobiskom osobností národného života. Pred štvrtstoročím vznikol projekt Historické osobnosti Gemera-Malohontu, ktorým tu chcú pamätníkmi osobností národného života pripomínať ich prácu na roli národa dedičnej, historický význam regiónu a povzbudiť najmä mladú generáciu pri zvyšovaní národného povedomia, čo je na národostne zmiešanom území veľmi potrebné a dôležité.

V čase vzniku projektu sa autor projektu Peter Dragijský zoznámil s prof. M. S. Ďuricom, ktorý priestor na umiestnenie uvažovaných podobizní pomenoval Námestím Velikánov ducha a ich lokalizáciu Alejou Velikánov ducha. Základnou ideou projektu je výrok L. Bartolomeidasa: „Sotva nájdeš vzdelanejšie obyvateľstvo, ako sú Slováci tohto kraja.“

Autormi pamätníkov sú Mgr. art. M. Mikoš, J. Konoš, J. Balog, akad. sochár A. Melicherčík, akad. sochárka A. Kišáková je autorkou štyroch búst a sochy P. Dobšinského, akad. sochár, M. Ormandík stvárnil deväť rodákov. Pamätníky sa podarilo systematicky rozmiestniť. V súbore podobizní sú naše slávne ženy i dvaja predštvúrci. Duchovný vodca štúrovcov P. Jozefi je obklopený svojimi dvanástimi učeníkmi. Symbolicky je umiestnený oproti buste Š. M. Daxnera, najvýraznejšej postavy našich dejín druhej polovice 19. storočia. A šiesti ďalší národovci, počnúc J. Škulťetým,

Predseda MS M. GEŠPER pri odhalení busty Vladimírovi Mináčovi v Aleji Velikánov ducha.

sú (športovo povedané) mladší dorastenci. V unikátnej kolekcii je jediná na svete portrétna socha P. Dobšinského; od roka 2000 ako jediná na Slovensku je v Rimavskej Sobote Ulica kráľa Svätopluka. Zásluhou spisovateľa a matičiara Drahoslava Machalu je kamienok z Námestia Velikánov ducha uložený v základoch jazdeckej sochy Kráľa Svätopluka na Bratislavskom hrade...

Od začiatku realizácie projektu stál pri P. Dragijskom riaditeľ Domu MS pán Michal Hruška. Bez neho by na námestí možno bola len osamelá busta Š. M. Daxnera. A bez našich Velikánov ducha by sme dnes pravdepodobne neboli ani my. Daxner mal veľkú dôveru v zdravý rozum národa slovenského. Nesmieme ho sklamať! Vykročíme do budúcnosti so zdravým rozumom v hrsti! Ochraňujme, bráňme a strážme svätú vec národa! Naučme sa svoje práva nielen spoznávať, ale aj ich uplatňovať, aby za stól naozaj zasadla pravda nášho ľudu.

GLOSA

Svätý Gorazd je najstarším po mene známym slovenským svätcom. Ako blízky spolupracovník sv. Cyrila-Konštantína a Metoda patrí medzi zakladateľov slovenských kultúrnych dejín. O šírenie goradzovského povedomia sa zaslúžila

Vážme si Gorazda

najmä Spoločnosť sv. Gorazda na čele s predsedom Miroslavom Holečkom. Svätého Gorazda si pripomínajú v Kútoch, v jeho rodisku v Močenku, ale každoročne 27. júla aj v eparchiálnom gréckokatolíckom chráme Povýšenia vznešeného a životodarného Kríža v Bratislave. A pätnásteho septembra pribúde najmä vďaka aktivite Antona Hrnka konečne aj dôstojný pamätník trojici svätcov – Cyrilovi, Metodovi a Gorazdovi na Bratislavskom hrade. Ide o dielo Antona Gábrika, ktorý vyhral verejnú matičnú súťaž o tento pamätník ešte v roku 2012. Ale vtedy sa nám to nepodarilo. Raz vtedajší minister Maďarič nemal peniaze, inokedy primátor Bratislavy Ftáčnik pozemok. Ani čoby boli zohrani...

A predsa ostávame Gorazdovi, ale aj ďalším osobnostiam tamtych čias niečo dlžní. V slovenskom občianskom kalendári by ste darmo hľadali meno Gorazd, čo je neuveriteľné, ale aj meno Pribina, Kocel či Angelár, Naum, Kliment či Sáva. Vyskytujú sa iba v matičných kalendároch.

Piateho júla sa začal Rok kresťanskej kultúry. Je tu teda výborná príležitosť, aby sa mená týchto Slovákov z raných čias našich dejín ocitli aj v našom občianskom kalendári podobne, ako sú v ňom mená Cyril, Konštantín, Metod, Svätopluk, Rastislav či Mojmir.

Marián TKÁČ

Hlboká stopa

Vo sviatok vierozvestcov v duchu hesla Dedičstvo otcov zachovaj nám, Pane odhalili v areáli Kostola sv. Uršule v Mokroluhu v okrese Bardejov pamätnú tabuľu jednoduchému kňazovi, národovcovi i umelcovi dekanovi Jozefovi MKLOŠOVI, ktorý v tejto farnosti pôsobil päťdesiat rokov. Pamätnú tabuľu pri príležitosti 110. výročia narodenia tohto rodoluba odhalili a posvätili v mieste jeho pôsobenia pričinením Matice slovenskej, ktorej predseda Marián Gešper podporil nielen samotnú myšlienku, ale aj celkové dielo. Za bohatej účasti divákov spolu s dekanom Marekom Kreheľom a kňazom farnosti Mokroluh Štefanom Kaňukom sa predstaviteľ MS podieľal na slávnostnom akte odhalenia tabule. V slávnostnom prihovore pripomenul poslanie i odkaz národnej ustanovizne a zdôraznil, že inštitúcia vždy bude podporovať ľudí, ktorí sa hrdo hlásia ku koreňom slovenského národa a podieľajú sa na rozvoji slovenskej kultúry. Životom ho sprevádzalo motto: „Nič pre seba, všetko pre iných.“ Vďaka Matici slovenskej sa toto heslo Jozefa Mikloša, ktorý sa narodil 24. júna 1913 v Plavnici, zachová na pamätnej tabuľi pre ďalšie generácie.

(ms)

Matica slovenská v Martine dôstojne oslávila svoje úctyhodné narodeniny Už 160 rokov bije matičné srdce v slovenskom národe

Maroš SMOLEC - Foto: Maroš SMOLEC, Peter SCHVANTNER, Ján SEMAN

Napriek nepriaznivému vývoju počasia národná ustanovizeň zorganizovala 3. až 6. augusta v Martine dôstojne, ale aj veľkolepé oslavy jej 160-ročnej histórie. Program sa začal už 3. augusta piatym Kongresom matic a inštitúcií slovanských národov. Prišli zástupcovia takmer všetkých slovanských národov z Európy, ruskú vedeckú delegáciu nevynímajúc. V piatok odhalili pred druhou budovou bustu Mons. Františka Fugu, zabudnutého grécko-katolíckeho kňaza a národovca, ktorý ako prvý navrhol podobizeň slovenskej vlajky. Následne sa začal vstupný program osláv inscenovaným Valným zhromaždením MS z roka 1863 a príchodom biskupa Štefana Moyses na alegorickom koči a príhovorom hostí. Za Maticu pozdravil účastníkov jej správca Maroš Smolec. Večer patrilo divadelnému predstaveniu Čaj o piatej v podaní matičného divadla Komora z Komárna.

Sobotňajší program sa pre predpoveď hustého dažďa v popoludňajších hodinách musel premiestniť pred budovu Matice do Športovej haly na Podháji. Na jeho atraktivite to nebolo poznať. Odpoľudnie v ňom vystupovali desiatky matičných folklórnych súborov z celého sveta i matičného

zahraničia pod názvom Matica žije na Slovensku i vo svete. V hale prebiehal galaprogram pre starších i mladších. Prítomných pozdravil predseda Národnej rady SR Boris Kollár. Za Maticu sa im prihovoril jej predseda Marián Gešper. Nasledovalo vystúpenie profesionálneho SĽUK-u a program pre mla-

dých. Koncertovali speváčky Veronika Rabada a Zuzana Smatanová.

Celé tri dni spomienky boli plné pozitívnej energie a kvalitných umeleckých vystúpení. Škoda, že žiadna televízia na čele s RTVS nezareagovala na možnosť priameho prenosu alebo aspoň záznamu z osláv 160. výročia

Matice slovenskej. Matica ich vysielala naživo prostredníctvom sociálnej siete. Ich záznam nájdete na jej konte Facebook. Účasť na jednotlivých častiach programu bola primeraná. Na hlavnom programe sa zúčastnilo takmer tisíc ľudí.

(mrs)

Bustu Františka FUGU posvätil emeritný arcibiskup gréckokatolíckej cirkvi Ján BABJAK.

Matičné oslavy sa začali rokováním piateho Kongresu matic a inštitúcií slovanských národov. Zúčastnili sa na ňom zástupcovia takmer všetkých slovanských európskych národov.

Bustu kňaza, národovca a autora prvého návrhu slovenskej vlajky Františka FUGU odhalili predseda MS M. Gešper, podpredseda NR SR J. BLANÁR a synovec kňaza.

Predseda Matice slovenskej Marián GEŠPER bol hositeľom trojdňových narodeninových osláv slovenskej národnej kultúrnej ustanovize.

Večerný sobotný galaprogram sa začal prejavom predsedu parlamentu Borisa KOLLÁRA. Ostatní dvaja ústavní činitelia prezidentka Zuzana Čaputová a premiér Ludovít Ódor oslavy odignorovali a neposlali na ne ani svojich zástupcov.

Plnej športovej hale sa prihovoril aj predseda Matice Marián GEŠPER. Športová hala sa zaplnila do posledného miesta. Na martinských oslavách sa celkom zúčastnilo vyše dve tisíc návštevníkov z celého Slovenska.

Ďalším večerného galaprogramu bolo vystúpenie Slovenského ľudového umeleckého kolektívu pod názvom SĽUK Matice, Matica SĽUK-u – bolo to výnimočné vystúpenie.

Piatkový program osláv začal divadelnou scénkou matičných ochotníkov, ktorí takto pripomenuli zakladajúce Valné zhromaždenie Matice z roku 1863.

Partnerom osláv 160. výročia Matice boli aj Slovenské národné noviny.

Prišli aj slovenskí politici. Zľava poslanec Tomáš TARABA, vedľa predseda MS Marián GEŠPER s manželkou, bývalá poslankyňa Lubica LAŠŠÁKOVÁ, prezident Ivan GAŠPAROVIČ a správca MS Maroš SMOLEC.

Alegorický sprievod si pripomenul príchod biskupa Štefana MOYSESA do Martina, kedy založili Maticu slovenskú.

V rámci osláv slávnostne zasadala aj Rada zahraničných Slovákov pri Matici slovenskej pod vedením jej predsedu Michala SPEVÁKA.

Slovenskú i matičnú hymnu spievalo vyše tisíc návštevníkov v športovej hale.

Slovenský vysokoškolský šport oslavuje vzácné storočné jubileum

Jednoznačná dominancia na lyžiach a v bazénoch

Vladimír MEZENECV – Foto: archív SNN

Vysokoškolský šport na Slovensku má bohatú a úspešnú tradíciu, veď v júni oslávil svoju oficiálnu storočnicu. Presnejšie by však bolo treba napísať – mal osláviť. Pretože tá najpopulárnejšia inštitúcia, ktorá tieto oslavy mala zorganizovať – Slovenská asociácia vysokoškolského športu – na toto významné výročie jednoducho zabudla!

Významné jubileum pripomeňme (ne)kompetentným funkcionárom: bolo to 11. júna 1923, keď v Bratislave založili Slovenský športový klub UNIVERZITA, ktorý v roku 1928 zmenil svoj názov na Vysokoškolský šport Bratislava. Jeho zakladateľom bol pedagóg Ján Procházka a ten neskôr s lekárom MUDr. Stanislavom Kostlivým vytvorili dvojzaprach – podobné vznikli v Prahe a Brne. Spoločne sa usilovali prenášať do telovýchovnej a športovej činnosti vedecké poznatky, teda išlo už o aplikáciu vedy do vyučovacieho a tréningového procesu. Keď si uvedomíme, že niečo také sa začalo pri Dunaji uskutočňovať už pred sto rokmi, tak si to skutočne zaslúži náš obdiv a uznanie.

Podľa niektorých neoficiálnych údajov vraj pri Lekárskej fakulte UK 27. júna 1919 založili Univerzitný klub, v ktorom sa venovali atletike, volejbalu, basketbalu, boxu, futbalu, šermu a tenisu, ale tento dátum odborníci na dejiny vysokoškolského športu nepovažujú za jeho oficiálny zrod na Slovensku.

■ VĚLA BIELYCH MIEST

Údaje o športových aktivitách na slovenských vysokých školách až do roku 1952 sú skutočne skromné. Ani dodnes o nich veľa nevieme. Akurát to, že každoročne sa konalo akademické trojstretnutie Praha – Brno – Bratislava vždy v inom meste. Vieme tiež to, že pred sto rokmi sa zrodilo aj medzinárodné vysokoškolské športové hnutie. V období rokov 1923 – 1939 sa v nepravidelných intervaloch uskutočnilo deväť letných a šesť zimných Svetových študentských športových hier. O účasti v výsledkoch slovenských vysokoškolských na nich dá sa ťažko dopátrať...

Je preukázané, že prví naši športovci z akademického prostredia, členovia VŠ Bratislava, už štartovali na OH 1936 v Berlíne. Boli to atleti Pavol Maľa, rodák z Očovej, v tom čase čs. rekordér v hode oštepom (63,09 m), v tom čase dvojnásobný majster Československa (1933,1934) a tretí titul získal rok po olympiáde. Maľa vyštudoval právo, akademickému športu zostal verný dve desaťročia (1930 – 1950) a „iba“ o tri roky menej si udržal pozíciu v reprezentačných výberoch.

Druhým olympionikom – akademikom v Berlíne – bol východiar Valér Baráč, rodák z Malej Viesky, ktorý s atletikou začínal v Košiciach. Na olympiáde súťažil vo vrhu guľou (14,51 m) a v hode diskom (42,82 m). Výkony ani jedného z nich však nestačili na postup z kvalifikačných súťaží.

Po druhej svetovej vojne sa medzinárodný vysokoškolský šport ocitol na dvoch kolách. Už v roku 1947 sa v Paríži uskutočnil prvý povojnový športový sviatok akademické mládeže, ktorý usporiadal Medzinárodný zväz študentstva, ale zároveň existovala Medzinárodná federácia univerzitného športu (FISU). Až v roku 1957 na Univerzitných hrách v Paríži došlo k dohode medzi MZŠ a FISU. Na jej základe sa od roku 1959 organizujú v dvojročných intervaloch Svetové univerziády, letné i zimné. Prvá letná sa uskutočnila už v tom roku v talianskom Turíne, zimná o rok neskôr vo francúzskom Chamoni. Až do roku 1993 sa Československo počtom získaných medailí v neoficiálnom hodnotení tradične umiestňovalo v prvej desiatke krajín. Nemalú zásluhu na tom mali aj slovenskí vysokoškolskí, ktorí súťažili najmä v lyžiarskych disciplínach – či už bežeckých, alebo tzv. alpských.

■ VŠETKO PO NOVOM

V roku 1952 vstúpil do platnosti zákon o povinnej výučbe telesnej výchovy na vysokých školách a dôsledkom toho bolo na každej z nich zriadenie katedry telesnej výchovy aj znovuzavedenie dobrovoľnej telesnej výchovy. Vznikajú vysokoškolské telovýchovné jednoty Slávia.

Vysokoškolský klub SLÁVIA VŠT ENERGETIK KOŠICE. Stoja zľava: Igor Miklošík, Ján Koščo, Milan Voračka, Pavol Bindas, Ing. Jozef Pavlík (tréner), MVDr. Ivan Rozsival, CSc. (asistent trénera), Juraj Zuffa, Jaroslav Hudák, Ján Kollár a Jiří Zidek. Dolu v podrepe: Juraj Štofira, Jozef Kol, Dušan Bačovčin, Ján Miščík, Igor Kubovčík a Jan Strnad.

Orientujú sa najmä na atletiku, basketbal, volejbal a dokonca i na futbal. V päťdesiatych až sedemdesiatych rokoch minulého storočia boli v Bratislave veľmi obľúbené atletické súťaže vysokoškolských univerzita – Technika, na ktorých tradične súperili najlepší, teda vrátane čs. reprezentantov. Všetko rýdzo v amatérskych podmienkach. Samozrejme, vysokoškolské Slávie neskôr nemohli konkurovať tým telovýchovným jednotám, za ktorými stáli významné podniky – Slovnaft a CHZJD Bratislava, Východoslovenské železiarne a Východoslovenské strojárne Košice či obrovské stavebné organizácie (nielen) v krajských mestách. Ani tím, ktoré riadili ministerstvá národnej obrany a vnútra. Napriek tomu slávisť nechýbali na olympiádach – či už letných, alebo zimných, cenné kovy zbierali aj na univerziádach, z ktorých sa vracali domov ako akademickí majstri sveta.

■ VRCHOLOVÝ ŠPORT

Od školského roka 1974/1975 povinnú, fakultatívnu, rekreačnú a výkonnostnú telesnú výchovu doplnil aj vrcholový šport so všetkým, čo k nemu vtedy patrilo. Teda aj s materiálным vybavením, finančnými dávkami, tzv. kalorickým, mimoriadne kvalitnou zdravotnou starostlivosťou vrátane rehabilitácií. Samozrejme, tieto kvalitné podmienky sa týkali iba tých, ktorí boli zaradení do stredísk vrcholového športu pri ministerstvách školstva Českej socialistickej republiky aj Slovenskej socialistickej republiky. Inde, najmä vo futbale a hokeji, platilo, že – až na výnimky – hráči mali fingované pracovné zaradenia, často nemuseli chodiť ani po výplatu, doručili im ich do šatní či klubovní. Na vysokých školách to bolo predsa len inakšie: od športovcov sa vyžadovalo, aby najmä úspešne študovali a šport bol až na druhej pozícii v dôležitosti. Napriek tomu od Bratislavy po Košice by sme v minulosti našli veľa úspešných športovcov, ktorí sa potom stali docentmi, profesormi, dekanmi či rektormi a vo vedeckej práci dosiahli aspoň také výrazné úspechy ako predtým v športe. Len pre zaujímavosť – prvým predsedom Slávie VŠT, teda na najpočetnejšej vysokej škole v Košiciach, v druhom najvýznamnejšom akademickom centre na Slovensku, bol vtedy odborným asistentom Alojz Pažák. Neskôr to dotiahol nielen na profesora, ale aj rektora!

■ ÚSPEŠNÍ OLYMPIONICI

Od šesťdesiatych rokov minulého storočia už účasť vysokoškolských na olympiádach, majstrovstvách sveta a svetových univerziádach bola samozrejmosťou. Niektorí z nich sa vracali domov dokonca ovcenčení medailami. Mnohí z nich síce začínali so športom v rodných mestách a obciach, do miest s vysokými školami ich však lákalo nielen samotné štúdium, ale i možnosť venovať sa svojim odvetviam a disciplínam v niektorých zo Slávií. Išlo nielen o Bratislavu a Košice, ale

najvýchodnejšie akademické mesto. V sedemdesiatych a osemdesiatych rokoch minulého storočia sa tam v TJ Slávia Prešov darilo basketbalistkám, účastníckam najvyššej čs. súťaže. Napríklad ich najúspešnejšia hráčka a prešovská rodáčka Yveta Poláková-Paulovičová je držiteľkou striebornej medaily zo svetového šampionátu v roku 1971 a bronzovej (1975), z majstrovstiev Európy má až tri, z toho dve strieborné (1974,1976) a bronzovú (1972). Pod deravými košími sa predstavila aj na OH 1976 v Montreale, kde sa čs. basketbalistkám ušla tzv. zemiaková medaila – skončili na síce veľmi hodnotnom, ale nie medailovom štvrtom mieste.

■ NESTRATILI SA V KONKURENCII

Športovcov akademikov, ktorí sa nestrtili v najsilnejšej svetovej konkurencii na letných alebo zimných olympiádach, je skutočne veľa. Spomeňme aspoň tých najzaujímavejších, ktorí vo svojich zbierkach trofejí majú cenné kovy z OH, zo svetových a z európskych šampionátov a zo svetových univerziád.

Krasokorčuľiar Karol Divín mal striebornú medailu zo ZOH 1960 v Squaw Valley, bol dvojnásobným majstrom Európy, druhý a tretí zo svetových šampionátov a víťazom Svetovej zimnej univerziády (SZU) sa stal v roku 1964. Ďalší krasokorčuľiar Ondrej Nepela na ZOH 1972 v Sappore dokonca triumfoval, stal sa teda olympijským víťazom. Bol trojnásobným majstrom sveta a päťnásobným Európy a k týmto titulom pripojil aj prvenstvo na SZU 1970.

Počas existencie spoločného česko-slovenského štátu slovenskí vysokoškolskí získavali víťazstvá i ďalšie medailové umiestnenia najmä na zimných univerziádach. Napríklad v roku 1987 na SZU na Štrbskom Plese ČSSR vybojovala pätnásť zlatých, z toho Slováci získali deväť v individuálnych súťažiach a na troch sa podieľali v hokeji, skokoch a bežeckej štafete žien.

■ DLHÝ MENOSLOV

Po vzniku samostatnej SR pribudli víťazi olympiád i univerziád, a tak zráťanie ich medailí si niekedy vyžaduje veľa času. Trebárs plavkyňa Martina Moravcová má dve strieborné z OH 2000 v Sydney, sedemkrát sa stala majsterkou sveta, dvadsaťdvakrát Európy a k tomu ešte pridala päť zlatých z univerziád – štyri vyplávala v roku 1987 na Sicílii a dva roky predtým jednu v japonskej Fukuoke. Víťazi univerziád sa stali aj naši vodní slalomári – držiteľia troch zlatých bratia Pavol a Peter Hochschornerovci a Elena Kaliská s dvoma najcennejšími kovmi. A tak by sme mohli pokračovať...

Za zmienku však stojí jeden kuriózný prípad: v roku 1983 na SZU v Sofii zvíťazila v zjazdovom lyžovaní Jana Grantnerová-Šoltýsová a o tridsať rokov neskôr v talianskom Trentine jej dcéra Jana Grantnerová!

Slovenská republika od roka 1993 na svetových univerziádach získala dohromady 29 zlatých, 36 strieborných a 53 bronzových medailí.

Najúspešnejší slovenskí športovci na svetových univerziádach:

- (zlato striebro bronz)
- 1. Peter JURKO (zjazd. lyžovanie) 5 1 0
- 2. Martina MORAVCOVÁ (plávanie) 5 0 0
- 3. Ivan BÁTORY (beh na lyžiach) 5 0 0
- 4. Ľudmila MILANOVÁ (zjazd. lyžovanie) 4 2 0
- 5. Martina SCHWARZBACHEROVÁ (biatlon) 4 2 0
- 6. Alena PROCHÁZKOVÁ (beh na lyžiach) 4 2 0
- 7. Ľubomíra BALÁŽOVÁ-ILANOVSKÁ (beh na lyžiach) 3 0 0

NA MARGO

V našom hokeji sa stále niečo deje – bez ohľadu na kalendár. Po rozpačitých výsledkoch našej reprezentácie na svetovom šampionáte v Lotyšsku a vo Finsku zostala otvorená otázka, či jej trénerom zostane Craig Ramsay z Kanady. Zostáva! Aj napriek tomu, že už má sedemdesiat rokov a mnohí sú presvedčení, že už na dirigovanie svojich zverencov zo striedačky nemá toľko energie, koľko by mal mať. Nuž, pokiaľ sa nič nestane, povedie mužstvo SR aj na najbližších MS v budúcom roku v Česku...

Draftová jednotka

Od brankára Adama GAJANA si veľa sľubujú nielen v jeho novom zámorskom klube, ale zrejme bude po čase aj posilou slovenských reprezentačných výberov.

Doslova šokom však bolo pôvodné rozhodnutie deviatich klubov extraligy vytvoriť si vlastnú Profesionálnu hokejovú ligu (PHL). Uzrelo svetlo sveta deň pred otvorením svetových majstrovstiev. Šampionát sa síce začal koncom mája, rokovania medzi majiteľmi klubov, sponzormi a vedením Slovenského zväzu ľadového hokeja odštartovali už vo februári... Nakoniec sa v júni podarilo nájsť kompromis, a tak (zatiaľ) zostáva všetko po starom, teda nijaké dve extraligy nebudú! O účasť v PHL neprejavili záujem Slovan Bratislava, Michalovce, Zvolen a nováčik z Humenného.

Médiá i odborníci venovali nemalú pozornosť i tohtoročnému draftu do najprestížnejšej klubovej súťaže na svete – NHL. Podľa počtu draftovaných hráčov sa sudzuje aj kvalita hokeja v tej-ktorej krajine. Do konca minulého roku kluby NHL draftovali 179 Slovákov. V tomto roku pribudli ôsmi, najviac od roka 2004. Samozrejme, najvyššiu hodnotu majú tí hráči, ktorí sa dostali do prvej desiatky v prvom kole. Pred rokom na prvých dvoch priečkach skončili Juraj Slafkovský a Šimon Nemeč, čo sa považovalo za historický úspech. Teraz evidujeme ďalší historický výsledok – v prvých dvoch kolách si elitné americké a kanadské kluby vybrali až piatich Slovákov. Chicago si z tridsiateho piateho miesta vzalo brankára Adama Gajana. I keď má iba devätnásť rokov, športový osud tohto rodeného Popradčana je už teraz zaujímavý. Na tohtoročné MS do dvadsať rokov v Kanade nemal vôbec cestovať, napokon odtel ako štvrtý brankár v poradí, aby po skončení šampionátu ho vyhlásili za najlepšieho gólmána MS. Gajan bol teraz najvyššie draftovaný zo všetkých brankárov a v takejto štatistike predbehol aj také hviezdy ako Ján Lašák (65. miesto v roku 1999) a Petra Budaja (63. miesto v roku 2001). Ani najlepšie umiestnenie v drafte však vôbec nezaručuje, že hráč z prvej desiatky sa automaticky dostane do základnej zostavy mužstva. Skôr sa stáva, že sa musí najskôr udomáčniť na farme...

Vladimír MEZENECV

NA MARGO

Africký mor ošipaných (AMO) je choroba, ktorá postihuje ošipané a diviaky. Aj keď je pre ľudí zdravotne neškodný, postihuje ošipané, ktoré treba v celých chovoch likvidovať, čím má vážne sociálno-ekonomické následky pre postihnuté krajiny. V posledných rokoch sa rozšíril po celom svete a robí problémy aj na Slovensku. Keďže v súčasnosti nie je k dispozícii nijaký liek alebo vakcína, je dôležité zabrániť šíreniu nákazy prijatím vhodných opatrení medzi občanmi, turistami, chovateľmi ošipaných aj poľovníkmi.

Mor ošipaných stále straší

V ohniskách nákazy je v súčasnosti známy jediný efektívny spôsob, ako zabrániť šíreniu do susedných regiónov a krajín – a to je hromadné usmrtenie ošipaných, chovaných na farme, a diviakov vo voľnej prírode. Včasná detekcia, prevencia a nahlásenie podozrivých prípadov sú preto rozhodujúce, ak sa má táto epidémia zvládnuť. To sa dá jedine tak, že čo najúčinnejšie zabráni šíreniu nákazy. Musíme však dobre poznať jej príznaky. No a následne poctivo hlásiť podozrenia. Výskyt nákazy AMO môže mať naozaj ďalekosiahle následky, preto detekcia, prevencia a hlásenie podozrivých prípadov sú kľúčové na potlačenie tejto smrteľnej choroby domácich i divo žijúcich zvierat. Oblasti postihnuté AMO utrpia značné finančné straty následkom obmedzení vývozu mäsa a miestne lesné činnosti môžu byť ovplyvnené poklesom počtu diviakov spôsobeným vírusom.

Podľa údajov špecializovaneho webu polovníckamora.sk africký mor ošipaných na území Slovenskej republiky sa vyskytuje v okrese Trebišov, Michalovce, Prešov, Bardejov, Gelnica, Košice-Mesto, Košice-Okolie, Revúca, Rimavská Sobota, Rožňava, Detva, Stará Ľubovňa, Sabinov, Stropkov, Sobrance, Spišská Nová Ves, Levoča, Kežmarok, Trebišov, Veľký Krtíš, Vranov nad Topľou, Zvolen, Lučenec, Brezno, Poprad, Liptovský Mikuláš, Ružomberok, Banská Bystrica, Levice, Žiar nad Hronom, Zlaté Moravce. K 5. aprílu 2023 bolo potvrdených 4 552 prípadov u diviacej zveri a 43 prípadov v chove domácich ošipaných. Došlo však už aj k úprave ohrozených zón pre okresy Trebišov a Michalovce, ktoré boli dosiaľ zaradené ako územie s výskytom afrického moru ošipaných u domácich ošipaných. Boli však preklasifikované na územie bez výskytu AMO u domácich ošipaných, ale s výskytom u diviacej zveri. Takéto preklasifikovanie územia je výsledkom spolupráce všetkých zainteresovaných strán (chovateľov, poľovníkov, veterinárnych lekárov, verejnej správy, spracovateľov bravčového mäsa), pokiaľ ide o uplatňovanie nariadených opatrení.

V praxi to znamená úpravu možností premiestňovania ošipaných z komerčných registrovaných chovov, uľahčenie obchodovania s ošipanými a označovanie mäsa jatých ošipaných pochádzajúcich z týchto oblastí oválnou značkou platnou pre celé územie EÚ.

(ib)

Nový svetový poriadok chce človeka ovládnuť a pripútať na jedno miesto
Vedúca rola vo svete ostane peniazom

Marián TKÁČ – Kresba: Ľubomír KOTRHA

Potentáti a účastníci davoských Svetových ekonomických fór sa už vôbec netaja svojimi úmyslami. Hovoria o „Veľkom resete“ a píšu knihy o tom, že tzv. pandémie ochorenia COVID-19 bola štartérom tohto procesu. Netaja, že vodcovskú rolu plnia pritom peniaze – veľmi dôležité je sledovanie ich pohybu z účtu na účet. Pripravuje sa preto zrušenie platieb v hotovosti, lebo tie sú v porovnaní s bezhotovostnými platbami úplne kontrolovateľné.

Potentáti a účastníci davoských Svetových ekonomických fór sa už vôbec netaja svojimi úmyslami. Hovoria o „Veľkom resete“ a píšu knihy o tom, že tzv. pandémie ochorenia COVID-19 bola štartérom tohto procesu. Netaja, že vodcovskú rolu plnia pritom peniaze – veľmi dôležité je sledovanie ich pohybu z účtu na účet. Pripravuje sa preto zrušenie platieb v hotovosti, lebo tie sú v porovnaní s bezhotovostnými platbami úplne kontrolovateľné.

Náš parlament na jednom z posledných zasadaní v starom zložení prijal doplnenie ústavy o „právo na hotovosť“, aj keď pri pozmeňovacích návrhoch z dielne liberálov tento princíp sa „máčí“ spochybnil. Ide o vážnu vec, Tatrabanka už ukazuje, ako to bude. Spíte v hoteli, zaplatíte 85 eur a vo výpise z účtu zistíte, že ste „vytvorili“ cez tú noc 27 kilogramov CO₂, čím ste znečistili životné prostredie... A keby ste spali doma, CO₂ by ste netvorili? A ďalej, vaša uhlíková stopa je síce len nečitateľným zlomkom v porovnaní so stopou, ktorú nechávajú obrovské tankery dovážajúce LNG-skvapalnený plyn z USA cez celý oceán, či v porovnaní s letmi lídrov sveta na ich pravidelné i nepravidelné ekosamity, ale tamto sa musí v mene liberálnej demokracie a slobody. My však piť pivo a víno, ješ hovädzINU, používať auto so spaľovacím motorom či plodiť deti nemusíme.

DIGITÁLNY GULAG

Už čoskoro sa hotujú banky natvrdo vystaviť tzv. sociálny kredit – a na ňom bude náš obraz ničiteľa životného prostredia. Budeme ješ a kupovať len to, čo sa zmestí „do povolenej uhlíkovej stopy“, ale aj povinne pozeráť a čítať, len aby sme nedajbože neupadli do zajatia konšpirácie, hoaxov a neboli „nezodpovední“ k sebe a iným. Napríklad, aby sme nezomreli nezaočovaní. Inak dostaneme stopku, nebudeme môcť vyberať vlastné peniaze z bankomatu (veď by sme ich zase premenili na „silnú“ uhlíkovú stopu), nebudeme môcť vstúpiť do vlaku, kostola či do nemocnice – jedným slovom ostaneme v domácom koncentračnom väzení. Bez súdu a rozsudku, na základe nevyhovujúcej uhlíkovej stopy. Chystajú nám všetkým nový svet bez peňažnej hotovosti, ktorá má byť nahradená digitálnou menou centrálnych bánk (CBDC) ako nástroja na sledovanie ľudí, kontrolu ich správania a ich obmedzovania na báze tzv. sociálneho kreditu. Chystajú na nás digitálny gulag, ako sa to už skúša v Číne.

PŮŽIČKOVÝ NEVOLNÍK

Na bránu klopkajúci NWO (nový svetový poriadok) chce pripútať človeka na jedno miesto, ibaže tak, aby sa necítil byť väzňom. To znamená, že zábava príde za ním do bytu: televízia, radovánky v mobile, tablete... všade. Príde za ním aj jedlo (online objednávky, donášky), hypotéky a úvery – človek za nimi nebude môcť nielen cestovať, ale ani sa sťahovať, pretože ich bude splácať ako nevoľníka do konca života. Nanovo sa zadrôtujú hranice, ale tak, aby občania proti

tomu neprotestovali: strach z migrantov a strach z vírusov povedie ku koncu Schengenu a k vysokým plotom na hraniciach. Nastolí sa istá podoba neofeudalizmu – človek bude mať nízky príjem, a aby mohol žiť dôstojne, bude si musieť neustále požičiavať – mesiac čo mesiac. Nekonečné reklamy na pôžičky, hypotéky, spotrebiteľské úvery, mikropôžičky, všelijaké nové druhy pôžičiek: prvý mesiac nesplácať, prvá pôžička zadarmo a tak ďalej, a tak podobne. Človek sa bude utápať v pôžičkách a jeho možnosť pohybu, sťahovania alebo cestovania bude eliminovaná. Ľudia budú doslova uväznení v pätnásťminútových mestách, ktoré budú mŕčľ opustiť len s písomným súhlasom vládcov lokality.

TOTÁLNA KONTROLA

Náš postoj k EÚ a k NATO by mal byť kritický podľa princípu, čo nám tieto spolky dali a čo vzali, k čomu smerujú a či plnia to, na čo vznikli. Mali by sme si uvedomiť, že vládcovia sveta ku koncu druhej svetovej vojny zistili, že to nepôjde podľa ich predstáv iba vojensky, a tak začali pracovať na pláne EÚ ako umelého superštátu, ktorý postupne zlikviduje národné štáty. Po vojne, keď všetko utíchlo a všetci si vydýchli, že konečne je mier, boli dosadení do vhodného chvíli na vhodné miesta títo zákerní zločinci, aby mohli svoje šialené plány dokončiť. Vojna tak mohla plynule pokračovať, len sa to všetko menovalo inak a vyzeralo to inak. Európske zjednocovanie sa najskôr menovalo Európske hospodárske spoločenstvo (EHS) a pokračovalo nenápadne a pomaly. Prerástlo to EÚ, ktorá je najväčším globalizačným projektom, a teraz sa chce zmeniť v superštát, keď sa dokonca – aj za podpory „našho“ Grassalkovičovho paláca – pripravuje zrušenie práva veta jednotlivých štátov. Pritom už dosiaľ EÚ postupne odobrala jednotlivým štátom mnohé rozhodovacie právomoci a prijatím Lisabonskej zmluvy (podpísanej 13. decembra 2007 v Lisabone) prestali fakticky existovať samostatné a suverénne európske štáty. A ako to teraz už jasne vidíme a cítime, totálne ovplyvniť a kon-

trolovať život Európanov, namiesto hospodárskej spolupráce a obchodovania presadzovať satanistické ciele v degradácii bieleho človeka, osobitne muža, na najväčšieho nepriateľa ľudstva.

VELKÁ TRANSFORMÁCIA

Čítat z utajeného dokumentu Trilaterálnej komisie z roku 2020: „Po znovuovládnutí mocenských pák vo Washingtone od januára budúceho roka (2021) budeme schopní účinne znovu spojiť naše sily a sústrediť sa na konečné riešenie nášho úhlavného protivníka, Putinovho Ruska. Až keď sa podarí zlomiť odpor v Moskve a na niektorých ďalších miestach, bude naše víťazstvo kompletne. Až keď národné štáty konečne zmiznú, budeme schopní účinne napredovať vo veľkej transformácii ľudstva, aby sme dokončili veľkú transformáciu, ktorej základy položili naši predchodcovia, ktorí boli schopní zorganizovať niekoľko ďalších zmien od francúzskej revolúcie vrátane oboch svetových vojen, ktoré nás posunuli vpred do sveta humanity a pokroku.“

PODPLÁCANIE ELÍT

Nositeľ Nobelovej ceny za ekonomiku Joseph Stiglitz oznámil, že východná Európa je minimálne dvakrát chudobnejšia, než by bola, keby nevstúpila do EÚ. „V súčasnosti platí Západu, najmä Nemecku, 300 – 400 miliárd dolárov ročne,“ vysvetlil vedec, ktorý predpovedal aj krízu v roku 2008. Východnú Európu vidí ako „krajinu, ktorá má byť kolonizovaná podplácaním elity“ podľa modelu Rimanov. „Západ, ale hlavne Nemecko, podpláca miestnu elitu cez európske fondy. Elita prišla štát do EÚ a mení členstvo na absolútne náboženstvo vrátane represie proti tomu, kto je proti nej. Eurofondy a vysoko platené funkcie v EÚ pre hŕstku úradníkov sú „úplatkom“ pre elitu. Na oplátku je trh príslušnej krajiny zachytený a podojený v prospech západných korporácií. Deje sa tak cez dodávky elektriny, vody, vykurovania, cez západný tovar monopolizovaný v obchodných reťazcoch, cez oveľa väčšie a pre miestne podnikanie nedosiahnuteľné rozpočty na reklamu, marketing, cez nákup médií atď. Pomer medzi fondmi a vyčerpanými trmi je horší ako 1 : 10. Ak

východná Európa vystúpi z EÚ a zastaví túto obrovskú dotáciu, ktorú vypláca Západu, mohla by byť dvakrát bohatšia. Minimálne! Výrazne by sa znížil aj tlak na emigráciu, čo je ďalší spôsob, ako ju vysávať. Západ prostredníctvom vyšších miezd odoberá Východu najlepších špecialistov, a tým zväčšuje rozdiely,“ uzavrel nositeľ Nobelovej ceny.

ÚLOHA ŠTÁTU

V globalistickej vízii budúcnosti niet miesta pre suverénne národy a národné štáty, na ich suverénnu hospodársku a sociálnu politiku. Prvý raz rýchlo a bez potrebnej ochrannnej legislatívy sa to prejavilo počas malej a veľkej privatizácie, keď Slovensko dopadlo aj v porovnaní so susedmi najhoršie vinou tandemu Dzurinda – Mikloš. Prišli sme o všetky banky aj všetky strategicky dôležité odvetvia v oblasti energetiky a chémie. Štát nemá tak v podstate nijaký vplyv na hospodárstvo na vlastnom území.

V záujme budúcej roly štátu pri zabezpečovaní solídneho života občanov bude nevyhnutné zoštatniť strategické odvetvia priemyslu (elektrárne, plynársky priemysel, rozvodné siete, vodohospodárske podniky, aj Slovnaft) v súlade s príslušnými ustanoveniami ústavy. Štát musí vziať na seba strategické rozhodovanie v hospodárstve, oveľa efektívnejšie využívať pôdu, lesy i vodu, osobitne minerálnu, a na jej báze budovať kúpeľníctvo ako strategické odvetvie štátu. Podľa vzoru našich susedov a v záujme sociálnych istôt našich budúcich dôchodcov bude treba zoštatniť, teda zrušiť druhý pilier dôchodkového poistenia. Takýmto spôsobom sa vytvoria stabilné zdroje na adekvátnu dôchodkovú politiku, ale aj na posilnenie finančných zdrojov na veľké investičné projekty, ktoré sú v súčasnosti k dispozícii zahraničným dôchodkovým poisťovním.

BANKOVÉ NÁSTROJE

S možnosťou aktívne pôsobiť všetkými, aj menovými nástrojmi na rozvoj ekonomiky bude potrebné prehodnotiť aj naše členstvo v eurozóne. V súvislosti s opatreniami na znížovanie inflácie sa jasne ukázalo, že Slovensku ako členovi eurozóny chýba možnosť uplatnenia základného nástroja menovej politiky, totiž základnej úrokovej sadzby na skrotenie vysokej inflácie. Keďže menová politiku obhospodaruje v štátoch eurozóny Európska centrálna banka (ECB) a v štátoch, kde euro nemajú, národné centrálné banky, lepšie sú na tom v susednom Česku, kde euro nemajú. Zatiaľ čo totiž ČNB môže reagovať na situáciu na českom trhu, drží svoju kľúčovú úrokovú sadzbu na siedmich percentách už od júna minulého roku. NBS vstupom Slovenska do eurozóny (1. januára 2009) takú právomoc stratila: u nás platia základné úrokové sadzby, tie určuje ECB a tá prirodzene reaguje najmä na potreby veľkých ekonomík – nemeckej, francúzskej či talianskej. Podiel NBS na rozhodovaní ECB sa odvíja od podielu slovenského HDP na európskom a je približne iba 0,7 percenta. Základná úroková sadzba ECB bola na konci roka 2022 2,5 percenta, v marci 3,5 percenta a aktuálne je 3,75 percenta. Vystúpenie z eurozóny sa ešte neuskutočnilo (Veľká Británia euro nezaviedla), preto je to citlivá otázka.

Nuž, nadchádzajúce voľby možno veľa zmenia, a možno aj nič. Zamýšľajme sa nad tým, čo by bolo lepšie. Slovensko v každom prípade potrebuje suverenitu, o ktorú už takmer prišlo.

Martin HUBA – herec so šibalským úsmevom, ale aj s vážnou tvárou

Patrí k významnej generácii slovenských umelcov

Anna SLÁVIKOVÁ – Foto: archív autorky

Nedávno oslávil úctyhodnú osemdesiatku muž vyberaných spôsobov so šľachtickým erbom, sonórnym hlasom, s anglickým humorom a pozoruhodným hereckým prejavom – herec, režisér, scenárista, pedagóg prof. Martin HUBA.

Narodil sa dvom významným a slávnym umelcom, členom Slovenského národného divadla. Mama bola operná diva Mimi Kišoňová-Hubová, otec herec, člen Činohry SND. Aj v ňom sa ozývali herecké vlohy, no nespoliehal sa na vplyv rodičov. Cestu k diváckovi si tvrdo prešliapal sám. Odmalička mal blízky vzťah k literatúre a cítil, že ju chce pretransformovať do živej, pohyblivej podoby. Prihlásil sa na štúdium herectva, a aj keď bol otec v prijímacej komisii, až na skúškach sa dozvedel, že medzi uchádzačmi je aj jeho syn.

NEPOHODLNÉ DIVADLO

Po skončení štúdia na VŠMU mnohí očakávali, že automaticky dostane angažmán v Slovenskom

PROFIL

národnom divadle, kde bol otec riaditeľom Činohry, no on nastúpil do Východoslovenského štátneho divadla v Košiciach. Už počas prvej sezóny ho obsadili do nádhornej postavy Lorenzaccia. Žiaľ, znova ochorel, premiestňovali ho z jednej nemocnice do druhej, až sa ocitol v Bratislave. Po troch sezónach prešiel do Divadla poézie v Bratislave, premenovaného na Divadlo na Korze, kde pôsobil do jeho zatvorenia. Bolo šťastím, že sa tu stretli spríaznení ľudia, ako boli Vlado Strnisko, Martin Porubjak, Miloš Pietor a vtedy mladí herci – Paľko Mikulík, Stano Dančiak, Marián Labuda, riaditeľom bol Kornel Földvári. Prijali ho medzi seba. Zakrátko prišlo z Ministerstva kultúry tvrdé rozhodnutie o zrušení divadla. Vraj z hygienických dôvodov. Boli v tom však iné dôvody – pre vtedajší režim bolo Divadlo na Korze nepohodlné. Herci sa dostali do

Martin HUBA pochádza z umeleckej rodiny. Narodil sa dvom významným a slávnym umelcom, členom Slovenského národného divadla. Mama bola operná diva Mimi Kišoňová-Hubová, otec herec, člen Činohry SND.

pozície akéhosi protestujúceho elementu, takmer revolučného. Ako Martin Huba spomína: „Vznikla úžasná spríaznenosť s diváckou obcou. Mali možnosť vysloviť nahlas názory, ktoré pociťovali mnohí v hľadisku, no nenašli odvahu ich povedať. Takže asi niekomu veľmi prekážal duch slobody, ktorý preskakoval z javiska na obecnosť. To bol hlavný dôvod uzavretia divadla v roku 1971.“

PO OTCOVOM BOKU

Po zrušení Divadla na Korze ho na istý čas prichýľila Nová scéna. Postupne však interpreti odchádzali do jednotlivých divadiel. Dostal angažmán do Slovenského národného divadla. Zrejme si vyžadovalo riadnu dávku odvahy postaviť sa na to isté javisko, na ktorom hral jeho otec, vtedy už zaslúžilý umelec.

„Otec už na začiatku štúdia nebol nadšený, keď zistil, že

chcem byť hercom. Bol si vedomý, aké úskalia toto povolanie skrýva. Dobre vedel, ako som na tom zdravotne, že ma pri každom strese rozbolí žalúdok, trápili ma žalúdočné vtedy, takže jeho obavy boli opodstatnené.“ No, keď sa už syn prebojoval cez školu až do Národného divadla, bral ho ako kolegu, nie ako syna. Na tamjšom javisku sa stretli iba v dvoch tituloch – v predstavení Mesiac na dedine, kde mali jeden spoločný výstup a ešte si popri otcovi zahral menšiu postavu v Shakespeareovi.

HEREC AJ REŽISÉR

V roku 1976 sa stal členom Činohry SND v Bratislave, kde pôsobí dodnes. Na tejto scéne začínal epizódnu postavou v predstavení Živá mŕtvoľa, po nej nasledovala pomerne veľká rola Satanáša v Adamovi a Eve. Stvárnil tu mnohé charakterové postavy – bol Tartuffom v rovnomennej

hre, Normanom v Garderobierovi, Isidorom v inscenácii Čertice, Cyranom v Rostandovej slávnej hre Cyrano z Bergeracu, Salierim v Amadeovi, Kareninom v prepise Tolstého románu Anna Kareninová. Nezabudnuteľná zostáva hlavná postava v monodráme Kontrabas, ktorá mala v Štúdiu S 168 repríz. Hostuje vo viacerých divadlách na Slovensku i v Čechách.

Od deväťdesiatych rokov minulého storočia si vyskúšal divadelné umenie aj v pozícii režiséra – jednak v Činohre i Opere SND v Bratislave, ale aj v Štátnej opere v Banskej Bystrici, tiež v rámci Letných Shakespeareovských slávností v Prahe. Za svoje divadelné majstrovstvo získal viacero prestížnych ocenení – Dosky, cenu Thálie, Krištáľové krídlo, Cenu Alfreda Radoka, v oblasti filmu získal cenu Českého leva, na Art Film Feste mu udelili ocenenie Hercova misia a na Moste slávy v Trenčianskych Tepliciach osadili mosadznú plaketu s jeho menom.

Spolupracuje i s Jókaiho divadlom v Komárne, s českými divadlami, účinkuje v televízii i vo filme. Nakrútil viacero pozoruhodných celovečerných filmov: Musíme si pomáhať, Šílení, Horem pádem, Štěstí, Kawasakiho růže, aj koprodukčný česko-slovenský film Lekár umierajúceho času so slovenským režisérom Slavomírom Lutherom.

Celovečerný film Obsluhoval jsem anglického krále režiséra Jiřího Menzla si odniesol niekoľko ocenení. Hubovi sa ušlo prestížne ocenenie Český lev, hoci tu stvárnil iba vedľajšiu postavu čašníka Skřivánka vo fraku a v bielych rukavičkách. Zahral ju s eleganciou a noblesou.

Dávku noblesnosti má akosi prirodzené v sebe. Ako je to s jeho aristokratickými koreňmi? V rodinnej erbe majú vtáka pelikána...

DAR NOBLESY

Režisér Robert Sedláček mu ponúkol rolu vari najväčšej osobnosti českej a slovenskej politiky –Tomáša Garrigua Masaryka. Ako jeden z dôvodov uviedol, že má vraj Masarykove oči.

„Nerozhodoval som sa pre túto úlohu ľahko. Masaryk bol mimo-

riadne rozporuplná osobnosť. Mal veľa nepriateľov nielen z radov Slovákov, ale aj v Česku. V istom období odtiaľ musel utiecť, tak ho Česi nenávideli. No potom, keď sa mu vďaka správnym ľuďom, ktorými sa obklopil a medzi ktorých patrili aj Štefánik, podarilo vytvoriť Česko-slovenskú republiku, zrazu ho začali milovať a obdivovať. Takže dlho prechádzal nepochopením. Všetky tieto jeho poryvy mysle som sčasti, dúfam, ako predstaviteľ tejto výraznej dejinnej osobnosti vyjadril nielen slovami...” zaspomínal si.

Pol roka bol riaditeľom Činohry SND. I keď mu takáto riadiaca funkcia vôbec nevyhovovala, v rokoch 2005 a 2006 bola situácia s divadlom mimoriadne napätá. Bolo potrebné rozhodnúť, čo s nedostavanou budovou. Vlastne – už o nej rozhodnuté bolo. Mal v nej byť hotel, kongresová hala a herne. Funkcia divadla mala byť zrušená. „Keď som videl, že sa to rúti týmto smerom, prijal som funkciu riaditeľa a usiloval sa zvrátiť chorý vývoj, smerujúci v neprospech divadla aj celej slovenskej kultúry.“

Našťastie sa od úradovania vrátil ku kumštu, ktorý mu je najbližší. V súčasnosti má v repertoári osem inscenácií. Jednou z nich je aj hra Ch. Hamptona Popol a vášeň, podľa románu spisovateľa Sándora Máraia, ktorý sa narodil v Košiciach. Maestro Huba v nej predstavuje generála Henricha. Udržá pozornosť divákov dlhými monológmi dve pol hodiny dá riadne zabráť a vyžaduje si od herca obdivuhodný výkon, za ktorý získal aj cenu.

„Každá rola sa dá zahrať s noblesou,“ tvrdí Martin Huba, ktorého my diváci, rovnako ako jeho žiaci na VŠMU, máme nesmierne radi pre jeho bravúrny herecký prejav. Pomalú tichú artikuláciu, ironický úšľabok, lusknutie prstami či pochybovačné gesto – krúženie ukazovákou vo vzdychu a ľahké, takmer tanečné hmýrenie celým telom...

Želáme tomuto znamenitému hercovi dobré zdravie, aby mohol našťudovať ešte veľa ďalších pozoruhodných divadelných kreácií a stvárniť hrdinov v kvalitných hraných filmoch.

Slávil slávu slávnych Slávov

Lukáš PERNÝ – Foto: internet

Vízia zjednotených a spolupracujúcich slovanských národov – to bol sen, ktorý si želal veľikán Ján KOLLÁR. Koncom júla to bolo dvestotridsať rokov od narodenia spisovateľa, politika, filozofa, básnika, jazykovedca, kňaza, zberateľa ľudovej slovesnosti, autora Slávy dcery a ideológa druhej vlny národného obrodzenia. Maticári z Mošoviec sa minulý rok zúčastnili na spomienkovej udalosti pri príležitosti sosedemdesiateho výročia Kollárovho úmrtia a navštívili aj miesto Kollárovho odpočinku. Obec Mošovce spojila oslavy 790. výročia prvej písomnej zmienky s 230. výročím narodenia Jána Kollára (29. až 30. júla 2023). Matica slovenská pripojila svoju záštitu nad týmto podujatím.

Ján KOLLÁR patrí k najvýznamnejším predstaviteľom slovenského kultúrneho a spoločenského života z prelomu 18. a 19. storočia.

Ján Kollár (* 29. 6. 1793 Mošovce – † 24. 1. 1852 Viedeň) sa narodil do roľnícko-remeselníckej rodiny, študoval v Mošovciach, Kremnici, Banskej Bystrici a napokon na evanjelickom lýceu v Bratislave (v tom čase Prešporok). Učil sa gréčtinu, latinčinu, čítal nemeckých klasikov, ale aj dobovú literatúru. Prostriedky na vzdelávanie získaval dávaním súkromných hodín v bohatších rodinách. Zo Slovenska odišiel za ďalším štúdiom do univerzitného nemeckého mesta Jena, kde si osvojuje evanjelickú teológiu, oboznamuje sa s nemeckým teologickým a filozofickým myslením. Popri teológii sa tiež venuje prírodným vedám, dejinám a filológii. S veľkou pravdepodobnosťou sa práve tu zoznámil s filozofiou osvietenstva, no najmä s filozofiou Herdera a jeho „proroctvom“ o mierirotvornej misii Slovanov. V Loebede sa spoznal s Frederikom Schmidto-

vou, dcérou nemeckého pastora, ktorú vo svojich básňach nazýva Mínoou (manželkou sa mu však stáva až v roku 1835; mali spolu dcéru Ludmilu).

VEDECKÁ KARIÉRA

Z Nemecka odišiel do metropoly Maďarska, kde pôsobil ako evanjelický farár. Kollár v Budapešti konfirmoval Petőfiho aj Košuta (od roku 2011 je tu aj pamätná tabuľa). Počas revolúcie pôsobí vo Viedni ako dôverník vlády pre otázky Slovenska, pričom podáva návrh na samosprávu Slovenska a na slovenské školy s českým vyučovacím jazykom, čo sa stalo kontroverzným momentom v dejinách národného obrodzenia. Po revolúcii sa stal mimoriadnym profesorom slovanskej archeológie na univerzite vo Viedni. Len čo získal profesorský titul vo Viedni, vyznamenala ho k šesťdesiatym narodeninám českým dokto-

V rodných Mošovciach pripomína význam Jána KOLLÁRA pre národný život a uvedenie Slovákov jeho portrétny pamätník v nadživotnej veľkosti.

rátom aj pražská Karlova univerzita. V roku 1852 navštevuje bárona Geringera (člen Ríšskej rady) a hovorí o Matici slovenskej, ktorá by sa podľa Kollára mala založiť. Začína však psychicky upadať a choroba sa prehľbuje. Veľký duch sa začína lámať a onedlho zomiera. Vo Viedni ho pochovávajú s najväčšími poctami. Svoj večný sen však snívá v Prahe na Olšanskom cintoríne, kam jeho telesné ostatky previezli z Viedenského ústredného cintorína. V Panteóne pražského Národného múzea má aj bronzovú bustu.

MONUMENTÁLNY PRÍNOS

Prínos Kollára do slovenskej kultúrnej stavby aj do slovenskej filozofie a literatúry je monumentálny a presahuje až do celého

slovenského okruhu tým, že dal základ pre modernú slovenskú filozofiu dejín, ako aj ideu všeslovenskej vzájomnosti. Kollár sa nezmatateľne zapísal do slovenských i českých kultúrnych dejín cyklickou skladbou Slávy dcera, ktorá obsahuje stopäťdesiat sonetov v troch spevoch. Básnik, hlavná postava, putuje po krajoch, kde žili Slovania, až po slovenské nebo a peklo.

Kollár sa popri básnickej tvorbe venoval aj publicistike, kultúrno-politickej činnosti a vedeckej práci. V neposlednom rade spísal po boku Šafárika ľudové piesne. Paradoxne, vydaním zbierky Kollár zvýšil záujem o slovenčinu pred štúrovskou reformou, proti ktorej sa neskôr postavil. Kollár teda v podstate podnietil záujem o slovenské ľudové piesne.

Na Záhorácku stenu slávy pribudlo meno maliara a pedagóga Štefana ORTHA

Perpetuum mobile zo vzťahu a z farieb

Emil SEMANCO – Foto: archív autora

Keď najstarší spolok umelcov na Slovensku Umelecká beseda slovenská (1921) uvádzala v senickej Záhorskej galérii Jána Mudrocha v roku 2019 kolektívnu spolkovú výstavu Arteria aj na počť tohto svojho povojnového starostu, s istým zadosťučinením sme si všimli, že meno tohto výrazného predstaviteľa moderného slovenského výtvarného umenia, zakladateľa Skupiny 29. augusta a prvého rektora VŠVU, je povedľa ďalších vynikajúcich osobností, ako sú Mária Kráľovičová, Jana Kocianová, Pavol Braxatoris, Jaroslav Brečka, Zigmund Pálffy, Pavol Stanislav Pius, Ivan Horváth... umiestnené na „ozubenom koliesku“ Záhoráckej steny slávy. V prvých augustových dňoch tohto roka na ňu pribudlo meno ďalšieho dlhoročného významného člena UBS, maliara a pedagóga Štefana ORTHA, ktorý práve oslavuje osemdesiate narodeniny.

Osemdesiatnik Štefan Orth, maliar, pedagóg, fotograf a zavše aj príležitostný kurátor, si významné životné jubileum pripomína spôsobom, ktorý je tvorivým a plodným osobnostiam a výtvarným umelcom vlastný. Hneď dvoma retrospektívnymi výstavnými kolekciami, približujúcimi všetky podstatné vývojové znaky jeho vytrvalej šesťdesiatročnej práce pod spoločným príznačným názvom Z krajiny do krajiny. Tú osobnejšiu, profilovú, pochopiteľne zostavil pre senickú Záhorsku galériu Jána Mudrocha a ďalšiu časť výsledkov tvorivého zaujatia prezentuje v Záhorskom osvetovom stredisku. Obe však predstavujú konštanty jeho kresbového a maliarskeho úsilia a vytrvalé sústreďenie na vidiecku krajinu a príťažlivosť naturalného, civilizáciou minimálne deštruovaného sveta vôbec.

■ MALBA SRDCA

Kmeňová či dvorná interpretka Orthovej tvorby historička umenia Božena Juríčková rámcuje, že „oporným pilierom v (jeho) permanentnom zápase o dobývanie témy je bezpochyby silná koncentrácia na skutoč-

Dlhoročného člena Umeleckej besedy slovenskej, maliara a výtvarného pedagóga Štefana ORTHA poctili v Senici pri príležitosti jeho životného jubilea umiestnením „kolieska“ s jeho menom na Záhorácku stenu slávy.

nosť. Prostý triezvy motivický arzenál, úzko viazaný na osobný zážitok ako istota v trasovisku ciest a pochybností. Mladosť prežitá v prostredí jedinečnej dolnozáhorskej nížiny a jej borových či lužných lesov, vrytá hlboko do pamäti ako živý prameň, stáva sa akýmisi perpetuom mobile, trvalým zdrojom fabulácie a východiskom, naprieč ktorými maliar opakovane interpretuje svoj

významový i koloristický vzťah ku krajine vôbec.“

V Orthovej interpretácii témy predstavuje krajina siločiaru návratov do kraja detstva, k milovanému kúsku zeme v nížine rieky Moravy, kde tiché lenivé vody v jej ramenách zrkadlia pestrú siluetu lužného lesa, kde sa prepletajú bujné koruny vysokých stromov a košatých krovísk a kde mosty a mos-

tíky vedú ponad zátoky a potok smerom k nám, priamo do srdca ...

■ OSLOVA KOLORIZMU

Za tri desaťročia bezprostredných kontaktov a stretnutí môžeme o krajinách Štefana Ortha s teoretickou súhlasne konštatovať, že sú oslavou kolorizmu, gloriifikáciou farebných hmôt v širokom oblúku spektrálnych hodnôt, hýrivo preskupujúcich sa tónov a valérov na pôdoryse emotívne reflektovanej predmetnej témy a jej výsostne lyrickej dikcie.

Orth neprovokuje ani nešokuje, neruší konvencie, ani nehľadá násilné paralely s pohybmi na dobovej scéne. Plynuje, viac-menej kontinuálne, pokračuje a cízeluje pomerne zavčasu, už v úvodnej etape, svoj relatívne žánrovo i sjetovo vyprofilovaný program. Jeho senzúálne krajiny z raného obdobia reagujú na odkaz moderny, zatiaľ čo tvorba ostatných dvoch desaťročí reflektuje sugestívnejšie parametre maľby, siaha až po prah abstrakcie. Svoj osobný i vizuálny vzťah k maliarskej identifikácii témy nelimituje iba rozmermi pozorovateľa, práve naopak, so stúpajúcou intenzitou preberá rolu

aktívneho hráča. Aktívneho, vytrvalého a stále presvedčivejšieho.

Vernisáži oboch jeho výstavných kolekcií predchádzalo slávnostné osadenie pamätného kolieska „Štefan Orth – Výtvarník a pedagóg“ 3. augusta na Záhorácku stenu slávy Kultúrneho domu v Senici. Toto ocenenie umelec získal za mimoriadne prínos do kontextu kultúrneho života v meste Senica a v regióne Záhoria. Vyzdvihnúť treba aj jeho pevné miesto vo výstavných aktivitách Umeleckej besedy slovenskej a tiež pôsobenie na tvorivých pobytoch tohto spolku, kde sa naplno uplatňujú a vynikajú nielen jeho plenérové skúsenosti, ale aj jeho dobrosrdečné ľudské kvality.

■ STENA SLÁVY

Ešte pár slov k nevednej pocte, ktorá sa jubilantovi po zásluhe dostáva. Záhorácka stena slávy je venovaná osobnostiam, ktoré žijú alebo žili, pôsobili a tvorili na Záhorí, stali sa a sú vzorom pre mladšiu generáciu, vždy sa k Záhoriu hlásia, propagujú jeho úspechy, podieľajú sa na jeho rozvoji, sú uznávaní nielen na Slovensku, ale i v zahraničí. Poctou je ozubené koliesko s menom laureáta a profesiou, ktoré akoby s ostatnými vytváralo hodinový strojček... S myšlienkou Záhoráckej steny slávy prišli prezident recesistickéj Záhoráckej sebjestačnej svojpomocní republiky Pavol Nemeč Lešin z Gbelov a bývalý primátor mesta Senica Mgr. Branislav Grimm. Stena slávy sa nachádza na Dome kultúry v Senici.

Prvou osobnosťou, ktorej sa dostalo tejto pocty, bola rodáčka z Kútov, oddaná Záhoráčka, vynikajúca herečka, národná umelkyňa Mária Kráľovičová.

Július Gajdoš, Požehnaný medzi ženami, nakladateľstvo Malvern, Praha 2022

Skutočné udalosti sú len tiene príbehov

PERIODIKÁ

Sedemdesiatjedenročný Július Gajdoš sa narodil v Humennom, vyštudoval liečebnú pedagogiku na Univerzite Komenského, neskôr divadelnú a rozhlasovú dramaturgiu na pražskej DAMU. Divadelný a filmový vedec a dramaturg, vysokoškolský pedagóg. Popri autorstve odborných textov je tiež spisovateľ. Jeho ostatný román má titul Požehnaný medzi ženami.

Ako autor zdôrazňoval na besede v rodnom meste: „Skutočné udalosti sú len tiene príbehov,“ v ktorých vystupuje Doméno Tatanka (Dominik Tatarka). Autor mal k nemu blízko aj preto, že jeho prvou manželkou bola dcéra slovenského spisovateľa, a aj keď román Požehnaný medzi ženami považuje za fikciu, venovanie à Dominik, en sa mémoire hovorí ak už nie všetko tak mnohé. Autor ho brilantne stavia a koncipuje od prvej až po záverečnú stranu. Hlavnú hrdinu Juru Plavsú sa vďaka európskemu výmennému programu Erasmus ocitá na univerzite v Edinburghu, aby sa tu dozvedel o existencii hry Prerieknutie Dustu Hughesa, ktorú uviedli v Chicagu s Johnom Malkovichom. Hughes sa inšpiroval životnými osudmi slovenského spisovateľa Dominika Tatarku za normalizácie a dal mu meno Dominik Tantra. Logickým pokračovaním románu je stretnutie Juru Plavsú s Dustom Hughesom, pre ktorého inšpiráciou na napísanie hry bola krátká správa v Chicagu Tribune, kde vyšiel desaťdielkový nekrológ o slovenskom disidentovi, ktorému tajná polícia posielala ženy, aby na neho donášali, ale ony z lásky k nemu prestali slúžiť estebákom. V ďalších častiach románu autor približuje stretnutia so spisovateľom, ako ich prežíva jeho hrdina Jura, ženské hrdinky a ďalší. Obyčajne za asistencie všadeprítomnej ŠtB. Tlak tajných na spisovateľa silnie a on sa uzatvára do seba a obviňuje aj Juru z donášačstva. Záverečné kapitoly opisujú ľúbostný románik českej exulantky, prichádzajúcej do svojej vlasti z Francúzska, a Juru, ktorí hľadajú miesta, kde sa kedysi stretával hrdina so spisovateľom. K dokonaniu oblúka chýba už len uvedenie hry Prerieknutie v divadlách, kde o túto tému nemajú záujem.

Marián ŠIMKULIČ

MEDAILÓN

Koncom júna udeľila starostka Mestskej časti Košice – Juh Ing. Anna Súkeníková najvyššie vyznamenanie Mării TOMÁŠOVEJ za celoživotné účinkovanie a propagovanie folklórneho umenia a dlhoročnú reprezentáciu v oblasti športu. Cenu mestskej časti Košice – Juh jej schválilo miestne zastupiteľstvo.

Ocenenie matičiarky

O jubilantkiných aktivitách (*1948) sa nedá uviesť všetko v jednej vete. Výstžné je označenie „za celoživotné účinkovanie a propagovanie folklórneho umenia“, i keď k tomu treba pridať aj sakrálny spev. Mării Tomášovej spev učaroval. Pôsobila vo Folklórnom súbore Železiar, v zbere Lýra, neskôr vo FS Strojár, v ukrajinskom zbore Karpaty a v ženskej speváckej skupine Krasňanka. Takmer tridsaťštyri rokov bola členkou v Katedrálnom zbore sv. Cyrila a Metoda Gréckokatolíckej cirkvi v Košiciach. Jej srdcovkou však ostáva ženská spevácka skupina Matičiarky. V roku 2012 sa stala jej členkou (zároveň aj členkou Matice slovenskej a MO v Košiciach) a neskôr aj vedúcou tejto ŽSS, ktorá spestrjuje podujatia košických matičiarov a systematicky pracuje na uchovávaní bohatého piesňového dedičstva slovenského národa. Aj druhú časť zásluh Mária Tomášovej „za ... dlhoročnú reprezentáciu v oblasti športu“ treba spresniť. V tomto duchu ju poznajú najmä na košickom Juhu. V mladosti sa stala päťnásobnou majsterkou okresu Bardejov v stolnom tenise. V roku 1980 reprezentovala Východoslovenský kraj na celoštátnej úrovni v Jihlave. Svoj vrúcny vzťah k športu uplatnila neskôr aj ako cvičiteľka pri TJ VSŽ Košice. Ešte i v súčasnosti reprezentuje mesto najmä v bowlingu, v hode šípkami a ďalších športoch na medzinárodných seniorských olympiádach. V roku 2013 dostala Ďakovný list primátora mesta Košice (Richarda Rašiho) za výrazný osobný prínos pre seniorské hnutie v meste Košice.

Želáme jej pevné zdravie a veľa vytrvalosti.

Anton METEŇKO

HUMORESKA

Darwinove ceny za rok 2022 boli v znamení vody. Prosím, neusilujte sa získať túto celosvetovo známu cenu. Ide o ironické ocenenie ľudí, ktorí sa zaslúžili o zlepšenie ľudského genofondu tým, že sa z neho vlastným pričinením vylúčili. Inak povedané, nezvládol to ani ich strážny anjel. V minulom roku medzi laureátmi bolo viacero nešťastníkov, ktorí sa rozhodli spojiť svoj osud s vodou. V zozname sa ocitol napríklad pán Shawn z USA. Tridsaťdeväťročný pastor, neplavec, bez záchrannej vesty. Sadol do člna a vyrázil na jazero. Čln sa začal potápať. Ľuďom z ďalších lodí sa ho podarilo zachrániť.

Pastora vylovili z vody a odviezli na breh. Mohol to byť šťastný koniec príbehu. Lenže pán Shawn to nevzdal. Rozhodol sa svoju loď zachrániť. Požiadal priateľa, aby ho opäť odvie-

nesporne ťažkej práci vysmädol. V sklade našiel palety fľaš minerálnej vody. Jednu fľašu vytiahol. Celá hora paliet sa na neho zrútila ako vodopád sui generis.

ročný futbalista sa rozbehol a skočil. Dopadol rovno na skaly a získal smutnú cenu. Ako sa pri vyšetovaní nešťastnej udalosti ukázalo, aby dopadol do mora, musel by

zaradená. Auto sa dalo samočinne do pohybu a prešlo svojho majiteľa. Do zoznamu laureátov pribudlo ďalšie meno.

Ešte nie je koniec roka a už sa začínajú črtať noví adepti na získanie Darwinovej ceny za tento rok. Vybrať sa na výlet k troskám Titanicu v ponorke celkom isto môže byť zaujímavé. Ale nasadnúť do ponorky, ktorú údajne možno zostrojil zo súčiastok voľne predávaných v malopredajniach technického materiálu, nesvedčí o odvahe. Skôr o neprekonateľnej túžbe zapísať sa do zoznamu laureátov Darwinovej ceny. Listok za dvestopäťdesiat tisíc dolárov sa ukázal byť jednosmerný. Voda nie vždy drží človeka nad vodou.

Milan ČASNOCHA MIKŠ

Darwinove ceny majú nových nositeľov...

zol k vraku. Keď sa k nemu priblížili, vyskočil z člna na vrak, ten sa obrátil a neplavec pastor sa na druhý pokus definitívne utopil.

S vodou je spojená aj príhoda, ktorá sa stala ďalšiemu adeptovi na zápis medzi nositeľov Darwinovej ceny in memoriam, tentoraz z Talianska. Zlodej sa na Veľkonočný pondelok vlámal do zavretej predajne potravín. Pri tejto

Nehybné telo chudáka zlodeja našli zasypaného pod paletami na druhý deň predavači. Na tohto nositeľa Darwinovej ceny voda padla. Ďalší pán sa do vody chcel dostať. Holandský futbalista sa rozhodol na dovolenke predviesť svojej rodine, ako dokáže skočiť z útesu do mora. Rodina a fanúšikovia si pripravili fotoaparáty, začali snímať a nakrúcať. Tridsať-

doskočiť vyše desať metrov. Svetový rekord v skoku do diaľky je 8,95 metra, slovenský rekord je 805 centimetrov...

Voda nedala pokoj ani ďalšiemu šikovníkovi z USA. Vošiel autom do umyvárky. Pustil ju a nastúpil do auta. Potom sa, nikto nevie prečo, rozhodol ešte počas umývania z auta vystúpiť. Auto nebolo zabrzdené, rýchlosť nebola

V Lubine a Zemianskom Podhradí spomínali na Jozefa Ľudovíta HOLUBYHO

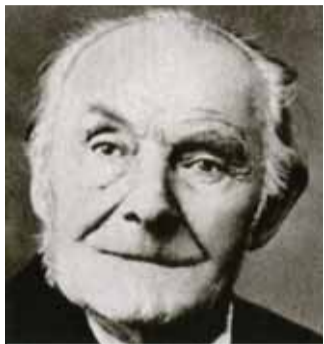
Storočnica skonu významného etnografa a botanika

Kristína JURZOVÁ, Žofia HRANČOVÁ – Foto: Lukáš KUBIČINA

Obce Zemianske Podhradie a Lubina v spolupráci s Trenčianskym osvetovým strediskom, Maticou slovenskou a evanjelickými duchovnými z oboch obcí pripravili koncom júna dvojdňové spomienkové slávnosti venované stému výročiu úmrtia Jozefa Ľudovíta HOLUBYHO (1836 – 1923), na ktorých sa zúčastnili predstavitelia z celého Trenčianskeho kraja i z ďalších častí Slovenska a rodinní príslušníci J. Ľ. Holubyho, ktorí ocenili, že sa na toto významné výročie nezabudlo.

Oslavy sa začali pri rodnom dome J. Ľ. Holubyho v Lubine. Pokračovali prehliadkou miestneho múzea v sprievode regionálnej historičky Olgy Hrabovskej a položením kvetov na hrob Holubyho otca. Vence pribudli aj k pamätnej tabuli na Holubyho chate na Javorine. Tu sa uskutočnila i vernisáž detských výtvarných prác z regionálnej súťaže Obrázky môjho kraja. Sobotný program ukončila botanická exkurzia na Veľkej Javorine so zaujímavou prednáškou docenta Pavla Eliáša zo Slovenskej botanickej spoločnosti SAV Bratislava.

V nedeľu 25. júna oslavy pokračovali v Zemianskom Podhradí, kde Holuby prežil plodných štyridsaťosem rokov. Jeho osobnosť si účastníci uctili službami Božími v evanjelickom kos-

Životná púť významného slovenského národovca, botanika a etnografa Jozefa Ľudovíta HOLUBYHO sa uzavrela pred sto rokmi. Na snímke je jeho rodný dom, kde sa koncom júna konali spomienkové slávnosti na túto osobnosť.

tole, položením vencov pri Pamätnom dome J. Ľ. Holubyho a Ľ. V. Riznera a jeho prehliadkou. Dopoludnie zavŕšil

hudobný program detí z MŠ zo Zemianskeho Podhradí a žiakov Spojenej školy z Bošáče. Popoludňajší program

otvorila FSK Javorinka z Lubiny pod vedením Miloša Chudíka, nasledovala odborná prednáška Kristíny Dankovej, pracovníčky Podjavorinského múzea z Nového Mesta nad Váhom. Predstavila aj brožúrku 100. výročie Jozefa Ľudovíta Holubyho, ktorá vznikla vďaka finančnej podpore Matice slovenskej. O ďalšej knihe inšpirovanej Holubym porozprával spisovateľ Jozef Tinka. Atribútni Jozefa Ľudovíta Holubyho v zbierkovom fonde Malokarpatského múzea v Pezinku previedla prítomná historička múzea Lucia Burdová. Prednáškové bloky piesňami z Bošáckej doliny spestrila Folklórna spevácka skupina Bosák z Bošáče pod vedením Slavomíra Ježka, ktorá toto nádherné podujatie ukončila bohatým hudobným programom.

MATICNÉ DEPEŠE

ZAČALI TRADÍCIU

Vo verejnosti pretrvávajú názor, že naše hlavné mesto zostáva vlažné k národným aktivitám a nedostatočne si všimá významné udalosti v dejinách nášho národa. Nepovšimnutý zostáva aj 17. júl – deň, keď práve v Bratislave v budove starej národnej rady bola prijatá Deklarácia o zvrchovanosti, čo bol prvý krok k našej štátnosti. Prelomiť túto bariéru sa rozhodli matičiari v mestskej časti Dúbravka a najmä agilný osemdesiatnik Ľubomír Scherhauser, ktorý sa rozhodol s priateľmi a matičiarimi zorganizovať Vátru zvrchovanosti v Liščom údolí. Dve desiatky matičiarov a fanúšikov myšlienky posilnili aj členovia strany SOS (Spoločne občania Slovenska). Po oficiálnych príhovoroch pokračovalo posedenie pri vatre, kde zneli verše Hviezdoslava, Smreka, Beniaka a spevokol z MO MS v Dúbravke Matičiar zaspieval niekoľko národných piesní.

SLATINSKÁ VATRA

Aj slatinskí matičiari si 31. výročie zvrchovanosti pripomenuli s podporou MO SNS tradičnou Vátrou zvrchovanosti. Slávnostný večer hudbou a piesňami spestrila FS Slatina. Nechýbal tradičný šmikas, čo je bryndzová nátierka. Pochutili si na nej všetci, čo prišli podporiť podujatie, ktorým si pripomínajú deň, keď vlasteneckí slovenskí politici vyhlásili, že Slovensko je rovnocenné s inými štátmi a Slováci národ, ktorý chce žiť v samostatnej republike. Vátru na záver programu zapálila starostka obce Mária Klimentová.

PODHRADČANSKÁ MONOGRAFIA

Kto zažil, potvrdí, že hody v Košeckom Podhradí na Petra a Pavla majú chýr, ktorý ich predchádza široko-ďaleko. Ak by sme sa zisťovali, čo bolo zlatým klincom tých tohtoročných, mnohí ich účastníci by boli na vážkach – či to bol koncert Adama Ďuricu, alebo uvedenie novej obecnéj monografie. Voľba starostu obce Rastislava Čepáka, zostavovateľa monografie Štefana Gardoňa Kaštyľského a spoluautorov RNDr. Márie Bizubovej, Lýdie Šimkovej a ďalších lokálpatriotov z tejto pôvodom veľmi interesantnej obce by bola jednoznačná, veď zostaviť publikáciu z reálií usadlosti Kopec, Malé Košecké Podhradie, Štyri Lipy a Sokol a Tomani, ktoré dnes tvoria jeden administratívny celok, určite nebolo jednoduché. Dobré dielo sa podarilo zásluhou všetkých zainteresovaných, prispenia predsedu TSK Jaroslava Bašku a tiež vďaka polygrafickej účasti martinického Alfaprintu.

KRÁĽOVNÁ V SRBSKU

V sobotu 29. júna podvečer kultúrno-umelecký spolok Branislava Nušiča zo srbského Laliča v spolupráci s bratislavským OZ Cyrilometodiáda otvorili pod patronátom Ministerstva kultúry SR v miestnom komunitnom centre Štefánik výstavu Eva Kristínová – jednoducho kráľovná. V programe na otvorení účinkoval zbor Zvony zo Selenče a žiaci tamojšej základnej školy.

Pripravuje Emil SEMANCO

Slávnosti Nitra, milá Nitra v znamení príchodu solúnskych bratov

Od Dražovského kostolíka k Zoborskému kláštoru

Paulína CIVÁŇOVÁ, Dom Matice slovenskej v Nitre

Tohtoročnými slávnosťami Nitra, milá Nitra 2023 si v meste pod Zoborom pripomenuli 1 160. výročie príchodu solúnskych bratov Cyrila a Metoda na územie Veľkej Moravy. Trojdňové slávnosti sa od 3. júla začali putovaním po Cyrilo-metodskej ceste od Dražovského kostolíka k Zoborskému kláštoru cez Martinský vrch, kde účastníci putovania mohli navštíviť Archeopark a zastaviť sa v OC Promenada s animačnými programami.

Na Pribinovom námestí sa stretli s grafológom z Krajského osvetového strediska a vyskúšali si vlastnoručne napísať súčasne aj historické litery. Na tomto námestí mal informačný stánok aj Dom Matice slovenskej v Nitre s kreatívnou dielňou venovanou 1 160. výročiu príchodu solúnskych bratov, ale najmä s novou interak-

tívnou výstavou Poznáš tieto tváre? zameranou na 160. výročie vzniku Matice slovenskej. V Divadle A. Bagara sa počas prvého dňa slávností uskutočnila aj tematická filatelistická výstava Nitrafila 2023 Klubu filatelistov 52-51 pri Dome Matice slovenskej v Nitre a jej predsedu Milana Sajgalika pod názvom KONŠTANTÍN – CYRIL, METOD

Atmosféra slávnosti Nitra, milá Nitra

A EURÓPA. Záštitu nad podujatím prevzal predseda Matice slovenskej Marián Gešper.

Pribinove a Cyrilo-metodske slávnosti 2023 vyvrcholili 5. júla cyrilo-metodskou národnou púťou na Svätoplukovom námestí za účasti tisícok veriacich. Národná púť sa konala aj za účasti Matice slovenskej a matičiarov zo Slatian, ktorí spoločne s čestnou strážou vítali zástupy biskupov zo Slovenska i zahraničia tradičným krojovým špalierom a obetnými darmi. Dom Matice slovenskej v Nitre ako spoluorganizátor slávností vyslovil v mene riaditeľky Veroniky Bilicovej poďakovanie za tohtoročnú účasť a finančnú podporu Matici slovenskej, Mestu Nitra, Nitrianskej organizácii cestovného ruchu a Nitrianskemu samosprávnemu kraju.

Redaktor krajského periodika Jednota v USA Michael KOPANIČ v pracovnom rozhovore s riaditeľom Archívu MS Pavlom MADUROM

Maticu navštívil redaktor zámorského krajského periodika

Michael Kopanič predlžuje dlhovekosť Jednoty

Text a foto: Zuzana PAVELCOVÁ

Na pôde sídelnej budovy Matice slovenskej privítali jej pracovníci koncom júna Michaela Kopaniča – editora pensylvánskeho krajského periodika Jednota, ktorý počas súkromného pobytu na Slovensku zaradil do svojho programu aj návštevu martinského centra národného kultúrneho a spoločenského života Slovákov.

Michael Kopanič spracováva pre Jednotu tzv. „slovenské spravodajstvo“, ktoré prekladá aj do anglického jazyka. Krajský časopis Jednota je tlačový orgán 40-tisícového rovnomeného krajského spolku First Catholic Slovak Union. Aktuálne vychádza s vyobrazením Štefana Furdeka na titulnej strane

v 22-tisícovom náklade s mesačnou periodicitou s centrálnym mottom Za Boha a národ a môže sa pochváliť stotridsiatym druhým rokom vychádzania na americkom kontinente.

Michaela Kopaniča sprevádzali priateľmi a archívom Matice slovenskej vedecký tajomník MS a ria-

diteľ Archívu MS, Pavol Madura a riaditeľka Krajského múzea Matice slovenskej, Zuzana Pavelcová. Prezreli si archívne depozity, zbierky KM venované krajanom v USA a iné klenoty matičného archívu. Hostá previedli aj Alejou národných dejateľov pred druhou budovou Matice slovenskej

Odkaz misie uchovávajú Slováci v srdciach už 1 160 rokov

Veľké dejinné tajomstvo Vyšehradu

Bohuslav SLEZÁK, MO MS v Martine

Hornoturčianske Jasenovo v spolupráci s Rímskokatolíckym farským úradom a Evanjelickým farským úradom a. v. zo Slovenského Pravna a so všetkými organizáciami pôsobiacimi v obci pripravili v sobotu 8. júla oslavy sviatku sv. Cyrila a sv. Metoda, spojené s výstupom na hradisko Vyšehrad.

Podujatie otvorila v tamojšom kultúrnom dome starostka Jasenova Ivona Snováková zhodnotením prínosu vierozvestcov pre náš národ. Duchovný odkaz misie, ktorý si Slováci uchovávajú vo svojich srdciach už 1 160 rokov, vyzdvihli počas ekumenickej bohoslužby aj katolícky kňaz Marian

Gregor a farárka ev. cirkvi Zlatica Karásková. Počas bohoslužieb zaznela modlitba Otčenáš v staroslovenčine v podaní katechétky Anny Varholovej. Po duchovnom otvorení podujatia nasledoval samotný výstup na 829 metrov vysoký Vyšehrad, kde si účastníci vypočuli zaujímavú prednášku Jozefa

Majzlana. Odhalil v nej tajomstvo Vyšehradu, lebo tu v roku 2015 objavil zabudnutý Kostol Panny Márie z roka 1258 a vykonal všetko potrebné, aby na tomto mieste pokračoval ďalší archeologický výskum. Na Vyšehrade zaznela slovenská hymna a účastníkom zahrál harmonikár Jaroslav Marek. Po zostupe

Účastníci výstupu na Vyšehrad si týmto podujatím uctili sv. Cyrila a sv. Metoda.

do areálu obecného úradu v Jasenove na všetkých už čakať výborný guláš aj tradičné jasenovské koláče. V kultúrnom programe, ktorý nasledoval, sa predstavili malé aj staršie mažoretky, ako aj deti z materskej školy zo Slovenského Pravna. O zábavu sa postarala hudobná skupina RIOS.

OČAMI MATIČIARA

Od Veľkej Moravy k dnešným dňom bol názov slávnostnej akadémie, ktorú zorganizovali členky MO MS v Očovej pod záštitou vedenia obce. V Kultúrnom dome sa 16. júna zišli občania a hostia, aby sa zúčastnili na programe, ktorý pri príležitosti 1160. výročia príchodu Cyrila a Metoda na územie Veľkej Moravy, 160. výročia založenia Matice slovenskej a 30. výročia Slovenskej republiky organizátori zamerali na tieto významné dejinné milníky.

Očovská akadémia

Po príhovore predsedníčky MO Miroslavy Rajčokovej kultúrny program otvoril domáci spevácky zbor Belius, ktorý hneď úvodnou piesňou navodil slávnostnú atmosféru. Prechádzku históriou spracovala učiteľka PaedDr. Anna Sojková s kolegynou Mgr. Lenkou Fiľovou vo forme vstupov obohatených videoprojekciou s faktografickými údajmi, čo zaujalo prítomných. Odbornú časť striedala kultúra – úryvok z Proglasu, scenky Rasťislav a Svätopluk v podaní žiakov základnej školy, piesne v podaní Mgr. Andrey Širokej, sólistky štátnej opery v Brne – rodáčky z Očovej, cimbalový a komorný husľový koncert žiakov ZUŠ a krásne slovenské piesne v podaní Matičiarok. Pieseň Keby som bol vtáčkom v interpretácii A. Širokej, recitácia básne Slovenská košela žiačkou Šarlotou Majerčákovou a matičná hymna Kto za pravdu horí zboru Belius boli skutočným pohladením duše.

Súčasťou akadémie bolo aj oceňovanie občanov. Zástupca starostu Mgr. Ján Šimiak odovzdal ocenenia tým, ktorí sa zaslúžili o kultúrny a športový rozvoj a šírenie dobrého mena obce Očová. Laureátmi boli Mgr. Viera Kučerová, Mgr. Andrea Široká, Anton Budinský, Ondrej Debnár a Mgr. Ján Jamriška. Na záver slávnosti vystúpil s príhovorom prvý podpredseda Matice slovenskej Marek Hanuska, ktorý podčiarkol význam ustanovizne v súčasnosti a vyzdvihol jej záslužnú činnosť v miestnych odboroch. Vystúpenie ukončil zaujímavou sentenciou na Rúfusovu báseň: „Boh, keď si taký veľký, ochraňuje naše Slovensko, keď je také malé...“

Anna PIVOLUSKOVÁ,
MO MS Očová

OPRAVA

Ospravedlňujeme sa čitateľom, že v 15. čísle v článku Vzniká nám jazykový anglicko-slovenský Babylon došlo k deformácii veršov zo zbierky Cymbál a husle básnika Adolfa Heyduka, ktorými ospieval slovenčinu. Správne majú znieť:

Ach ta slovenčina
Svatá řeč to vím
Ta jazykem věru
Není světovým

Jestli se však v nebi anděl
Zpěvem k Bohu vděčí
Nesmí on mu jinak spívat
Než slovenskou řečí.

Spomienkový diplom pre súbor Nadeje putuje aj do Paríža
Zlato pre Zornicu, Bosoročky a Hačure

Text a foto: Miroslav KEREKANIČ

Vihorlatské múzeum v Humennom uskutočnilo v polovici júla vo svojom skanzene prehliadku hudobného folklóru dospelých, na ktorej sa zúčastnilo päť súťažiacich kolektívov z humenského regiónu a hosťujúca spevácka skupina krajského folklórneho súboru Nadeje z Paríža vo Francúzsku. Odborná porota v zložení Miroslav Dzijak, DiS.art., Mgr. Lenka Magurová, DiS.art., a Tania Compagnon do zlatého pásma po súťaži zaradila trio Zornica s Michalom Sijkom, dievčenskú spevácku skupinu Bosoročky a Mužskú spevácku skupinu Hačure. Strieborné pásmo priradila speváckej skupine Cimbor z Belej nad Cirochou a speváckej skupine Modranka z Modrej nad Cirochou.

Porotcovia konštatovali vysokú úroveň prejavu speváckych skupín a tiež kvalitný výber piesňového materiálu. Spomienkový diplom so zlatým pásmom si z Humenného do Paríža odniesli aj speváčky krajského súboru Nadeje Paríž. Spevácke skupiny Bosoročky a Hačure z Humenného a Cimbor z Belej nad Cirochou budú 14. – 18. augusta tohto roku reprezentovať humenský región na medzinárodnom festivale Radosť na brehu mora na Slnecnom Brehu v Bulharsku. Želáme im veľa umeleckých úspechov.

V humenskom skanzene sa v polovici júla uskutočnila súťažná prehliadka hudobného folklóru dospelých.

Slovenské folklórne súbory z celého sveta sa stretli v Rumunsku
Mládežnícky folklórny Čerpotok

Text a foto: Viliam KOMORA

V polovici júla sa v Čerpotoku v severozápadnej oblasti Rumunska stretli na najväčšom slovenskom mládežníckom festivale v zahraničí Slováci a slovenské folklórne súbory z takmer celej Európy. Tento ročník bol už sedemnásty.

Na Mládežnícky folklórny Čerpotok prišli mladí talentovaní Slováci z Česka, Chorvátska, Poľska, Rumunska, zo Srbska, z Maďarska a zo Slovenskej republiky, aby udržiavali a zveľadovali bohatstvo slovenského folklóru, ako zdôraznil Adrián Miroslav Merka, predseda Demokratického zväzu Slovákov a Čechov v Rumunsku a poslanec v rumunskom parlamente. Na tohtoročnom festivale sa v tejto krajskej obci v sprievode krojovných súborov, na vystúpeniach, na ľudovej zábave a na sprievodných podujatiach predstavilo okolo tristo mladých folkloristov, ktorých si vypočulo a pozrelo ďalších takmer tristo poslucháčov a divákov.

Medzi hosťami boli viacerí zástupcovia z najvyšších štátnych inštitúcií Rumunska, zástupcovia predsedu vlády Rumunska či rumunského parlamentu, viacerých rumunských ministerstiev, štátnej správy i samosprávy. Hosťami zo Slovenskej republiky boli veľvyslanec SR v Bukurešti Peter Hatiar, generálny honorárny konzul SR v Rumunsku Miroslav Jablončík, predstaviteľ Európskeho kresťanského politického hnutia Michal Považan a tajomník Matice slovenskej pre zahraničné krajské organizácie Viliam Komora, ktorí sa prihovorili, podporili podujatie a miestnych Slovákov. V bohatom programe, ktorého tohtoročnou témou boli krstiny, vystúpili domáci Folklórny súbor Cerovina a DFS Cerovina, čerpotocká Spevácka skupina Cerova. Medzi ďalšími vystu-

Na mládežníckom folklórnom festivale v rumunskom Čerpotoku, kde žije početná slovenská menšina, sa zúčastnil aj súbor Orgonina z Vranova nad Topľou.

pújimi zo slovenských rumunských oblastí boli slovenskí krajanovia – z obce Boromlaku to bola Spevácka skupina Srdiečko, z Bodoňosu Folklórny súbor Lipka, z Varzaľu Folklórny

FOTORIPOST

súbor Ďatelinka a z Nadlaku Folklórny súbor Sálašan. Slovákov z ČR reprezentoval FS Púčik z Brna, zo Srbska FS V širom poli hruška z Kovačice, z chorvátskeho Jakšiča FS Matica slovenská „Kukučín-Kuntarić“ Jakšić, a z maďarského Ečeru vystúpil Ečerský folklórny súbor Zelený veniec. Slovenský folklór prezentoval FS Orgonina z Vranova nad Topľou, ktorý zároveň zastúpil aj Maticu slovenskú ako jej kolektívny člen.

Organizátormi tohtoročného XVII. ročníka Medzinárodného folklórneho festivalu Mládežnícky folklórny Čerpotok boli Demokratický zväz Slovákov a Čechov v Rumunsku, Úrad pre Slovákov žijúcich v zahraničí, Miestne zastupiteľstvo Siplak a Kultúrny projekt financovaný Ministerstvom kultúry a národnej identity Rumunska. Vďaka za podporu patrí aj rumunskej vláde.

Veríme, že Slováci v zahraničí budú aj naďalej vykonávať takúto ušľachtilú, milú a bohatú kultúrnu a národnú činnosť a takto rozvíjať a obohacovať slovenský jazyk a celú kultúru nášho národa. Už teraz sa môžeme tešiť na osemnásty ročník tohto významného Medzinárodného folklórneho festivalu MLÁDEŽNÍCKY FOLKLÓRNY ČERPOTOK 2024.

ČITATEĽSKÁ SŮŤAZ

V SNN č. 14 sme sa v čase vrcholiacich folklórnych festivalov pýtali na ten, ktorý mnohí priaznivci ľudových tradícií považujú na Slovensku za najväčší aj z hľadiska danosti, ktoré tvorí programová dramaturgia, počet a zapojenie účinkujúcich z domácich i zo zahraničných súborov a telies, sólistov, nádherný amfiteáter a nemenej priťažlivá kulisa podtatranskej prírody. Správne odpovedali tí naši čitatelia, že je to festival vo Východnej. Spomedzi správnych odpovedí sme vyžrebovali týchto výhercov: Norbert Löbb, Trenčín; Iveta Machajdiková, Nitra; Ján Kuruc, Stankovany.

• Ktorí vysokí duchovní predstavitelia oboch najväčších slovenských konfesii stáli pri základoch Matice slovenskej?

Svoje odpovede posielajte na známe redakčné kontakty, ktoré nájdete v tiráži týchto novín, aj elektronicky našej administrátorke Ľubici Rišiaňovej do vyjdenia ďalšieho čísla SNN č. 17

PRIPOMÍNAME SI

12. augusta

– pred osemdesiatimi rokmi sa narodil pedagóg a politik Igor Chamula (1943 – 2006), exposlanec NR SR za SNS, bývalý kultúrny atašé v Belehrade a zároveň člen predsedníctva Matice slovenskej

– pred deväťdesiatimi piatimi rokmi zomrel novinár v amerických krajských novinách Ignác Gessay (1874 – 1928), spoluzakladateľ Slovenskej lígy v Amerike; aktívne sa zúčastnil na československom zahraničnom odboji, signatár Pittsburskej dohody, významne prispel k vzniku Česko-Slovenska, v bratislavskej Petržalke je po ňom pomenovaná ulica

– pred päťdesiatimi rokmi zomrela herečka a astrologička Vilma Jamnická (1906 – 2008), k vrcholom jej hereckva sa zaradili lyrické postavy v prevažne veršovaných drámach, v realistickom poňatí vytvorila výrazné kreácie matiek, starien, bosoriek, cigánok; vo filme sa uplatnila ako typ dedinskej ženy vyznačujúcej sa klebetníctvom, čudáctvom či uštipačnosťou

15. augusta

– pred dvestopäťdesiatimi rokmi sa narodil spisovateľ a evanjelický kňaz Juraj Rohoň (1773 – 1831), zberateľ ľudových piesní, národný buditeľ a evanjelický kňaz.

– pred päťdesiatimi rokmi zomrel spisovateľ a dramatik Pavel Hružík (1941 – 2008), patrí k významným predstaviteľom mimoriadne silnej spisovateľskej generácie, v roku 1998 získal literárnu Cenu Dominika Tatarku; vo svojich prózach sa sústreďoval na detail, rozprávanie o zdánlivom bezvýznamných témach, ale i ľudoch, ktorí sú mimo „veľkého“ spoločenského diania

16. augusta

– pred osemdesiatimi piatimi rokmi zomrel rímskokatolícky kňaz, politik a vedúca osobnosť slovenského národného hnutia Andrej Hlinka (1864 – 1938); po krátkom pôsobení v SNS sa stal spoluzakladateľom novej Slovenskej ľudovej strany, horlivý zástanca autonómie Slovenska, po roku 1918 bol členom Slovenskej národnej rady v Martine, zakladateľom slovenskej knižničiarne Lev, členom výboru Matice slovenskej, predsedom Spolku svätého Vojtecha

20. augusta

– z noci 20. na 21. augusta pred päťdesiatimi piatimi rokmi vtrhlo do Česko-Slovenska dvestotisíc vojakov a päťtisíc tankov vojsk Varšavskej zmluvy, aby ukončili Pražskú jar (1968)

21. augusta

– pred osemdesiatimi rokmi zomrel rímskokatolícky biskup Marián Blaha (1869 – 1943), pápež Benedikt XV. v tajnom konzistóriu 13. novembra 1920 vymenoval prvých troch slovenských biskupov, jedným z nich bol Marián Blaha pre Banskobystrickú biskupstvo; od roka 1921 bol predsedom Spolku sv. Vojtecha a od roku 1926 predsedom Matice slovenskej

23. augusta

– pred stopäťdesiatimi piatimi rokmi sa narodil architekt Dušan Jurkovič (1868 – 1947), patrí k najznámejším slovenským architektom; jeho diela tvoria základ modernej slovenskej architektúry, autor projektu mohyly na Bradle či stanice lanovky z Tatranskej Lomnice na Lomnický štít

Martin MITOŠINKA